

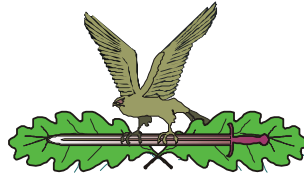
II. évfolyam 4. szám
/2005.

HATÁRRENDÉSZETI TANULMÁNYOK

2005/4. KÜLÖNSZÁM

BUDAPEST
- 2005 -

**A HATÁRŐRSÉG TUDOMÁNYOS TANÁCSA TUDOMÁNYOS
SZAKMAI FOLYÓIRATA**

Felelős kiadó:

SAMU ISTVÁN

**határőr vezérőrnagy
Határőrség rendészeti főigazgatója
Határőrség Tudományos Tanácsa elnöke**

Szerkesztő:

**ZÁN KRISZTINA
határőr alezredes**

HU ISSN: 1786-2345

Nyomdai munkák:

Határőrség Nyomda

**HATÁRŐRSÉG ORSZÁGOS PARANCSNOKSÁG
TUDOMÁNYOS TANÁCSA
B U D A P E S T**

Mottó: „A szellem hierarchikus,
minden más lehet
demokratikus.”

(Arisztotelész)

Gaál Gyula hőr. alezredes

Az embercsempész tevékenység megjelenési formáinak
és módszereinek változásai a Magyar Köztársaság államhatárán
1991-2003 között

Doktori (PhD) értekezés

Tudományos témavezető:

**Dr. Fórizs Sándor CSc
hőr. ezredes
egyetemi tanár**

2005

Tartalomjegyzék

Előszó	4
Bevezetés	5
1. Az embercsempészes büntetőjogi szabályozásának története, értelmezése, főbb jellemzői a Magyar Köztársaság államhatárán	8
<i>1.1. Az embercsempészes története és értelmezése a magyar büntetőjogban</i>	8
1.1.1. Az embercsempészes büntetőjogi szabályozásának története	8
1.1.2. Az embercsempészes büntetőjogi értelmezése	11
<i>1.2. Az embercsempészes útvonalai, főbb jellemzői a Magyar Köztársaság államhatárán</i>	14
1.2.1. Az ukrán-magyar határszakasz	15
1.2.2. A román-magyar határszakasz	15
1.2.3. A szerb-magyar határszakasz	16
1.2.4. A horvát-magyar határszakasz	16
1.2.5. A szlovén-magyar határszakasz	17
1.2.6. Az osztrák-magyar határszakasz	17
1.2.7. A szlovák-magyar határszakasz	18
<i>1.3. Következtetések</i>	18
2. Az embercsempészes megjelenési formái, módszerei, az embercsempész szervezetek általános felépítése	20
<i>2.1. Az embercsempészes megjelenési formái, elkövetési módszerei</i>	20
2.1.1. A szárazföldi (vízi) határszakaszokon alkalmazott módszerek	21
2.1.1.1. A Magyarországra történő illegális bejuttatás	22
2.1.1.2. A pihentetés	23
2.1.1.3. A kifelé irányuló tiltott határátlépés végrehajtása	23
2.1.2. A határátkelőhelyeken alkalmazott módszerek	24
2.1.2.1. Az útleveletűzletek felhasználása	25
2.1.2.2. A fiktív útlevelek alkalmazása	25
2.1.2.3. A tartalmi hamisítások	26
2.1.2.4. A személycsere	31
2.1.2.5. A megbújásos módszer	32
<i>2.2. Az embercsempész szervezetek általános felépítése</i>	32
<i>2.3. Következtetések</i>	34
3. A szervezett embercsempészes ismérvei, sajátosságai, az ellene való fellépés lehetőségei	35
<i>3.1. A szervezett bűnözés fenomenológiája</i>	35
3.1.1. A szervezett bűnözés megjelenése külföldön és hazánkban	35
3.1.2. A szervezett bűnözés kriminológiai értelmezése	37
3.1.3. A szervezett bűnözés szerveződési szintjei	38
<i>3.2. A bűnszervezet fogalma a magyar büntetőjogban</i>	39
<i>3.3. Az Alagi majori embercsempész bűnügy feldolgozása</i>	40
3.3.1. Történeti ismertetés	40
3.3.2. Az elkövetés módjai	42
3.3.3. A bizonyítás sajátosságai	43
<i>3.4. A Határőrség fellépése az embercsempészes ellen</i>	44
3.4.1. A határőrizeti szervek tevékenysége	44
3.4.2. A határforgalom-ellenőrző szervek szerepe	45
3.4.3. A felderítő szervek tevékenysége	45
3.4.4. Az együttműködés helyzete	46
<i>3.5. Következtetések</i>	47
4. Az illegális migráció és az embercsempészes helyzete az Európai Unióban	49
<i>4.1. Az illegális migráció helyzetének rövid jellemzése</i>	49
4.1.1. A migráció kiváltó okai	50
<i>4.2. Az embercsempészes útvonalai</i>	51
4.2.1. Szárazföldi útvonalak	51
4.2.2. Tengeri útvonalak	52
4.2.3. Légi útvonalak	52

4.3.	<i>Az embercsempészs elkövetési módszerei (modus operandi)</i>	52
4.3.1.	A szárazföldi határokon alkalmazott módszerek	52
4.3.2.	A határátkelőhelyeken (beleértve a repülőtereket és a tengeri kikötőket) alkalmazott módszerek	53
4.3.3.	A tengeri (kék-) határokon alkalmazott módszerek	53
4.4.	<i>Trendek és tendenciák</i>	53
4.5.	<i>A határellenőrzés és az embercsempészs helyzete az Osztrák Köztársaságban</i>	55
4.6.	<i>Következtetések</i>	57
5.	Véggövetkeztetés és ajánlások	59
5.1.	<i>Véggövetkeztetés</i>	59
5.2.	<i>Ajánlások</i>	60
	Befejezés	63
	Felhasznált irodalom jegyzéke	64
	Mellékletek	69

Előszó

1815. február 26-án Bonaparte Napóleon Franciaország császára elhagyta Elba szigetét, hogy visszatérjen hazájába. Az angol ellenőrzés vonalán egy hajó mélyén csempészték át.

Az embercsempészés egyidős az államhatárokkal és a migrációval. A migráció átkos velejárója, mely újból- és újból kinő, mint a hidra levágott feje. Kereslet van iránta, a menekülők – elvándorlók megfizetik.

A következő években továbbra is számolnunk lehet ezzel a jelenséggel, s így nagy jelentőségű az embercsempészés tudományos értékű leírása, elemzése, bemutatása.

Az okok és megoldások valójában messze túlnőnek a Határőrség szakmai kompetenciáin, európai uniós erőfeszítéseket igényelnek.

Ismereteim szerint hasonló jellegű, témájú értekezést még nem készítettek, ezért is úttörő munkának tekintem Gaál Gyula úr kezdeményezését.

Budapest, 2005. január 21-én

Dr. Fórizs Sándor CSc
hőr. ezredes
egyetemi tanár

Bevezetés

A kelet-közép-európai térségben és Magyarországon az elmúlt másfél évtizedben végbement társadalmi, politikai, gazdasági, biztonsági változások nem hagyták érintetlenül a határrendészettel szembeni elvárásokat, az alkalmazott módszereket, eljárásokat, valamint a határrendészeti feladatokat ellátó magyar Határőrséget sem.

Új transznacionális biztonsági kockázatok és veszélyek jelentek meg, mint a terrorizmus, a nemzetközi bűnözés, a tömeges migráció.¹ A Nyugat-Európába irányuló illegális migráció² egyik tranzitállomása hazánk lett (*1.számú melléklet*).

A Magyarországot érintő illegális migráció az 1990-es évek elején tetőzött, amikor az illegális migránsok³ száma meghaladta az évi harmincezer főt. Ezt követően egy csökkenő tendencia vált jellemzővé, amelynek mélypontja az évtized közepén évente tizenhét-tizennyolcezer illegális migránst jelentett. Az 1998. év kiugró volt a közel huszonhatezer elfogott illegális migráns tekintetében, azonban azóta állandósult a csökkenő trend és 2003-ban már alig több mint tizenháromezer illegális migráns került elfogásra.⁴

A hazánk államhatárához kapcsolódó jogellenes cselekmények száma mennyiségileg és minőségileg is megváltozott. Komoly problémát okoz a kelet-nyugati és a délkelet-északnyugati irányultságú illegális migráció megakadályozása, hatékony kezelése. Szervezetté vált az ember-, áru-, kábítószer-, fegyver-, sugárzóanyag-csempészás, az úti okmányhamisítás, a lopott gépjárművek államhatáron történő átjuttatása. Fontos feladatot jelent a határokon átnyúló, egyre erőszakosabbá váló hazai és nemzetközi szervezett bűnözés elleni fellépés.

Az államhatárhoz kapcsolódó jogsértések közül kiemelkedik az illegális migrációra épülő embercsempész tevékenység. Az elmúlt időszakban az embercsempészás megjelenésében és minőségében változások következtek be. A korábban tapasztalt alkalomszerű segítségnyújtási formát felváltotta a szervezetszerű embercsempészás. Az 1990-es évek közepén a tiltott határátlépést elkövetők mintegy 20-25 %-ánál működtek közre segítők vagy embercsempészek, napjainkra ez az arány 70 % fölé emelkedett.⁵

Az illegális migráció szervezését és irányítását nemzetközi bűnszervezetek vették át. Tevékenységükre jellemző a magas fokú szervezettség, a konspiráltság, a cél- és tranzitországok jogrendszerének tanulmányozása, az azokból eredő lehetőségek maximális kihasználása.

Az elkövetés tekintetében jelentősen fejlődött a technikai színvonal és a konspiráció. Ezt mutatják a konvojban történő biztosított szállítások, ellenfigyelések, folyamatos útvonal

¹ Lásd a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelveiről szóló 94/1998. (XII.29.) OGY. határozat 2. pontját.

² Amennyiben egy vagy több személy lakóhelyváltoztatása, elvándorlása az egyik országból egy másik országba a jogszabályok betartása nélkül, szabálytalanul történik illegális migrációról beszélünk, amely fogalmat Gubicza József: A Határőrség menekültügyi feladatai című doktori (PhD) értekezésében (ZMNE 2000) részletesen elemez.

³ Ritecz György szerint illegális migráns: „aki jogszabályokba ütköző módon kívánja tartós tartózkodási helyét (lakóhelyét) egyik országból a másikba áthelyezni, és nem minősül menekültnek vagy menedékesnek”. – Az illegális migráció és az EU csatlakozás hatása a magyar határőrizetre, doktori (PhD) értekezés, ZMNE 2003. 68.o

⁴ Az illegális migráció számszerűsítéséhez a Határőrség által nyilvántartott következő jogellenes cselekmények halmazát vettem alapul: tiltott határátlépés, embercsempészás, közokirat-hamisítás, jogellenes belföldi tartózkodás bűncselekmények, valamint tiltott határátlépés és kísérlete, továbbá külföldiek rendészetével kapcsolatos szabálysértések. 2002. április 1-jétől a Büntető Törvénykönyv módosítását követően a tiltott határátlépés (217.§) bűncselekményi alakzata megszűnt és a jogellenes belföldi tartózkodás (214.§) bűncselekményt a beutazási és tartózkodási tilalom megsértése (214. §), valamint a jogellenes belföldi tartózkodás elősegítése (214/A.§) bűncselekmények váltották fel.

⁵ Szőke István: A bűnüldözés és bűnmegelőzés összefüggései határőrségi tapasztalatok alapján, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények II. HU ISSN 1589-1674 Pécs, 2003. 196.o.

módosítások, pontosítások, a határőrségi, rendőrségi rádióforgalmazások lehallgatása, a szolgálati rendszerről való adatgyűjtések.

Rendkívül veszélyes tendenciát jelez a szervezetség alakulása, amely főleg interkontinentális, de lokális szinten is megállapítható. Beletartozik ebbe a legális szervezetek, így utazási irodák, szállodák összefonódása az illegális szervezőmunkát végző csoportokkal, a nemzetközi koordinációs és szervezőközpontok kialakulása, a migrációs költségeket megelőlegező vállalkozások és magánszemélyek megjelenése. A migránsok között fellelhető fizetőképes kereslet táptalajt biztosít az embercsempészek számára, az illegális bevételek milliárdokban mérhetők.

A választott kutatási téma szerepel a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen a 2000. évben meghirdetett doktori program „C” alprogramjában és szorosan kapcsolódik a hadtudomány specifikus, határőrizeti szakágához.

Az embercsempészéssel kapcsolatos problémakör átfogó feldolgozását, rendszerbe foglalását szükségessé teszi a Magyarországot érintő illegális migrációra épülő embercsempész tevékenység térnyerése, szervezetté válása, az ellene folytatott bűnüldözési harc módszereinek a továbbfejlesztése, valamint hazánk Európai Unióhoz történő csatlakozásával a külső határ megbízható, eredményes őrzésének és az embercsempész szervezetek elleni hatékonyabb határőrségi fellépésnek az igénye.

Kutatási célként jelöltem meg:

a) Feltárni és összefoglalni a Magyar Köztársaság államhatárán 1991-2003 között jelentkező embercsempész tevékenység megjelenési formáit, tendenciáit, jellemzőit, az embercsempészés meghatározó útvonalaival.

b) Analizálni és rendszerezni az embercsempész szervezetek általános felépítését, működését, az embercsempészek elkövetési módszereit, motivációját, értelmezni és mélyrehatóan elemezni az embercsempészés büntetőjogi megközelítését.

c) Kimutatni és bizonyítani gyakorlati példa feldolgozásával az embercsempészés és a szervezett bűnözés közötti kapcsolatot, a szervezett bűnözés ismérveit, a bűnszervezet általi elkövetés sajátosságait az embercsempész szervezetek tevékenységében.

d) Összegyűjteni, feldolgozni és bemutatni az embercsempészés nemzetközi alakulását, morfológiai jellemzőit, elkövetési módszereit, alapvető útvonalaival az Európai Unióban és annak egy tagállamában, az Osztrák Köztársaságban.

e) Olyan összefoglaló jellegű, új tudományos eredményeket bemutató értekezés elkészítését, amely elméleti alapot teremt a további kutatásokhoz és a gyakorlati életben is hasznosítható.

A kutatás kiinduló hipotézise, hogy a magyarországi embercsempészés egyre inkább hivatásszerűvé válik és specializálódik, az elkövetési módszerek rendkívül rugalmasan változnak, finomodnak, az embercsempész szervezetek tevékenységében megjelentek a szervezett bűnözés jegyei, az ellene folytatott küzdelemben a Határőrség szerepe meghatározóvá vált.

Általánosan elfogadott vélemény szerint a tudomány feladata a valóság jelenségeinek egzakt feltárása, megismerése. Ha ezt elfogadjuk, akkor a tudományos módszer – valamennyi tudomány esetén – a jelenségek tudományos vizsgálatának, kutatásának eszköze, valamely elméleti vagy gyakorlati cél elérése érdekében. A tudományos megismerés tehát úgy történik, hogy a valóság különböző területén már megszerzett ismeretek felhasználásával újabb ismeretekre teszünk szert.⁶

Kutatómunkám során alkalmaztam az indukció és a dedukció módszerét. A két módszert együttesen, egymást kiegészítő eljárásaként alkalmazva törekedtem az egyensúly megtartására.

⁶ Tauber István: Kutatási módszerek a kriminológiában, Kriminológiai ismeretek Bűnözés Bűnözéskontroll Egyetemi Könyvtár, Corvina Szekszárd, 1999. 45. o.

Az értekezés elkészítéséhez szociológiai, valamint statisztikai módszereket is felhasználtam. A szociológiai módszerek közül nagy hangsúlyt fektettem a dokumentumelemzésre és az interjúkészítésre.

A dokumentumelemzésekhez jelentős segítséget nyújtott a Határőrség központi és részirattáraiban fellelt összefoglaló jelentések, szakmai elemzések, esettanulmányok, dokumentációk, valamint a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem és a Rendőrtiszti Főiskola könyvtáraiban található szakirodalom feldolgozása, bár e specifikus témakörben igazán mélyreható tudományos elemzést csak keveset találtam, amelyet a felhasznált irodalom is tükröz.

Az interjú mindkét fajtáját: az ún. puha, valamint strukturált mélyinterjút is készítettem a gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező határőrségi bűnügyi és határforgalom-ellenőrzési szakemberek körében. Kutatási célkitűzéseim alapján az ún. puha mélyinterjúk során kötetlen beszélgetés formájában feltártam a tisztázandó kérdésköröket, amelyeket strukturált mélyinterjúkkal realizáltam, elsősorban az elkövetési módszerek tekintetében.

Kriminálstatisztikai módszerek segítségével, az Egységes Rendőrségi és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika és a határőrségi statisztikai rendszer felhasználásával vizsgáltam az ismertté vált embercsempészség bűncselekmények számának alakulását, az embercsempészség morfológiai jellemzőit, az elkövetés helyét, idejét, területi megoszlását, az elkövetők állampolgárságát, az alkalmazott elkövetési módszereket.

Hazai és nemzetközi tudományos konferenciák, szimpóziumok, szemináriumok alkalmával is sikerült elmélyíteni, bővíteni a témában szerzett ismereteimet.

A témakörben a kutatási tevékenységet 1997-ben a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen tudományos diákköri konferenciára való felkészüléssel kezdtem el. A kutatási részeredményeket publikációk formájában folyamatosan a szakmai, tudományos nyilvánosság elé tártam. Aktívan és sikeresen részt vettem különböző tudományos pályázatokon is. A kutatást 2004 áprilisában zártam le.

1. Az embercsempészes büntetőjogi szabályozásának története, értelmezése, főbb jellemzői a Magyar Köztársaság államhatárán

1.1. Az embercsempészes története és értelmezése a magyar büntetőjogban

1.1.1. Az embercsempészes büntetőjogi szabályozásának története

A jogalkotás folyamatában az embercsempészes, mint sui generis bűncselekmény viszonylag későn került szabályozásra a magyar Büntető Törvénykönyvben (Btk.). A jogalkotó a tiltott határátlépés bűnsegélyi alakzatát minősítette önálló bűncselekménynek és súlyosabban szankcionálta, mint azt a tényállást, amelyből eredt. Az embercsempészes késői kodifikálása ellenére távoli előzményeit már a századforduló környékén megtaláljuk, bár még nem a tiltott határátlépés bűnsegélyi alakzatához kapcsolódóan.⁷

Az **1881. évi XXXVIII. törvénycikk** a kivándorlási ügynökségekről kihágássá minősítette a kivándorlás tiltott közvetítését.⁸ E cselekmény jogi szabályozásának oka arra vezethető vissza, hogy a korabeli Magyarország némely vidékéről jelentősen megnőtt, különösen a munkásosztály tagjainak – elsősorban Amerikába történő – tömeges kivándorlása, amely legtöbb esetben egyes ügynökök, üzérkedők rábeszélésének, csábításának volt a következménye, akik így szereztek meg a kivándorlók csekély vagyonát vagy külföldi ügynökségektől magasabb fizetést kaptak a minél több kivándorlás közvetítéséért.⁹

A jogtörténeti visszatekintésben az **1903. évi VIII. törvénycikk** a határrendőrség feladatává tette a nőcsempészet megakadályozását: „2.§ j) nőcsempészet megakadályozása.” Az állam biztonságát közvetlenül érintő érdekeken, így az ország határszakaszainak állandó felügyelet alatt tartásán, az azokon átirányuló forgalom folytonos ellenőrzésén és a határ közelében felmerülő jelentékenyebb események figyelemmel kísérésén túl, az újonnan létrehozott szervezet, a határrendőrség további fontos feladata lett a déli határszakaszon nagyban űzött nőcsempészet megakadályozása: „Szomorú tény, hogy a szerbiai, romániai, de az egész Balkán félszigeten lévő bordélyházak nagyrészt magyarországi származású leányokkal vannak benépesítve. E fiatal leányok többnyire szolgálat vagy egyéb foglalkozás ürügye alatt lelketlen ügynökök által csábítatnak ki és ezután az erkölcsstelenség fertőjébe taszítatnak. Ez az aljas lélekkufárság, daczára az ismételve tett intézkedéseknek, eddig nagyrészt a határszéli rendőri szolgálat elégtelensége miatt nem volt meggátolható, miért is e rendőri szolgálat szervezése folytán ezen a téren is lényeges javulás várható.”¹⁰

Az **1908. évi XXXVI. törvénycikk** 45.§ (3) bekezdése a kerítés minősített eseteként határozta meg, ha az elkövető külföldre szállította a nőt.¹¹

⁷ Verhóczy János: Az embercsempészes a mai magyar büntetőjogban, Magyar Rendészet 2000/5-6 szám 28. o.

⁸ 1881. évi XXXVIII. tc.-,2.§ A ki ily engedély nélkül a kivándorlást közvetíti, mennyiben ezen tette közben a büntetőtörvények súlya alá eső cselekményt nem követett el, kihágást követ el, s annyiszor, amennyiszor, háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel és két hónapig tartható elzárással büntethető, azon hatóságok által és azon eljárás szerint, melyeket az 1880. évi XXXVII. törvénycikk alapján kiadott belügyminiszteri rendelet megállapít.”- Corpus Juris Hungarici CD, Budapest 1996.

⁹ Az 1881. évi XXXVIII. tc. indokolása - Corpus Juris Hungarici CD, Budapest 1996.

¹⁰ Az 1903. évi VIII.tc. indokolása –Corpus Juris Hungarici CD, Budapest 1996.

¹¹ 1908. évi XXXVI. tc. - „45.§ Tekintet nélkül a sértett nő korára és erkölcsiségére, a kerítés büntett, ha a tettes:

1. családsággal, erőszakkal vagy fenyegetéssel követi el;
2. a cselekményt hozzátartozója (Btk. 78.§), nevelés, tanítás vagy felügyelet végett rábízott, vagy neki alárendelt nő ellen követi el;
3. a nőt külföldre szállítja vagy szállíttatja;
4. a kerítéssel üzletszerűleg foglalkozik, vagy kerítés miatt már egyszer büntetve volt, büntetésének kiállítása óta tíz év még el nem telt.” – Corpus Juris Hungarici CD, Budapest 1996.

A jelenlegi fogalmaink szerinti embercsempészás a büntetőtvényeink között először a tiltott határátlépés tényállásán keresztül jelent meg a büntetőtvények egyes fogyatékoságainak megszüntetéséről és pótlásáról szóló **1948. évi XLVIII. törvénycikk** 48.§ (3) bekezdésében. A bekezdés a tiltott útlevélhasználathoz és a tiltott határátlépéshez nyújtott segítséget büntette öt évig terjedő börtönnel, hivatalvesztéssel és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztésével.¹² A szabályozásnak az volt a jelentősége, hogy a jogalkotó ezzel az aktussal a fogalmilag bűnsegédi magatartást önálló tettesi cselekménnyé nyilvánította.

Az ország területének elhagyására vonatkozó büntetőrendelkezések kiegészítéséről szóló **1957. évi 12. számú törvényerejű rendelet** az 1948. évi XLVIII. törvénycikk 48.§ (3) bekezdését kiegészítette egy minősített esettel. 1-10 évig terjedő börtönnel és vagyonelkobzással büntette a rendszeres vagy üzletszerű segítségnyújtást. A hozzátartozókon kívül bevezette a feljelentés elmulasztása miatti felelősségre vonást is, egyelőre csak ebben az egy minősített esetben.¹³

Az embercsempészás az **1961. évi V. törvény** 204.§-ában jelent meg először önállóan a közbiztonság elleni büntettek között, amely csak az üzletszerű segítségnyújtást büntette. Szankcionálta viszont az előkészület egyes fordulóit, a segítségnyújtásra való ajánlkózást, illetve az összebeszélést. Mellékbüntetésként megjelent a vagyonelkobzás és a kitiltás is.¹⁴

Az önálló bűncselekménnyé nyilvánítás azzal magyarázható, hogy a tiltott határátlépés elősegítése a társadalomra veszélyesebb, mint maga a tiltott határátlépés, mivel egyfelől a bűnsegéd részéről a további bűnelkövetés veszélye is fennáll, másfelől az ilyen magatartást tanúsító személy rendszerint jelentékeny joggalan haszonhoz is jut társadalmilag hasznos munka végzése nélkül.¹⁵

Az **1978. évi IV. törvény** a rendészeti bűncselekmények közé sorolta az embercsempészt. Az követte el a bűncselekményt, aki tiltott határátlépéshez vagyoni haszonszerzés végett vagy az ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából segítséget nyújtott, erre ajánlkózott vagy vállalkozott. Az üzletszerű elkövetés minősített esetként szerepelt.¹⁶

¹² 1948. évi XLVIII. tc. – „48. § (3) Büntett miatt öt évig terjedhető börtönnel, hivatalvesztéssel és politikai jogai gyakorlásának felfüggesztésével büntetendő, aki másnak az (1) bekezdésben meghatározott valamely cselekmény elkövetésére segítséget nyújt.

(4) A (3) bekezdés alá tartozó büntett főbüntetése öt évig terjedhető fegyház, ha az csoportos határátlépés előmozdítására irányult.” – Corpus Juris Hungarici CD, Budapest 1996.

¹³ 1957. évi 12. számú tvr. – „2.§ Aki tiltott határátlépés elkövetésére irányuló hírverést fejt ki, vagy másokat e cselekmény elkövetésére felhív, hat hónaptól öt évig terjedhető börtönnel büntethető.

3.§ (1) Aki tiltott határátlépéshez rendszeresen vagy üzletszerűen segítséget nyújt, egy évtől tíz évig terjedhető börtönnel és vagyonelkobzással büntetendő.

(2) Aki hitelt érdemlő tudomást szerez arról, hogy az (1) bekezdésben meghatározott büntett elkövetése készül vagy ilyen büntettet elkövettek és erről a hatóságnak, mihelyt teheti, jelentést nem tesz két évig terjedhető börtönnel büntetendő. Az elkövető hozzátartozója (1950.évi II. törvény 29.§) a feljelentés elmulasztása miatt nem büntethető.” – Corpus Juris Hungarici CD, Budapest 1996.

¹⁴ 1961. évi V. tv. –,204.§ Aki tiltott határátlépéshez üzletszerűen segítséget nyújt, erre ajánlkózik vagy összebeszél, ha súlyosabb büntett nem valósult meg, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Mellékbüntetésként vagyonelkobzásnak és kitiltásnak is helye van.” – Corpus Juris Hungarici CD, Budapest 1996.

¹⁵ Földvári József: Büntetőjog Különös Része, Janus Pannonius Tudományegyetem Állam – és Jogtudományi Kar, Tankönyvkiadó, Budapest, 1972. 224. o.

¹⁶ 1978. évi IV. tv. - „218.§ (1) Aki tiltott határátlépéshez vagyoni haszonszerzés végett vagy az ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából segítséget nyújt, erre ajánlkózik vagy vállalkozik, büntettet követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés ha az embercsempészt üzletszerűen követik el.

(3) Az embercsempészás elkövetőjével szemben mellékbüntetésként vagyonelkobzásnak és kitiltásnak is helye van.” – Corpus Juris Hungarici CD, Budapest 1996.

Az embercsempészes tényállása az elmúlt negyedszázad alatt több alkalommal módosult. A külföldre utazásról és az útlevélről szóló **1989. évi XXVIII. törvény** 20.§ (2) bekezdése a tiltott határátlépés dekriminalizációjának megfelelően módosította az embercsempészes tényállását.¹⁷ Az (1) bekezdésben a tiltott határátlépéshez (Btk. 217.§) nyújtott segítséget szankcionálta a jogalkotó, a (2) bekezdésben pedig a tiltott határátlépés szabálysértési alakzata elkövetőjének nyújtott segítséget bünteti. Kikerültek a szabályozásból az előkészületi magatartások és az eddig minősített esetként megjelenő üzletszerűség is. A 20.§ (1) bekezdése törölte az eddig fennálló feljelentési kötelezettséget is.¹⁸

Az **1993. évi XVII. törvény** a mellékbüntetések közül törölte a vagyonek Kobzást és csak a kitiltást hagyta meg.

Az 1990-es években az embercsempészes növekedése és szervezetté válása a büntetőjogi szabályozás szigorítását eredményezte. Az **1997. évi LXXIII. törvény** a tiltott határátlépés szabálysértéshez nyújtott segítség esetén is bevezette a vagyoni hasznoszerzés miatti célzatot, minősített esetként értékelte a bűnszervezet tagjaként vagy megbízásából megvalósuló cselekményt és büntetni rendelte az embercsempészesre irányuló előkészületet. Az **1998. évi LXXXVII. törvény** 52.§-a a büntetési tételeket megemelte, így minden elkövetési magatartás büntettnak minősült:

„218.§ (1) Aki tiltott határátlépéshez (217.§) vagyoni hasznoszerzés végett segítséget nyújt, büntetést követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki a Magyar Köztársaság államhatárának engedély nélkül vagy meg nem engedett módon történő átlépéséhez vagyoni hasznoszerzés végett segítséget nyújt, büntetést követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Aki a cselekményt bűnszervezet tagjaként vagy megbízásából követi el, büntetést miatt az (1) bekezdés esetén öt évtől tíz évig, a (2) bekezdés esetén két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) Aki az (1)–(3) bekezdésben meghatározott embercsempészesre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) Az embercsempészes elkövetőjével szemben mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van.”

A 2002. április 1-jén hatályba lépett **2001. évi CXXI. törvény** az embercsempészesnek mind az alapesetét, mind a minősített eseteit módosította. E törvény hatályba lépéséig az embercsempészes tényállásának valamennyi szabályozását a tiltott határátlépés bűncselekményhez való kapcsolódás jellemezte, azonban a jogalkotó a tiltott határátlépés büntetést arra figyelemmel hatályon kívül helyezte, hogy a Magyar Köztársaság államhatárának jogellenesen, fegyveresen történő átlépése adott esetben megvalósítja a visszaélés robbanóanyaggal vagy robbantószerrel (Btk. 263. §), illetve a visszaélés lőfegyverrel vagy lőszerrel (Btk. 263/A. §) büntetést.

Az embercsempészes tényállásának újraszövegezése a Schengeni Végrehajtási Egyezmény 27. cikkének első pontjára is figyelemmel történt, amely szerint: „A szerződő felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy megfelelő büntetőintézkedéseket vezetnek be mindazokkal szemben, akik hasznoszerzés céljából külföldieknek segítenek, vagy kísérletet tesznek az ilyen segítségre annak érdekében, hogy a szerződő félnek, a külföldiek beléptetésére és tartózkodására vonatkozó törvényei megsértésével, ennek a területére külföldiek belépjenek, vagy ott tartózkodjanak.”

¹⁷ Az 1989.évi XXVIII. törvény módosította a tiltott határátlépés büntetnének tényállását is. Hatályon kívül helyezte az eredeti diszpozíciót és a korábban minősítő körülményként szerepeltetett fegyveresen történő elkövetést alapeseti tényállási elemként fogalmazta meg. A változás következtében a tiltott határátlépésnek szabálysértési alakzata is lett.

¹⁸ 1989. évi XXVIII. tv. - „, 218.§ (1) Aki tiltott határátlépéshez (217.§) vagyoni hasznoszerzés végett vagy ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából segítséget nyújt, büntetést követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki az (1) bekezdésben meghatározott módon a Magyar Köztársaság államhatárának engedély nélküli vagy meg nem engedett módon történő átlépéséhez segítséget nyújt, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Az embercsempészes elkövetőjével szemben mellékbüntetésként vagyonek Kobzásnak és kitiltásnak is helye van.” – Corpus Juris Hungarici CD, Budapest 1996.

Az újrakodifikált törvényi tényállás két lényeges különbséget mutat az előző szabályozáshoz képest. Egyrészt a tényállás akként bővült, hogy az embercsempészt a jogalkotó nem csupán a Magyar Köztársaság államhatárának, hanem bármely államhatárnak a jogellenes átlépéséhez kapcsolja. Másrészt szűkült az alaptényállás annak következtében, hogy kikerült a célzat, vagyis a bűncselekmény alapesetének megvalósulásához nem szükséges a vagyoni haszonszerzés végett történő elkövetés.¹⁹

A célzat mellőzését elsősorban gyakorlati bűnüldözési tapasztalatok indokolták, amelyek szerint ugyan az államhatár jogellenes átlépéséhez általában vagyoni haszonszerzés céljából nyújtanak segítséget, ennek a bizonyíthatósága azonban véletlenszerű körülményektől függött.²⁰

A jogalkotó a korábbi normaszöveggel ellentétben mellőzte a bűnszervezet tagjaként vagy megbízásából való elkövetést a minősített esetekből, mivel az ilyen módon történő elkövetések súlyosabb szankcionálását a módosult általános részi rendelkezések biztosítják.²¹

1.1.2. Az embercsempésztés büntetőjogi értelmezése

Az embercsempésztés büntetőjogi fogalmának megértéséhez indokoltnak tartom a 2002. április 1-jétől hatályos törvényi tényállást részletesen elemezni:

„218. § (1) Aki államhatárnak más által

- a) engedély nélkül,
- b) meg nem engedett módon

történő átlépéséhez segítséget nyújt, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempésztést

- a) vagyoni haszonszerzés végett,
- b) államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva követik el.

(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempésztést

- a) a csempésztett személy sanyargatásával,
- b) fegyveresen,
- c) üzletszerűen követik el.

(4) Aki az (1)-(3) bekezdésben meghatározott embercsempésztésre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) Az embercsempésztés elkövetőjével szemben mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van.”

A bűncselekmény **jogi tárgya** az államhatár sérthetlenségéhez, a határrendészeti előírások érvényesüléséhez fűződő állami érdek, hogy mindenki csak jogszabályban vagy nemzetközi szerződésben meghatározott feltételek (engedély) teljesítése és a határrendészeti szervek ellenőrzése mellett – a kijelölt és a határforgalom számára megnyitott határátkelőhelyen – lépje át az államhatárt.

Az államhatár határozza meg az állami szuverenitás terét, az állam ezen belül gyakorolja korlátlan és oszthatatlan főhatalmát.²² Az államhatár a nemzetközi szerződésekben meghatározott azon képzeletbeli függőleges síkok összefüggő sorozata, amelyek az ország területét a légtérben, a föld, a víz felszínén, a föld vagy a víz mélyében a szomszédos államok területétől elválasztják.²³

A határvonal az államhatár és a föld (víz) metszési vonala.²⁴ A Magyar Köztársaság államhatárának vonalát a terepen elhelyezett határjelek jelölik.²⁵

¹⁹ Csemáné Váradi Erika - Görgényi Ilona - Gula József - Lévay Miklós - Sántha Ferenc: Magyar Büntetőjog Különös Rész II., Bíbor Kiadó, Miskolc 2002. 17. o.

²⁰ A 2001. évi CXXI. törvény indokolása - Corpus Juris Hungarici CD, Budapest 1996.

²¹ Kőhalmi László: A Határőrség hatáskörébe tartozó bűncselekmények az új Btk. Novella tükrében, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények I. HU ISSN 1589-1674 Pécs, 2002. 151. o.

²² Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog Különös Rész, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2002. 247. o.

²³ A határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvény 3.§ (1) bekezdése

²⁴ A határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvény 4.§ (1) bekezdés 3. pont

Az **elkövetési magatartás** az államhatárnak más által engedély nélkül vagy meg nem engedett módon történő átlépéséhez segítségnyújtás, azaz fogalmilag bűnsegély (Btk. 21.§ (2) bekezdés). A jogalkotó a tiltott határátlépés szabálysértésnek minősülő cselekményhez kapcsolódó bűnsegédi magatartást társadalomra fokozottan veszélyessége miatt önálló deliktumként szabályozza.

Segítségnyújtás minden olyan magatartás, amely bűnsegély megállapítására alkalmas. A segítségnyújtás lehet fizikai vagy pszichikai. Fizikai segítségnyújtás például, ha az elkövető a tiltott határátlépést tervező személyt az államhatár közelébe szállítja vagy gépjárművében elrejtve jelentkezik átléptetésre a határátkelőhelyen. Pszichikai bűnsegély például a tiltott határátlépésre készülő személy megfelelő információval, tanáccsal, útbaigazítással való ellátása.

Az elkövetési magatartás kizárólag aktív tevékenység lehet. A bűncselekmény megállapíthatóságának alapvető feltétele, hogy a segítségnyújtás olyan személy számára történjen, aki az államhatárt engedély nélkül vagy meg nem engedett módon lépi át.²⁶

Az államhatár engedély nélkül történő átlépése akkor valósul meg, ha az elkövető érvényes úti okmány nélkül vagy érvényes úti okmány birtokában, de a határellenőrzés kijátszásával lépi át az államhatárt, mivel az államhatár csak jogszabályban (a külföldre utazásról szóló 1998. évi XII. törvényben) vagy nemzetközi szerződésben meghatározott okmánnyal léphető át.

Meg nem engedett módon történik az államhatár átlépése, ha az elkövető nem rendelkezik úti okmánnyal vagy az hamis, hamisított vagy más nevére szóló. Hamis az úti okmány, ha azt nem az arra illetékes hatóság készítette és állította ki. Hamisított abban az esetben, ha az okmány valódi, de a benne lévő adatot, bejegyzést, vízumot, bélyegzőlenyomatot illetéktelenül megváltoztatták vagy elhelyezték, illetve a fényképet kicserélték, manipulálták. Megállapítható a meg nem engedett módon történő elkövetés akkor is, ha az elkövető a hatóság megtévesztésével szerez érvényes úti okmányt, holott vele szemben kizáró ok áll fenn.

Az elkövetési magatartás az államhatár befelé, illetve kifelé történő átlépésével egyaránt megvalósítható. A törvényi tényállásból adódóan közömbös, hogy mely ország államhatárának átlépésére kerül sor.

Az embercsempészás az elkövetési magatartás tanúsításával befejezetté válik, függetlenül attól, hogy az államhatár átlépésére sor került-e vagy a segítségnyújtás az államhatártól milyen távolságban történt.²⁷

A bűncselekmény **kísérlete** akkor állapítható meg, ha az elkövető az érintett személyekkel a törvényben meghatározott célból a kapcsolatot már felvette, a segítségnyújtás további mozzanatára azonban még nem került sor.²⁸

A bűncselekmény **alanya** bárki lehet. Nincs akadálya társtetteség megállapításának sem, ha többen, egymás tevékenységéről tudva és egymás tevékenységét kiegészítve nyújtanak segítséget másnak az államhatár jogellenes átlépéséhez.

Elvileg nincs akadálya a felbujtás megállapításának sem. Ilyen minősítésre akkor kerülhet sor, ha valaki a segítséget nyújtó személyt veszi rá a fenti módon történő segítségnyújtásra. A felbujtónak természetesen tudnia kell a határátlépés módjáról is.²⁹

A bűncselekmény csak **szándékosan** követhető el. Az elkövető tudatában valamennyi objektív tényállási elemnek meg kell jelennie, tehát annak, hogy más vagy mások jogellenesen szándékoznak bármely ország államhatárát átlépni, s ehhez magatartásával segítséget nyújt.

²⁵ A határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvény 3.§ (2) bekezdés első mondata

²⁶ Köhalmi László: i.m.: 150. o.

²⁷ Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog Különös Rész, Osiris Kiadó, Budapest, 2002. 220. o.

²⁸ Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: i.m.: 248. o.

²⁹ Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: i.m.: 220.o.

A törvényi tényállásban **kétféle súlyossági szinten** összesen **öt minősítő körülmény** található.

- A (2) bekezdés a) pontja szerinti minősített esetben került át az alaptényállásban mellőzött vagyoni haszonszerzési célzat, amelyre figyelemmel e minősített tényállás egyenes szándékkal követhető el. Az embercsempészség esetén a vagyoni haszonszerzésre irányuló célzat magában foglal minden olyan tevékenységet, amely a vagyoni gyarapodásra - akár az aktív vagyon követelésére, akár a passzív vagyon csökkentésére – irányul (BH 2002. 253.). A vagyoni haszonszerzési célzat akkor állapítható meg, ha az elkövető anyagi ellenszolgáltatás vagy előny, avagy tartozás elengedés fejében nyújt segítséget. Annak tényleges megszerzése azonban nem szükséges a befejezett bűncselekmény megvalósulásához. A tényállás megállapítása szempontjából közömbös, hogy az anyagi előnyhöz ténylegesen hozzájutott-e az elkövető vagy sem.
- A (2) bekezdés b) pontja törvényi egységet (delictum complexum) létesít arra az esetre, amikor az elkövető az államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva valósítja meg az embercsempészséget. E minősítő körülmény legalább két személy jogellenes határátlépéséhez nyújtott segítség esetén valósul meg. Amennyiben az elkövető több személynek nyújt segítséget az államhatár átlépéséhez, nem többrendbeli bűncselekményt kell megállapítani, hanem egyrendbeli, e pont szerinti minősített esetet. A 2001. évi CXXI. törvénnyel történt módosítást megelőzően annyi rendbeli embercsempészség bűncselekményének megállapítására került sor, ahány személy tiltott határátlépéséhez az elkövető segítséget nyújtott (BH. 1986. 484.).
- A legsúlyosabban büntetendő eseteket az utolsó bekezdés tartalmazza. A (3) bekezdés a) pontjába ütközik annak az elkövetőnek a cselekménye, aki az embercsempészséget a csempésztett személy sanyargatásával követi el. Sanyargatással valósul meg a bűncselekmény, ha az elkövetés a csempésztett személynek testi vagy lelki szenvedést, gyötrelmet okoz. Ilyen az éheztetés, víz, folyadék megvonás, embertelen körülmények között, így sötét, fűtetlen helyiségben tartás, életveszélyes megfenyegetés, avagy a hozzátartozókról olyan valótlan hírek közlése, amelyek rémület, illetve gyász előidézésére alkalmasak.
- A (3) bekezdés b) pontja alapján hasonlóan súlyos megítélés alá esik a fegyveresen történő elkövetés. A Btk. 137.§ (4) bekezdés a) pontja szerint fegyveresen követi el a bűncselekményt, aki lőfegyvert vagy robbanóanyagot tart magánál. A fegyveres elkövetésre vonatkozó rendelkezéseket akkor is alkalmazni kell, ha a bűncselekményt lőfegyver vagy robbanóanyag utánzatával fenyegetve követi el. A lőfegyver fogalmát a 253/2004. (VIII. 31.) Kormányrendelet 1. § (1) bekezdés 11. pontja határozza meg, mely értelmében lőfegyver a sörétes lőfegyver (huzagolatlan hosszú), golyós lőfegyver (huzagolt hosszú), maroklőfegyver (rövid), 7,5 joule vagy annál kisebb csőtorkolati energiájú flóbert fegyver és 7,5 joule csőtorkolati energia feletti teljesítményű légfegyver. Robbanóanyag pedig az olyan, kifejezetten erre a célra előállított anyag, keverék, vagy vegyület, amely valamilyen mechanikai-, hő-, elektromos-, vegyi behatás, illetve ilyen jel következtében igen rövid idő alatt nagy hő, fény, hang, nyomás, feszítőerő kifejtése mellett alakul át, és ily módon romboló hatást vált ki.
- A (3) bekezdés c) pontja az előző két esettel azonosan értékeli az üzletszerűen történő elkövetést. Az üzletszerűség fogalmára a Btk. 137.§ 9. pontja az irányadó, mely szerint üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik. A bírói gyakorlat értelmében az embercsempészség üzletszerűen elkövetett, ha az elkövető e célra alakult szervezet tagjaként, bár első ízben valósítja meg a bűncselekményt (BH 1981. 267.).

Az embercsempészségnek az **előkészülete** is büntetendő, így például amikor az embercsempész megállapodik a tiltott határátlépést tervező személlyel abban, hogy neki ahhoz segítséget nyújt. Mind az alapeseti, mind a minősített esetekben meghatározott embercsempészségre irányuló előkészület büntetéssel fenyegetett. A bírói gyakorlat szerint az embercsempészség előkészületét valósítja meg, aki vállalkozik másoknak az államhatáron való átkísérésére, de a határt illegálisan átlépni szándékozó személyeket a határőrök elfogják. (BH 2000. 333.).

Mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van az (5) bekezdés rendelkezése szerint. A Btk. 60.§-a alapján törvényben meghatározott esetekben azt, akit szabadságvesztésre ítélnék, egy vagy több helyeségből vagy az ország meghatározott részéből ki lehet tiltani, ha e helyeken tartózkodása a közérdeket veszélyezteti. A kitiltás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama öt év. A kitiltás, mint mellékbüntetés az elkövető azon jogát korlátozza, hogy tartózkodási helyét szabadon választhassa meg. A kitiltás alkalmazásának két lényeges korlátja van. Az egyik, hogy e mellékbüntetés csak a törvényben meghatározott bűncselekmények esetén alkalmazható. A másik lényeges korlát az, hogy a szabadságvesztésen kívül más büntetési nem mellett ugyancsak nem kerülhet sor e mellékbüntetésre. A szabadságvesztésnek nem kell szükségszerűen végrehajtandónak lennie, a kitiltás alkalmazható próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés kiszabása mellett is.

Az **egység- halmazati kérdések** tekintetében az embercsempészes halmazatba kerülhet egyéb bűncselekményekkel is, leggyakrabban a visszaélés robbanóanyaggal vagy robbantószerrel, a visszaélés lőfegyverrel vagy lőszerrel, illetve a közokirat-hamisítás büntetéseivel.

Bűnhalmazat létesül akkor, ha a segítségnyújtás az embercsempészes mellett más bűncselekményt is megvalósít, így például külföldre távozás elősegítése céljából, ellenszolgáltatásért útlevelet meghamisítása, hivatalos személy által kötelelességszegéssel elkövetett vesztegetés büntette és hivatalos személy által közokirat-hamisítás büntette mellett embercsempészet büntettének is minősül az, ha a meghamisított útlevelet felhasználásával az országot elhagyták (BH 1988. 120.).

Ha az embercsempészes során a csempészett személy meghal vagy testi sérülést szenved, a bűnösségtől függően szándékos vagy gondatlan emberölés, illetve testi sértés halmazata az embercsempészes alapesetével állapítható meg.

1.2. Az embercsempészes útvonalai, főbb jellemzői a Magyar Köztársaság államhatárán

A Magyar Köztársaság 2242,7 kilométer hosszú államhatárát 10 határőr igazgatóság alárendeltségében lévő 63 határrendészeti kirendeltség őrzi, fenntartja a határrendet és ellenőrzi a határforgalmat. A nyomozó hatósági tevékenységet 26 bűnügyi és felderítő szolgálat végzi, az idegenrendészeti feladatokat 8 idegenrendészeti központ hajtja végre. A határbiztosítási feladatokat, valamint a mélységi területek ellenőrzését 14 határvadász század látja el.

A határőrizeti-operatív helyzetet az elmúlt másfél évtizedben az állandósult illegális migráció, az embercsempészes tevékenység szervezetségének kialakulása, az elkövetési módszerek folytonos változása jellemezte. Egyre kiszámíthatatlanabbá vált a határsértők mozgása, jellemző a csoportos, időben és térben rendkívül szórt elkövetés. Meghatározó volt a külföldi elkövetők, elsősorban a románok és jugoszlávok aránya, valamint a különböző ázsiai és távol-keleti országok állampolgárainak növekvő száma.

Az államhatárhoz kapcsolódó jogsértő cselekmények közül a tiltott határátlépés és kísérlete szabálysértés, a külföldiek rendészetével kapcsolatos szabálysértés, a közokirat-hamisítás és az embercsempészes bűncselekmények domináltak.

A jogellenes cselekmények és az illegális migrációs mozgás alapján igen aktív volt az osztrák, a román, a szlovén, a szerb és az ukrán határszakasz. Budapest főváros a szervezett embercsempészes és a hozzá kapcsolódó okmányhamisítás meghatározó központjává vált.

Hazánkba a migránsok három alapvető irányból érkeztek, majd megkísérelték az államhatár engedély nélküli, vagy meg nem engedett módon történő átlépését (*2.számú melléklet*).

Az egyik illegális migrációs irány Oroszország-Ukrajna felől húzódik hazánkban át Ausztria, Szlovákia érintésével Németország és Nyugat-Európa más országai felé. A magyar fővárostól 1998-2002 között két útvonalra oszlott a migrációs csatorna. Az egyik útvonal közvetlenül Ausztria, míg a másik Szlovákia-Ausztria irányába húzódott. Ezen az útvonalon elsősorban afgán, kínai, bangladesi, srí-lankai, vietnámi, indiai állampolgárok csempészesése történt.

A másik illegális csatorna Törökországon keresztül vezet a Balkánra, majd a határmenti romániai nagyvárosokon át Debrecen-Budapest felé. Budapesttől ez a migrációs irány is kettévált, Ausztria-Németország, illetve Szlovénia-Olaszország felé. Ebből az irányból románok, iraki kurdok, törökök, grúzok, örmények és arab országok állampolgárai érkeztek.

A harmadik illegális migrációs útvonal szintén Törökországból kiindulva Bulgária, Szerbia és Montenegró felől, Budapest érintésével az osztrák és a szlovén határterületen keresztül a fentiekben már említett célországok felé vezet. Ezt az illegális csatornát főleg koszovói albánok, kínaiak és számos afrikai ország állampolgárai vették igénybe.

1.2.1. Az ukrán-magyar határszakasz

Hazánk 136,7 kilométer hosszú, Ukrajnával határos területe síkvidék. A Tisza 44 kilométeren határfolyó, természetes akadály jellege számottevő. Az Alföld Munkács és Ungvár alá felnyúló része a Latorca és a Szernye mentén nagyrészt lecsapolt terület. A Beregi-síkság átlag 100-110 méter magas mocsaras terület, járhatósági viszonyai rosszak. A síkságból emelkednek ki a vulkanikus eredetű Mezőkászonyi (210 méter) és a Beregszászi-hegyek (360-370 méter), amelyekről a környék jól áttekinthető. Az Alföld Tiszától északra eső keleti beöblöződése a Máramarosi-medence. A mélységében húzódnak az Északkeleti -Kárpátok.

A határmente településhálózata kis- és középfalvas. A határterületen kilenc átvezető és határhoz kifutó út van. A harántutak száma sok. Az államhatáron csupán egy nemzetközi vasúti fővonal vezet át, amelynek nyomtávlejtése miatt a határforgalomban vonatvárakozások előfordulnak.

A volt Szovjetunió utódállamai a társadalmi-politikai változásokkal egyidőben rendkívül mély gazdasági krízisen estek át. Óriási méreteket öltött a feketegazdaság és nagy befolyásra tett szert a szervezett bűnözés. Ennek ellenére a Független Államok Közösségének állampolgárai közül aránylag kevesen hagyták el hazájukat. Fontos megjegyezni azonban, hogy Oroszországból és Ukrajnából az elmúlt tíz évben százezres nagyságrendben érkeztek fiatal nők prostitúciós céllal Nyugat-Európába, akik a szervezett leánykereskedelem áldozataivá váltak.

A viszonylatban a határrendészeti feladatokat a Nyírbátori Határőr Igazgatóság alárendeltségébe tartozó négy határrendészeti kirendeltség hajtja végre, a mélységi területeket kettő határvidéki század ellenőrzi, a nyomozó hatósági tevékenységet kettő bünyügyi és felderítő szolgálat végzi, az idegenrendészeti feladatokat egy idegenrendészeti központ látja el.

A határszakaszon a befelé irányuló illegális migráció és az arra épülő szervezett embercsempész tevékenység a meghatározó. Jellemző a magyar és az ukrán állampolgárok részéről a jövedéki termékek csempészése és a szervezett bűnelkövetés. A határterület bünyügyi fertőzöttsége magas. Az ukrán határőrizet megbízhatatlan, jelentős mértékű a korrupció.

A nagyobb létszámú kínai, afgán, vietnámi és arab határsértő csoportok embercsempészek közreműködésével jutottak hazánkba. Az embercsempész szervezetek rendkívül jól szervezettek, agresszívek és erőszakosak. Az embercsempészek nem riadnak vissza a hivatalos személyek elleni fellépéstől sem.

1.2.2. A román-magyar határszakasz

A 447,8 kilométer hosszú román-magyar államhatár jelentős része nyílt, síkvidék, kisebb részben a határra merőleges folyók jellemzik. A határterület három részre osztható: a Szamos menti síkságra, a Körösök vidékére és a Román Bánságra. A Szamos menti síkság Nagyváradtól északra kiszélesedik, a talaja változatos. Északra helyezkedik el a Rézhegység nyúlványa is. A Körösök vidéke a Bihar-hegységtől nyugatra elterülő 30-40 kilométer széles sík- és dombvidék. A Román Bánság a Marostól délre terül el, a felszíne keletről nyugatra gyengén lejt.

A határvonálhoz közel jelentősebb román városok sora található: Szatmárnémeti, Nagykároly, Nagyvárád, Arad, Temesvár. Az államhatáron tizenhárom átvezető út van, a vasúthálózat gyér, a harántvonalak száma elenyésző.

A határszakaszon az Orosházi és a Nyírbátori Határőr Igazgatóság szervezetében lévő tizenkettő határrendészeti kirendeltség és három határvadász század diszlokál, a nyomozó hatósági feladatokat öt bünyügyi és felderítő szolgálat látja el, az idegenrendészeti feladatokat egy idegenrendészeti központ hajtja végre.

A viszonylatot a befelé irányuló illegális migráció és a hozzá kapcsolódó szervezett embercsempészség jellemzi. Románia az Ázsiából és a Balkánról érkező migránsok tranzitállomása. Az 1990-es évek végére a határterületen kialakultak a mélyen konspirált, nemzetközileg jól szervezett, pénzügyi-technikai feltételekkel rendelkező embercsempész szervezetek, amelyek tevékenységéhez Románia belpolitikai helyzete, közbiztonsága és a virágzó korrupció biztosított táptalajt.

A 2002. évig a migráció sajátos vonása volt, hogy a Nyugat-Európába illegálisan eljutni szándékozó román állampolgárok általában érvényes úti okmánnyal, jogszerűen érkeztek hazánkba, majd megkísérelték az osztrák vagy a szlovén államhatár engedély nélküli, vagy meg nem engedett módon történő átlépését. A román állampolgárságú határsértők száma az elmúlt másfél évtizedben közel a fele volt az összes elfogott határsértőnek.

1.2.3. A szerb-magyar határszakasz

A 174,4 kilométer hosszú, Szerbia és Montenegróval közös határszakasz teljes egészében nyílt, sík terület. Itt helyezkedik el az Alföld, amelyhez a túloldalon a Vajdaság kapcsolódik. Szomszédos tájegységek a Bácskai-síkság, a Telecskai-dombság és a Nyugat-Bánsági-síkság. A határterületet a Duna és a Tisza határolja.

A térségre a kis- és középfalvak, valamint a kiterjedt tanyavilág jellemző. Közúthálózata viszonylag sűrű, minőségük nagyrészt gyenge. A határvonalon öt közút vezet át, amelyből négy jó minőségű. A harántutak száma jelentős. Az államhatáron két vasútvonal halad keresztül.

Szerbia és Montenegró egyrészt a Balkánról, Afrikából és Ázsiából érkező migránsok tranzitállomása, másrészt társadalmi, etnikai, gazdasági problémái miatt maga is jelentős migráció kibocsátó ország.

A határszakaszon a Kiskunhalasi Határőr Igazgatóság alárendeltségében lévő öt határrendészeti kirendeltség, kettő határvadász század, három bünyügyi és felderítő szolgálat és egy idegenrendészeti központ végzi a határrendészeti, a bűnüldözési és az idegenrendészeti feladatokat.

A viszonylatban a fő veszélyt a befelé irányuló illegális migráció, a nemzetközi szervezett ember-, áru-, kábítószer- és fegyvercsempészség, valamint a lopott gépjárművek államhatáron kifelé történő átjuttatása jelenti.

A tiltott határátlépést elkövetők körében 1999-2001 között számottevő volt a kínaiak illegális mozgása. A kínai állampolgároknak Szerbia és Montenegró területére történő beutazáshoz nem szükséges vízum, így Pekingből repülőgéppel érkeztek Belgrádba, majd hazánkban át próbálták meg a továbbjutást a célország felé. Az embercsempészség elkövetői elsősorban albánok vagy szerbek, akik az államhatár túloldaláról szervezik és irányítják az embercsempész szervezetek működését.

1.2.4. A horvát-magyar határszakasz

A Horvátországgal közös 344,6 kilométer hosszú határszakasz jelentős része a Dráva és a Mura folyókhoz kapcsolódik. A folyók mentén széles, mélyen fekvő folyami síkság van. A terület nagy része sík és dombos vidék. Itt terül el déli irányban a Dráva-köz, a Szlavón-síkság, a Mura-köz. A Dráva-völgyét északról az Ormánság és a Villányi-hegység, délnyugati irányban a Bilo-Gora és a Papuk-hegységek lejtői szegélyezik. Az államhatár Dráva kifolyástól Dunáig terjedő szakasza szárazföldi jellegű, a Duna térségében holtágakkal tagolt, ártéri erdőkkel és ligetekkel fedett.

A határterületen több város is található, azonban a térség településszerkezete túlnyomó részben törpe- és aprófalvas. A közúthálózat sűrűn kiépített és jó minőségű, a vasúthálózat jellemzője, hogy a nemzetközi és a belföldi forgalom fontosabb fővonalai a határterületet alig érintik. A határforgalomban fontos szerepet játszanak a Dráva és a Mura folyókon átvélő hidak.

A határszakaszon a Pécsi és a Nagykanizsai Határőr Igazgatóság szervezetében lévő kilenc határrendészeti kirendeltség és három határvadász század diszlokál, a nyomozó hatósági feladatokat négy bünygyi és felderítő szolgálat látja el, az idegenrendészeti feladatokat egy idegenrendészeti központ hajtja végre.

Az elmúlt másfél évtizedben a viszonylat határrendészeti jellemzőit alapvetően a délszláv válság közvetett és közvetlen hatásai határozták meg. Az 1991-1995 közötti időszakban a háborús konfliktus elől menekülő jugoszláv állampolgárságú személyek befelé irányuló mozgása volt a jellemző. Közülük közel tizenkétezer fő kért ideiglenes védelmet. Ezt követően az államhatárhoz kapcsolódó jogellenes cselekmények kifelé irányultsága került az előtérbe.

Az illegális migránsok aktivitása a teljes horvát szakaszt tekintve rendkívül alacsony mértékű. A térség sajátos helyzetéből eredően szervezett embercsempész tevékenység nem alakult ki. Ez alapvetően két releváns okkal magyarázható. Először is a határszakasz földrajzi elhelyezkedése folytán kívül esik a kelet-nyugati irányú illegális migráció útvonalain, másodsorban az ok a délszláv válság és polgárháború máig is kiható negatív hatásaiban keresendő.

1.2.5. A szlovén-magyar határszakasz

Hazánk legrövidebb, 102 kilométer hosszú, Szlovéniával szomszédos államhatára szinte teljes egészében szárazföldi, kivéve a Kerka folyó 3 kilométeres szakaszát. A határszakasz mindkét oldalán dombvidék húzódik. A Mura és a Dráva között terül el az északnyugat-délkelet irányú Slovenske Gorice. Domboldalai meredek, széles elterülő dombvidéke csak a Mura és a Dráva irányába lejtősödik. A fenti terület igen sok medencéből áll. A vidék jellemzői a kiterjedt erdőségek, amelyek nehezen áttekinthetővé és járhatatlanná teszik.

A határtérség ritkán lakott, alacsony népsűrűségű. Az államhatáron kettő műút halad át, harántútvonal hálózata hiányos. A magyar és a szlovén kormány 2001-ben nyitotta meg a közös összefogással épített, államhatáron átvezető egyetlen vasútvonalat.

A viszonylatban a határrendészeti feladatokat a Nagykanizsai és a Szombathelyi Határőr Igazgatóság alárendeltségébe tartozó három határrendészeti kirendeltség hajtja végre, a nyomozó hatósági tevékenységet egy bünygyi és felderítő szolgálat végzi, az idegenrendészeti feladatokat az igazgatóságok idegenrendészeti központjai látják el.

E határszakaszon keresztül zajlik a kelet-délnyugati irányú illegális migráció legnagyobb része a Bukarest-Budapest-Ljubljana-Milánó útvonalon. Az államhatárral kapcsolatos jogellenes cselekmények túlnyomó része Rédecis település körzetében a zöldhatáron következett be. Ennek fő oka a gyors közúti és vasúti megközelítés lehetősége, valamint a szárazhatár jelleg és Olaszország viszonylagos közelsége.

A kifelé irányuló tiltott határátlépés elkövetőinek zöme román, arab vagy afrikai ország állampolgára volt. Jellemző a szervezett embercsempészés és a csoportosan történő elkövetés.

1.2.6. Az osztrák-magyar határszakasz

A 356,2 kilométer hosszú osztrák-magyar államhatár erősen tagolt, több szakaszra osztható. A Duna és a Fertő között mintegy 50 kilométer hosszan sík a terep, tagoltsága nem jelentős. A Fertő rövid kb. 15 kilométer hosszúságában képez határt. A tó erősen mocsaras és nádasokkal benőtt, nagyobbik része Ausztria területére esik. A Fertőtől Kőszegig húzódó szakaszon az államhatár mintegy 100-105 kilométer hosszú. Sopron környékén alacsony hegyvidéken halad, majd zömmel erdős dombvidéken vezet tovább. Kőszegtől a harmas határig terjedő szakaszon a határ vonal mintegy 80 kilométeren húzódik déli irányban az Alpok keleti nyúlványain. Ezt követően erdős dombokon követi a Rába folyásirányát, majd délnyugati irányban éri el a harmas határt.

A térség településsűrűsége meghaladja az országos átlagot. Jellemző a városodás és a városiasodás. A határterület közúti hálózata sűrű és jó minőségű. Az államhatáron hat műút vezet át. A harántútvonalak kiépítettek. A határszakaszt kilenc vasútvonal szeli át, amelyek közül a Budapest-Bécs nemzetközi fővonal kétvágányú, villamosított.

A viszonylatban a Szombathelyi és a Győri Határőr Igazgatóság alárendeltségében lévő kilenc határrendészeti kirendeltség, kettő határvadász század, négy bünyügyi és felderítő szolgálat és kettő idegenrendészeti központ hajtja végre a határrendészeti, a bűnüldözési és az idegenrendészeti feladatokat.

Az osztrák-magyar határszakasz a kifelé irányuló, nagy létszámú, állandósult illegális migráció, a szervezett embercsempészség fő és meghatározó területe (3. számú melléklet).

Domináns a Győr-Hegyeshalom-Nickelsdorf és a Győr-Sopron-Eisenstadt-i illegális migrációs útvonal. A jogellenes cselekmények zöme Hegyeshalom térségére összpontosult (4. számú melléklet).

Meghatározó volt a külföldi elkövetők, döntően a románok aránya, valamint a különböző ázsiai és távol-keleti országok állampolgárainak növekvő száma. Egyre kiszámíthatatlanabbá vált a határsértők mozgása, jellemző a csoportos elkövetés. A nap minden órájában és a határszakasz szinte teljes hosszában történnek kísérletek a jogsértő cselekmények megvalósítására.

1.2.7. A szlovák-magyar határszakasz

A Szlovákiával közös, 681 kilométer hosszú határszakasz jelentős része természetes határ: folyók és hegységek. Meghatározó a Duna és az Ipoly folyó, valamint a Szlovák Alföld, a Szlovák-érchegység, a Kelet-Szlovák Alföld, az Északi Középhegység és a Zempléni-hegyvidék. Keleten a Tisza határolja.

A Duna 142 kilométeren határfolyó, akadály jellege jelentős. A Szlovák-érchegység 50-60 kilométer széles, keletre messze elnyúló, 800-1300 méter magas középhegység. Vele szemben honi területen található a 600-1000 méter magas Északi Középhegység. Jellemzői az északi-déli irányban húzódó völgyek.

A határterület településszerkezete döntően aprófalvas. A dunai szakaszon három jelentős határhoz vezető út van. A határtérség többi részén tizenkettő műút található, amelyek általában közepes és gyenge minőségűek. A határvonalat hét vasútvonal metszi.

A határszakaszon a Győri, a Balassagyarmati és a Miskolci Határőr Igazgatóság szervezetében lévő tizenhét határrendészeti kirendeltség és kettő határvadász század diszlokál, a nyomozó hatósági feladatokat hét bünyügyi és felderítő szolgálat látja el, az idegenrendészeti feladatokat kettő idegenrendészeti központ hajtja végre.

A viszonylatra a hazánkból kifelé irányuló illegális migráció és a hozzá kapcsolódó szervezett embercsempész tevékenység a jellemző. A határszakaszra 1998-2002 között tevődött át az Ausztria-Németország felé irányuló illegális migráció egy része.

A határsértők között meghatározó a közel- és távol-keleti országok állampolgárainak az aránya. Az embercsempész szervezetek irányítói főleg csehek és szlovákok, a végrehajtók zöme magyar állampolgár.

1.3. Következtetések

Az első fő kérdés kidolgozása során az alábbi következtetéseket vontam le:

A magyar jogrendszerben az embercsempészség büntetőjogi szabályozása permanens jogalkotási folyamat része, amelynek gyökerei a XIX. század végére nyúlnak vissza és napjainkban sem zárható le.

A tényállás természetét és alakulását az adott korszak társadalmi viszonyai, valamint az állam büntetőjogi akarata határozták meg.

A jogalkotó a társadalom védelmének elve alapján az embercsempész tevékenységet, mint a társadalomra veszélyes emberi magatartást bűncselekménnyé nyilvánította és büntetni rendelte.

Az embercsempészség törvényi tényállásában a jogalkotó a büntetni rendelt magatartást leíró diszpozícióban definiálta, amelynek pontos értelmezéséhez annak részletes és mélyreható ismerete nélkülözhetetlen.

Az embercsempészség bűncselekmény szankcionálása, a bekövetkezett joghátrány nem váltott ki olyan mértékű visszatartó hatást a társadalomban, amely az embercsempész tevékenység csökkenéséhez vagy stagnálásához vezetne, mivel az elkövetők száma a vizsgált időszakban folyamatosan növekedett (*5.számú melléklet*).

A migrációföldrajzi³⁰ helyzet alapján megállapítható, hogy Magyarország földrajzi elhelyezkedésénél és infrastrukturális jellemzőinél fogva a térségünket érintő illegális migráció és az erre épülő embercsempész tevékenység fontos területévé vált az 1990-es években.

Hazánkat az illegális migrációs útvonalak, mint tranzitországot érintik. Az útvonalak kialakulását az illegális migránsokat kibocsátó országok és a célországok közötti földrajzi távolság, a tranzitországok természeti viszonyai, közlekedési infrastruktúrája és településhálózata determinálják, változásait az illegális migránsok utaztatásának módja, időtartama, költségei, valamint a határőrizeti szervek embercsempész szervezetek elleni sikeres fellépése befolyásolhatják.

Magyarországon az 1991-2003 közötti időszakban elfogott embercsempészek száma határviszonylatonként és évente jelentős eltérést mutat (*6. számú melléklet*).

Az ukrán viszonylatban 1991-1995 között mindössze kettő embercsempészt fogtak el a határőrizeti szervek. A határszakaszon 1996-ban jelent meg, majd állandósult a hazánkba irányuló szervezett embercsempészség.

A román és a szerb határszakasz a befelé irányuló embercsempészség meghatározó területe, ahol az embercsempészek tevékenysége folyamatos és intenzív.

A horvát-magyar államhatáron elfogott embercsempészek száma a vizsgált időszakban mindvégig alacsony volt.

A szlovén viszonylatra 1994-től tevődött át a hazánkból kifelé irányuló embercsempészség, amely napjainkban is jelen van.

Az osztrák határszakaszon az embercsempész tevékenység 1991-től folyamatos. Az embercsempészek aktivitása 1997-től valamennyi viszonylat tekintetében egyértelműen kimagasló, és a 2003. évben abszolút domináns volt, mivel az összes embercsempész közel 60 %-a itt került elfogásra.

A szlovák határszakaszon az embercsempész tevékenység 1998-2002 között a második legjelentősebb volt, amely 2003-ban drasztikusan lecsökkent.

³⁰ Ritecz György alkotta meghatározás, amelynek vizsgálati területei a természetföldrajzi, társadalmi, gazdasági, határrendészeti jellemzőkre terjednek ki. i.m.: 67-69. o.

2. Az embercsempészes megjelenési formái, módszerei, az embercsempész szervezetek általános felépítése

2.1. Az embercsempészes megjelenési formái, elkövetési módszerei

Hazánk területén az embercsempészes alapvetően kétféle tevékenységi formában nyilvánul meg. Egyrészt jelen van, és az 1990-es évek közepéig jellemző volt az alkalmoszerűen, nem szervezeten történő elkövetés, azonban az 1990-es évtized második felétől a meghatározó elkövetési forma a szervezett embercsempész tevékenységhez kapcsolódik, és az illegális migráció mindenkori helyzetére, fizetőképességére épül.

Az alkalmoszerű embercsempészes jellemzője az államhatár tömegközlekedési eszközökkel, taxival, magángépkocsival való megközelítése, lehetőség szerint a járőrszolgálat megfigyelése, kikerülése, majd az államhatár gyalogos átlépése. A tiltott határátlépéshez segítséget nyújtó embercsempészek elfogására csak az államhatár közvetlen közelében van lehetőség, szándékuk nagyobb mélységben nehezen bizonyítható.

Az alkalmoszerűen elkövetett embercsempészes esetén előfordult, hogy az embercsempészek becsapták az illegális migránsokat, akiket néhány órás autózás után hazánk mélységi területén azzal hagytak magukra, hogy már a szomszédos országban vannak.

A határátkelőhelyeken alkalmoszerűen megvalósuló embercsempészes gyakori módja az illegális migránsok személy-, és tehergépjárművekben, lakókocsikban, utánfutókban, vasúti kocsikban való elrejtése, illetve hamis, hamisított úti okmányok felhasználása és a személycsere.

Az embercsempészek motivációja ennél az elkövetési formánál is döntően az anyagi haszonszerzés, de esetenként humanitárius okra vezethető vissza.

Magyarországon a rendszerváltásig az Ausztriába és a Jugoszláviába irányuló tiltott határátlépések domináltak, amelyek elkövetői zömmel magyarok és a szocialista országok, főként a Német Demokratikus Köztársaság (NDK) állampolgárai voltak.

A határsértők többnyire magukra utalva, ismeretlen terepen mozogtak és térképek, vázlatok, jellegzetes mű- és tereptárgyak alapján tájékozódtak.

Az államhatárt jellemzően gyalog kísérelték meg illegálisan átlépni, kihasználva a sötét időszakokat, a rossz látási viszonyokat és a terep nyújtotta megbújási lehetőségeket. Az elkövetők száma esetenként egy-kettő fő, ritkábban három-öt fő alkotta kiscsoport volt.

A kétpólusú világrend felbomlásával, Közép- és Kelet-Európa országai társadalmi, politikai, gazdasági viszonyainak átrendeződésével a migrációs folyamatok térségünket is elérték, hazánk területén megjelentek a migránsok, akiknek a célországokba való illegális bejuttatásának szervezését és végrehajtását az alkalmoszerű embercsempészes jellemezte.

Ezen időszakban térségünkben jelentősen átalakult az államhatár őrzésének nemzetközi környezete is. Szlovénia, Horvátország, Ukrajna és Szlovákia függetlenné válásával új szomszédos államok jöttek létre.³¹ Az átalakulással járó bizonytalanságok a migrációs folyamatokat erősítették.

Hazánk határőrizeti-operatív helyzetét ekkor a délszláv polgárháború hatásai, a döntően Ausztria felé irányuló nagy létszámú illegális migráció, az embercsempészes alkalmoszerűen történő megvalósulása, a külföldi elkövetők, elsősorban a románok és a jugoszláv utódállamok állampolgárainak magas száma, valamint a csoportos elkövetés jellemezte.

1991-ben az embercsempészek döntően az Ausztriába kilépő nemzetközi gyorsvonatokon lévő rejtékhelyeken kísérelték meg a migránsokat illegálisan kijuttatni az országból. Az

³¹ Szlovénia és Horvátország 1991. június 25-én kikiáltották függetlenségüket és kiváltak Jugoszláviából, amely polgárháborúhoz vezetett. Ukrajna 1991. december 5-én vált független állammá. 1994. január 1-jével - tárgyalásos úton - megszületett az önálló Szlovák Köztársaság.

embercsempészes Romániában és Budapesten román, arab és magyar állampolgárok közreműködésével szerveződött. 1993-tól a délszláv polgárháború kiszélesedése miatt az illegális migrációs hullám a magyar-osztrák határszakaszon tovább erősödött. Az embercsempészek felkutatják a Nyugat-Európába eljutni szándékozó, zömmel jugoszláv állampolgárságú személyeket, és anyagi ellenszolgáltatásért segítséget nyújtottak részükre az államhatár illegális átlépéséhez. A nagy számú jugoszláv állampolgárságú migránsra ráépültek a jugoszláv embercsempészek is, akik közül többen Ausztriában éltek, azonban bűncselekmények elkövetése miatt onnét kitiltották őket, így Magyarországon a határmenti településeken – Mosonmagyaróvár, Rajka, Hegyeshalom, Győr – telepedtek le. Tartózkodásukat házasságkötéssel és vállalkozások létesítésével legalizálták.

Az embercsempészek a migránsok anyagi lehetőségeit figyelembe véve, három lehetőséget ajánlottak az államhatár illegális átlépésére:

- gépkocsival az államhatár közelébe szállították őket és honi, illetve túloldali segítőkkel biztosították illegális határátlépésüket,
- magyar kapcsolattól vagy bűncselekmény útján szerzett fénykép-, illetve személyes magyar útlevelel szervezték meg kijuttatásukat, aminek során magyar rendszámú gépkocsival bekapcsolódtak az embercsempészsébe,
- a legköltségesebb megoldás az volt, amikor eredeti horvát útlevelelben helyezték el az illegális migráns fényképét, akit ezt követően osztrák rendszámú gépkocsiban vagy nemzetközi gyorsvonaton utaztattak ki Ausztriába.

Az embercsempész szervezetek tevékenysége mindinkább szervezettebbé és konspiráltabbá vált, tagjai között bizonyos szakosodás volt jellemző. Külön személyek foglalkoztak a felhajtói tevékenységgel, a szállítással és az átvezetéssel. A kiválasztott határszakaszt alaposan tanulmányozták, próbautat végeztek a megközelítés, a menekülés lehetőségeinek felmérésére. Az elkövetés módszere az volt, hogy a migránsokat a Magyarországra történt legális vagy illegális beutazást követően pihentetőhelyekre szállították, budapesti, Budapest környéki, győri, mosonmagyaróvári szállodákba, panziókba, kempingekbe, majd tevékenységük konspirálása céljából magánházaknál helyezték el őket. A szállítás során előfutót vettek igénybe, aki közvetlen összeköttetésben állt a gépkocsivezetőkkel és lebukási veszély esetén azt azonnal jelezte.

Az 1990-es évtized második felétől szervezetté váló embercsempészes egyik leggyakrabban alkalmazott módszere lett, amikor a jogellenes tevékenységet már a kiinduló országból a célországig megszervezik, és mindvégig illegálisan történik a határok átlépése. Másodikként kell említeni, amikor a migránsok legálisan érkeznek Magyarországra és itt - elsősorban Budapesten - szervezik meg illegális továbbjuttatásukat. További módszer a menekültügyi befogadó állomásokon, főként Debrecenben szerveződött embercsempészes.

2.1.1. A szárazföldi (vízi) határszakaszokon alkalmazott módszerek

Az embercsempész szervezetek módszergazdagsága rendkívül széles. Tevékenységüket mélyen és alaposan konspirálják, erős biztosítás mellett végzik. A kiválasztott határszakasz mindkét oldalán felderítő tevékenységet folytatnak. A megközelítési útvonalakat, pihentetőhelyeket előkészítik, ellenőrzik, a szállításra használt járműveket rendszeresen váltják, bérelt gépkocsikat használnak, esetenként hamis rendszámmal szerelik fel azokat. A szállítás során előfutók mérik fel a szállítási útvonalat és veszély esetén a szállítójárművet azonnal visszafordítják, illetve más útvonalra irányítják.

Az elkövetési magatartás az azonnali államhatár közelébe történő szállítástól és gyors átvezetéstől kezdve a több napon keresztül tartó, pihentetőhelyek közbeiktatásával előkészített, fő- és tartalék útvonalakat kijelölő, előfutót vagy terepfigyelőt alkalmazó, magas színvonalú technikával ellátott kivitelezésig terjed.

Az embercsempészes elkövetése során nélkülözhetetlen kapcsolattartás érdekében alkalmazott mobiltelefonokat az embercsempészek rendszeresen cserélik, gyakran más nevére megvásárolt készülékeket használnak, illetve ahol lehetséges nyilvános telefonfülkéből bonyolítják a hívásokat.

A határközeli területen rövid ideig tartózkodnak és kerülnek minden feltűnést. A végrehajtás konkrét helyszínét igyekeznek úgy kiválasztani, hogy az a határrendészeti szervek által kevésbé ellenőrzött határszakaszon legyen, az elkövetési idő pedig az éjszakai időszakra essen. Megfigyelhető, hogy az embercsempészség egyre kisebb csoportokban történik.

A hazánkban elfogott közel-keleti illegális migránsok többsége Románián keresztül érkezett. A térség szegény országainak migránsai azzal kívánták elkerülni a visszatoloncolásukat, hogy iraki állampolgároknak vallották magukat, akik politikai üldöztetésnek voltak kitéve.

A török embercsempészek kedvelt módszere, amikor a legális beutaztatás szándékával úgy szerezték be a tranzitvízumot hazánkba, hogy célországának Ukrajnát, Oroszországot vagy Szerbia és Montenegrót jelölték meg. A vízum a Magyarországon való tartózkodáshoz és az embercsempészség Ausztria, Szlovénia irányába való előkészítéséhez szükséges.

A román állampolgárok tiltott határátlépésére jellemző volt, hogy a legális beutazást követően nagyobb csoportokban, a határterületen való meg szállás nélkül közvetlenül Romániából, illetve magyarországi szervezés esetén Budapestről indult szállításuk.

A kíniai alapvetően két útvonalat vettek igénybe. Az egyik a Kijev-Budapest-Győr-Sopron, a másik a Belgrád-Budapest-Győr-Sopron-i.³² Hazánkba illegálisan érkeztek és minden esetben embercsempészek közreműködésével kísérelték meg a tiltott határátlépést.

Az embercsempészek az illegális migránsokat felkészítették, hogy elfogásuk esetén egyforma történeteket adjanak elő. Gondoskodtak arról, hogy még az őszinte vallomást tévők se legyenek képesek az elkövetés helyére, idejére vonatkozó értékelhető adatokat az eljáró hatóság tudomására hozni. Jellemző, hogy a migránsok nem tudják, hogy melyik országban járnak, nem látták a szállítást végző gépkocsivezetőket és nem ismerik az államhatáron való átvezetés hozzávetőleges helyét, idejét sem.

2003. márciusában a határőrököt is meglepte az az elfogott magyar embercsempész, aki határőr egyenruhában, „Határőrség” feliratú matricával és a testületnél használatos rendszám táblával felszerelt, bérelt mikrobuszban kísérelt meg illegális migránsokat Ausztriába átjuttatni.³³

Tapasztalat, hogy az embercsempészek egyre erőteljesebben keresik a kapcsolatot a szolgálati rendszerre vonatkozó információk megismerése, a hivatalos személyek bűncselekménybe való bevonása érdekében.

2.1.1.1. A Magyarországra történő illegális bejuttatás

Az illegális migránsok Magyarországra való bejuttatásának legjellemzőbb módszere az államhatár gyalog történő illegális átlépése. Ennél a módszernél a szomszédos országban és a hazánkban lakó embercsempészek közötti szoros együttműködés meghatározó szerepet játszik. A kapcsolattartás többnyire mobiltelefonon vagy rádió adó-vevő igénybevételel történik.

Az embercsempészek az illegális migránsokat gépjárművekkel az államhatár közelébe szállítják, akik azt gyalogosan átlélik, majd a honi területen gyalog vagy ismét gépjárműben folytatják útjukat a pihentetőhelyre.

A vízi határszakaszokon az államhatár illegális átlépése során gumicsónakok és nagy teljesítményű motorcsónakok alkalmazása volt a jellemző.

³² 2000. június 18-án az Egyesült Királyságban található Dover kikötőjében egy komphajón szállított holland rendszámú kamionban 58 kínai állampolgárságú illegális bevándorló holttestét fedték fel, akik levegő hiányában megfulladtak a zárt raktérben. A nyomozás megállapításai alapján a csoport több tagja – köztük a kettő túlélő is – ezen az útvonalon érkezett illegálisan Amszterdamba.

³³ Népszabadság LXI. évfolyam 68. szám, első kiadás 2003. március 22. Hírek 19.o.

Konspiráltabb elkövetési módszer, amikor az embercsempészek általában bérelt gépjárművel a kijelölt határátkelőhelyen lépték át az államhatárt, majd hazánk területén bevárva az illegális migránsokat tovább folytatták az útjukat.

A 2002. évtől új módszerként jelentkezett, hogy az embercsempészek nem jöttek át magyar területre, illetve hazánkban nem várták és nem gyűjtötték össze az illegális migránsokat a tiltott határátlépést követően, hanem kioktatták őket, hogy Magyarországon keressék meg a hatóságokat és kérjék menekültkénti elismerésüket, illetve az ehhez szükséges eljárás megindítását.

2.1.1.2. A pihentetés

A pihentetés alatt az illegális migránsok Magyarországon való tartózkodásának azt az időszakát értem, amelynek során a célországoknak megfelelően a további utaztatásukat az embercsempészek előkészítik és megszervezik, illetve a hamis, hamisított úti okmányokat, vízumokat, tartózkodási engedélyeket beszerzik.

A pihentetésre használt helyek skálája igen széles: magánházak, lakások, olcsóbb munkásszállók, panziók, motelek, hotelek, használaton kívüli mezőgazdasági épületek, elhagyott katonai objektumok, menekültügyi befogadó állomások, közösségi szállások, de előfordult, hogy a szabad ég alatt töltötték éjszakájukat a továbbutaztatásra váró illegális migránsok.

A magánházak, lakások általában a kifelé irányuló tiltott határátlépés tervezett helyszínéhez közeli településeken, de a fővárosban is jellemző, hogy az embercsempész szervezet valamely tagja, illetve annak ismerőse tulajdonában vannak. A kisebb településeken ez eléggé kockázatos módszer, mivel a lakókörnyezetben könnyen feltűnik az idegen személyek jelenléte.

Az olcsóbb munkásszállókat, panziókat, moteleket, hoteleket főként a kisebb létszámú (3-15 fős) csoportok pihentetésére használják az embercsempészek. Kiválasztásuknál fontos szempont, hogy a települések központjától távolabbra legyenek. Az embercsempészek sok esetben a recepción dolgozó személyeket is bevonják tevékenységükbe, akiknek a feladata - anyagi ellenszolgáltatásért - a hatósági ellenőrzés jelzése és különféle közvetítői tevékenységek végzése.

A használaton kívüli mezőgazdasági épületek, elhagyott katonai objektumok igénybevételére nagyobb létszámú csoportok (20-250 fő) elhelyezésekor kerül sor. Ezeket az épületeket az embercsempész szervezet valamilyen létező vagy fiktív gazdasági társaság nevében bérlí. Az illegális migránsok őrzését és étellemezését megszervezik. A fegyelem fenntartása érdekében sokszor az erőszakos cselekményektől sem tartózkodnak.

2002-ben az embercsempészek egyik sajátos módszerévé vált az illegális migránsok menekültügyi befogadó állomásokon és közösségi szállásokon történő pihentetése. A módszer lényege az volt, hogy a Magyarországra illegálisan bejutott külföldiek menekült státusz iránti kérelmet nyújtottak be az illetékes menekültügyi hatóságnál vagy a Határőrség idegenrendészeti eljárása során. A kérelmük elbírálásának idejére a magyar hatóságok menekültügyi befogadó állomásokon helyezték el őket, ahol az embercsempészek közvetítők segítségével, illetve telefonon megszervezték továbbutaztatásukat és illegális határátlépésüket.

A kevésbé szervezett embercsempészség esetén előfordult, hogy az illegális migránsok a szabad ég alatt, erdőben vagy fedett terepen töltötték az éjszakát, amíg az embercsempészek továbbszállításukat előkészítették.

2.1.1.3. A kifelé irányuló tiltott határátlépés végrehajtása

Hazánk területén az embercsempészség befejező és egyben kulcsfontosságú szakasza az illegális migránsok kiválasztott államhatár közelébe történő szállítása a kifelé irányuló tiltott határátlépés elkövetése érdekében.

Az embercsempészek kiemelt figyelmet fordítanak a konspirált szállítás végrehajtására, amelynek során különféle szállítóeszközöket vesznek igénybe, amelyeket rendszeresen cserélnek és váltogatnak. A közlekedési eszközök igénybevételénél jellemző az elő- és utófutók alkalmazása. Ezek a személyek az útvonal biztosítását végzik. Mobiltelefon vagy rádió adó-vevő segítségével

folyamatos kapcsolatban állnak a szállítójármű vezetőjével, akit hatósági ellenőrzés észlelése esetén azonnal értesítenek.

1997-ig a szállításra használt személygépkocsik, mikrobuszok, tehergépjárművek az embercsempészek tulajdonában voltak, akiket a nyomozás során így könnyen azonosítani lehetett. 1998-tól előtérbe került a bérelt gépjárművek, a gazdasági társaságok tulajdonában lévő mikrobuszok, tehergépkocsik alkalmazása az embercsempész tevékenység megvalósításánál, amely az embercsempészek lebukásának veszélyét jelentősen csökkenti.

A szállítás során az illegális migránsok teljesen kiszolgáltatott, bizonytalan helyzetben vannak. Gyakran előfordul, hogy embertelen körülmények között utaztatják őket. Több esetben az embercsempészes tragédiával végződött: például 1995 júliusában Győr közelében tizennyolc Srí Lanka-i állampolgár lelte halálát oxigénhiány miatt egy tehergépjármű zárt rakterében, 1996 áprilisában pedig Esztergom térségében egy felborult csónakból nyolc koszovói albán határsértő fulladt a Dunába.³⁴

Az illegális migránsok államhatár közelébe történő szállítására az embercsempészek sok esetben taxit vesznek igénybe. A taxisok jogsértő cselekményben való szerepvállalása nehezen bizonyítható, bár az esetek többségében tudomással bírnak utasaik szándékáról. Ennél a módszernél a budapesti taxisok meghatározó szerepet töltenek be, mivel az esetek nagy százalékában a szállítások kiinduló pontja a főváros.

A vonatok és a távolsági autóbuszok igénybevétele az illegális migránsok államhatár közelébe történő lejuttatására az embercsempészek lelepleződésének csökkentése érdekében alkalmazott módszer. Ebben az esetben az egy-két fős elkövetés a jellemző.

A kifelé irányuló tiltott határátlépés elkövetésének módszerei megegyeznek az illegális migránsok Magyarországra történő illegális bejuttatásnál már kifejtettekkel, így annak ismételt feldolgozásától eltekintek.

2.1.2. A határátkelőhelyeken alkalmazott módszerek

A szárazföldi határszakaszokon történő embercsempész tevékenység mellett jelentős a határátkelőhelyeken elkövetett embercsempészes is (7. számú melléklet).

Az embercsempészes speciális módszere a hamis, hamisított vagy fiktív útlevelek felhasználása a célországba juttatáshoz. Ezekben az esetekben nehezen bizonyítható az embercsempész közreműködés különösen, ha a felfedés beutazáskor történik, mivel a beléptetés megtagadásával az ügy lezárul, ami lehetetlenné teszi a felderítő jellegű vizsgálat lefolytatását. A leleplezett külföldinek egyébként sem áll érdekében a bűnüldöző szervekkel való együttműködés, hiszen rövid időn belül újra próbálkozhat másik határátkelőhelyen.

Az embercsempészes sajátos módja, amikor a szomszédos országok - elsősorban Románia - eltérő vízumpolitikája adta lehetőségeket kihasználva már az embercsempészes megkezdése előtt összegyűjtik azokat a személyeket, akik leginkább megélhetési gondok miatt, munkavállalás vagy letelepedés céljából kívánnak Nyugat- Európába jutni. A gyűjtőhely jellemzően Törökország, ahol e személyek részére a magyar külképviseleteken (Ankara, Isztambul) rövid idejű tartózkodásra jogosító vízumot szereznek be legálisan működő utazási irodákon keresztül. Ezután autóbuszokkal, ritkábban repülőgéppel Budapestre utaztatják a csoportot és ott elszállásolják őket, amíg az embercsempész szervezet hamis német, osztrák, francia vízumokat helyez el az útlevelekben. Ezt követően az utazási iroda autóbuszaival, érvényes úti okmányokkal és vízumokkal rendelkező utasok között elhelyezve kísérik meg elsősorban a magyar-osztrák viszonylatú határátkelőhelyeken átjuttatni az illegális migránsokat. Az utóbbi időben több olyan utazási irodát sikerült felderíteni, amelyek embercsempészes foglalkoztak.

³⁴ Az embercsempészet és az ellene folytatott tevékenység a Magyar Köztársaság Határőrségénél, szerkesztette: Józai János, ZMNE és a Határőrség Országos Parancsnoksága, Budapest, 1997. 13.o.

A hamisítási módszerek és eljárások nagyon különbözőek, csaknem valamennyi hamisításnak megvan a sajátos technikája. Napjainkban előtérbe került a kvalifikált útlevél-hamisítás, amelyhez széles lehetőséget biztosít a komputeres és a nyomdatechnika, valamint a másológépek vonatkozásában végbement gyorsütemű fejlődés, továbbá a profi hamisító szakemberek bevonása az illegális tevékenységbe.

A módszereken belül kiemelkedik a fényképcsere, az útlevélbe bejegyzett adatok megváltoztatása, az eredeti vízum meghamisítása, hamis vízumbélyegző-lenyomat elhelyezése, illetve a személycsere. A közokirat-hamisítások zöme a magyar-osztrák határszakaszon lévő határátkelőhelyeken került felfedésre (8. számú melléklet).

Kedvelt módszer volt a román, ukrán, moldáv és különböző délszláv útlevelekbe a schengeni vízum hamisítása. Megfigyelhető az egyre jobb minőségű hamisított úti okmányok felhasználása, a legkorszerűbb technikai eszközök, illetve a lopott eredeti bélyegző alkalmazása.

A hamis, hamisított úti okmányok között rendszeresen és egyre nagyobb számban fordultak elő magyar útlevelek. A magyar útlevél - tekintettel arra, hogy szinte egész Európában vízum nélkül használható - rendkívül keresetté vált, különösen a magyarul legalább valamelyest beszélő külföldiek körében. Felderítési adatok szerint az új típusú magyar útlevél - amely korszerű lézertechnológiával készül - a feketepiacon már kapható.

Az elmúlt években felerősödött az a folyamat, hogy különböző országok úti okmányok készítésével, hivatalos kezelésével, kiállításával foglalkozó szerveinél az adott országban beállt válságok, bizonytalanságok következtében eltűnnek, elvesznek eredeti, kitöltetlen, biankó útlevelek, vízumbélyegyek, vízumcímkek. Természetesen ezek az okmányok rövid időn belül megjelennek az embercsempészek körében, amelyek jelentősen megkönnyítik, sikeresebbé teszik tevékenységüket.

A hamisítások mindig az útlevél részeinek valamelyikével, néhánnyal vagy valamennyivel kapcsolatosak. Abban az esetben, ha egy útlevelet utánoznak, valamennyi elemét hamisítani kell, tehát ekkor az utánpótlás minden részre kiterjed. A visszaélésekhez, ha valódi útlevelet akarnak felhasználni azt a felhasználás céljának megfelelően át kell alakítani, amely egy vagy néhány részre terjed ki. Az okmányvédelem szempontjából minden elemnek és mindenféle védelmi megoldásnak jelentős szerepe van. A hamisítás mindig az útlevél gyenge pontjaira irányul. A hamis útleveleket a hamisítás jellege, módja szerint különböztetjük meg, így ismeretesebbek: útlevélutánpótlások, fiktív útlevelek és tartalmi hamisítások.

2.1.2.1. Az útlevélutánpótlások felhasználása

Útlevélutánpótlásoknak azokat a hamis útleveleket nevezzük, amelyeknek minden alkotórésze, minden eleme hamis. Totális hamisítványok elnevezéssel is ismertek. Kizárólag különféle bűncselekmények, visszaélések céljából, illetve ezek elősegítése, megvalósítása érdekében készülnek. Az útlevélutánpótlások a legveszélyesebb hamisítványok közé tartoznak, különösen akkor, ha gondos elkészítésük olyan minőséget produkál, amely a határátlépés során megtéveszti az útlevélkezelőt és valódinak fogadja el a hamis okmányt.

Az útlevélutánpótlások előállításának három módja van: nyomdai úton vagy színes fénymásolóval, illetve nyomtatóval készített.

Az ilyen hamisítványok felfedése érdekében nélkülözhetetlen az útlevél-ellenőrzést végző személyek elméleti ismereteinek állandó szinten tartása, a különböző típusú útlevelek lapjainak, vízjelei alnyomatainak, betű- és számtípusainak és könyvkötészeti eljárásainak ismerete, a vizuális megfigyelés pontos végrehajtása, valamint a rendszeresített technikai eszközök széles körű alkalmazása.

2.1.2.2. A fiktív útlevelek alkalmazása

A fiktív útlevelek a hamisítványok egy különleges típusát képezik. Ezek kétséget kizáróan hamisítványok, de nem utánpótlások. Az ilyen útleveleknek nevüknek megfelelően - kitalált,

állítólagos, képzeletbeli – ugyanis nincs és nem is volt eredeti, valódi változata, egyik állam hivatalos okmányaival sem azonosak, nemzetközi jogilag nincsenek elfogadva.

A fiktív útleveleket a hamisítók valamelyik ország vagy szervezet nevében készítik és használják fel. Az országok vagy szervezetek sok esetben nem is léteznek, más esetben léteznek ugyan, de a nevükben készített okmányok nem egyeznek meg az eredeti, hivatalos okmányokkal.

Hasonló a helyzet, ha valamilyen nemzetközi szervezet nevében készítik a fiktív útleveleket. Az ilyen útlevelek készítésénél fő szempont, hogy a kitalált nevek minél hangzatosabbak, tekintélyesebbek legyenek a teljes megtévesztés okáért, például Nemzetközi Diplomáciai Testület vagy WORLD SERVICE AUTHORITY.

Igen elterjedtek azok a fiktív útlevelek, amelyek az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) valamelyik szervének nevében készültek. Ennek magyarázat az, hogy a világszervezet tisztségviselői, diplomatái utazásaik, határátlépéseik során megkülönböztetett bánásmódban részesülnek a különböző hatóságok részéről.

A felfedett fiktív útlevelek jellemzői lehetnek: a több nyelvű magyarázat; az egészségügyi adatok szerepeltetése az útlevelemben; az útlevelel lapjai egyszerű alnyomattal rendelkeznek, de általában vízjelesek; a személyi adatokat tartalmazó lapok elrendezettsége eltér a nemzetközi szokástól; az útlevelel lapjainak rögzítése kezdetleges, betűtípusa is eltérő; fiktív diplomata útlevelek esetében a nemzetközi szokástól eltérően a „cd” betűjelzést alkalmazzák a borítólapon és az útlevelel lapjain.

A fiktív útlevelek felhasználásának felfedésére és leleplezésére egyedüli hatékony módszer a nemzetközi forgalomban lévő valamennyi útlevelel komplex ismerete, az útlevelek technikai jellemzőinek, jellegzetességeinek, sajátosságainak, kiállítási módozatainak elsajátítása.

2.1.2.3. A tartalmi hamisítások

A tartalmi hamisítások az útlevelekkel történő visszaélések leggyakoribb és legváltozatosabb formái. Az ilyen jellegű hamisítások során nem az útlevelel teljes utánzása történik, hanem az eredeti útlevelel valamelyik részét vagy részeit változtatják meg. A tartalmi hamisítások tehát az eredeti útlevelel, eredetileg bejegyzett adatainak illetéktelen megváltoztatását jelentik. A hamisítási típus különböző változatai az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- a) törlés, átírás, hozzáírás,
- b) fényképcsere,
- c) bélyegzőlenyomat hamisítás,
- d) vízumhamisítás,
- e) lap- vagy fedélcsere,
- f) eredeti útlevelel illetéktelen kiállítása,
- g) valótlán adat útlevelelbe foglalásához közreműködés.

a) Törlés, átírás, hozzáírás

A törlést, átírást, hozzáírást a hamisítók akkor alkalmazzák, ha az útlevelel eredeti adatait vagy a használat során bekerült hivatalos bejegyzéseket akarják megváltoztatni, eltüntetni. E módszerek többnyire együtt jelentkeznek, mivel ha adatokat törölnek ki az útlevelelből és helyébe mást írnak, a törlés mellett létrejön az átírás egyik változata is. Abban az esetben, ha az adatokból annyit törölnek, hogy elírással vagy utánírással kapják meg a hamis szövegrészt, a hozzáírás egyik fajtája valósul meg. A felsorolt hamisítási módok természetesen külön-külön is előfordulnak.

A törlésnek két alaptípusát különböztetjük meg: a mechanikai és a kémiai törlést. A mechanikai törlés leggyakoribb fajtája a kaparás és rádiózás. Annak, hogy az ilyen manipulációnak nyoma marad-e, az nagyban függ attól, hogy a papír és a nyomdafesték milyen minőségű, valamint a hamisító rutinjától és ügyességétől. Minél mélyebbre szívódott a nyomdafesték a papír rostanyagába, annál nehezebb mechanikai úton eltávolítani.

A törlés kémiai módszerénél redukáló és oxidáló anyagok felhasználásával olyan írásokat, bejegyzéseket távolítanak el, amelyeknek festékanyaga a papír rostjaiba mélyen beszívódott, így azokat mechanikus módon nehéz eltávolítani.

Az útlelvelel adatainak megváltoztatására alkalmazott másik módszer az átírás. A személyi adatok közül leggyakrabban a neveket és évszámokat hamisítják ilyen módon. A családi nevek átírással könnyen megváltoztathatók, csak az arra alkalmas betűt kell megváltoztatni. A számok hamisítását a születési időpontok, érvényességi határidők, vízumok érvényességének megváltoztatására használják.

Hozzáírással (elé vagy mögé történő írással) a nevek és a számok alapvetően szintén megváltoztathatók.

Az adatok meghamisításának egy sajátos módja, amikor egy-egy írásjegyet (betűt, számot) cserélnek ki az útlelvelelben. Ennek megvalósítása során egy hasonló útlelvelelből kiválasztott írásjegyet a hordozó papírral együtt kimetszenek és a hasonlóképpen eltávolított eredeti jegy helyére beillesztik. A módszer precíz munkát igényel, így csak nagy tapasztalattal rendelkező hamisítók alkalmazzák, főként gépi kitöltésű útlelvelel esetében.

b) Fényképcsere

A fényképcsere az útlelvelel-hamisítás egyik legelterjedtebb formája. Célja az, hogy az eredetileg más személy részére kiállított útlelvelet olyan személy használhassa fel, aki valamilyen oknál fogva nem jogosult érvényes útlelvelel használatára. A fényképcsere során a hamisító eltávolítja az útlelvelelből az eredeti fényképet és helyette a jogellenes határátlépést elkövetni szándékozó személy fényképét helyezi el.

A fényképcsere speciális változata az eredeti fénykép felülragasztása, amelynek során az eredeti képre egy másik fénykép vagy annak emulziós rétege kerül elhelyezésre.³⁵

A fényképeket a különböző manipulációk ellen, az útlelvelel kiállításakor, többféle módon rögzítik és különféle biztonsági jelekkel, módokkal védik.

A fényképek rögzítésének módszerei:

- a fénykép felragasztása,
- a fénykép gyűrűskapocsos (ringlis) rögzítése,
- a fénykép ablakos rögzítése,
- a fénykép lézeres gravírozása.

A rögzítési módokat esetenként kombinálják, például ragasztják és gyűrűskapocccsal is rögzítik a fényképet. A rögzítési módoknak megfelelően a fényképek kicserélésének módszerei és ismertetőjelei is különbözőek.

A ragasztással rögzített fénykép eltávolításához a ragasztó anyagának mechanikus vagy kémiai úton történő feloldása szükséges. Amennyiben a rögzítő anyag kémiaileg nehezen oldható, az eltávolítás csak mechanikusan lehetséges.

A ringlikkel rögzített fényképek kicserélésének három változata ismert: az eredeti fényképet kitépik a gyűrűk alól, azokat érintetlenül hagyják vagy az eredeti ringliket óvatosan eltávolítják, majd ismét felhasználják, illetve az eredeti gyűrűk helyett másikat alkalmaznak.³⁶

Az első változatnál azon a fényképen, amelyet az útlelvelelbe akar behelyezni a hamisító, a gyűrűk távolságának és méretének megfelelő lyukakat készít, majd a fényképet ráilleszti a gyűrűkre és rányomja úgy, hogy a fényképet begyűri a ringlik alá, a tökéletes fedés látszatát keltve.

A második módszernél a hamisító felhajtogatja a gyűrűk peremét, kiemeli az eredeti képet és behelyez egy másikat, majd visszahajtogatja a gyűrűk széleit.

³⁵ Nyilasi Tibor: Kriminálisztikai okmányvizsgálat, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004. 50.o.

³⁶ Krimináltechnika II., szerkesztette: Illár Sándor, Rejtjel Kiadó, Budapest, 1998. 85.o.

A harmadik esetben a hamisító az eredeti ringliket is eltávolítja az útleveleből, majd egy másik fényképpel együtt új ringliket helyez vissza.

Az ablakos rögzítésű fényképek eltávolítása során az ablak pereme sérülhet, beszakadhat. A ragasztóanyag esetleges kitüremkedése és a hajtási nyomok lehetnek árulkodó jelei az illetéktelen beavatkozásnak.

A fénykép lézeres gravírozása a jelenleg alkalmazott legkorszerűbb technikai mód, amelynek során az arcképmás egy speciális eljárással közvetlenül az útlevel lapján kerül megjelenítésre. A modern eljárás ellenére a gravírozott fényképeket is hamisítják, amelynek során az eredeti fényképet mikromélységben kicsiszolják, majd lézernyomatatóval egy másik fényképet készítenek. A hamisítás árulkodó jelei a csiszolásnál keletkező mélyedések, fénytörések és a festék összetételének a különbözősége.

Az útlevelelben elhelyezett fényképeket a hamisítások ellen különböző biztosítási módokkal védik. Ilyenek: a nedves bélyegzőlenyomat, a száraz bélyegzőlenyomat, a különböző kinegram vagy hologram típusú fóliák, a raszter, a perforáció, az ujjnyomat, a kiállító személy aláírása a fényképen, valamint az útlevel adatainak feltüntetése a fényképen.

Mivel az útlevelekben rögzített fényképeket általában mindig lebélyegzik vagy lepecsételik, ezért a fénykép kicserélése szükségszerűen megköveteli az útlevelelbe újlag behelyezett fénykép bélyegzőlenyomat részének utánzását is.

A gumi- és fémbélyegzők (nedves- és szárazbélyegzők) lenyomatának utánzására többféle lehetőség van: új bélyegző vagy bélyegzőrész készítése és alkalmazása az újonnan behelyezett fényképen, valamint a fényképen lévő bélyegzőrészletnek rajzolással történő utánzása, illetve különböző, bélyegzőhöz hasonló tárgy felhasználása a bélyegzőrész utánzásához.³⁷

A bélyegzőnek az újonnan behelyezett fényképre eső részét összeillesztik az útlevellapon lévő bélyegzőrészszel, ami azonban csak ritkán sikerül tökéletesen. Leginkább a bélyegzőnyomatok csatlakozásánál keletkezik eltolódás. Az eredeti bélyegzőlenyomat közvetlenül a fénykép széle mellett festékmentesen hagy egy sávot, amelynek oka, hogy a fénykép és az útlevellap között magasság különbség van, amit a hamisító esetenként nem vesz figyelembe és a bélyegzőlenyomatot folyamatosan hamisítja.

A száraz bélyegzőlenyomatok utánzása már bonyolultabb. Itt a betű- és címerrészeket sok esetben a fénykép hátoldalára másolással átrajzolják, majd megfelelő eszközzel benyomkodják. A művelethez a fényképet puha alátétre helyezik. Az ilyen lenyomatok felismerhetők az egyenetlen magasságú és mélységű domborzatokról, a kidomborított elemek pontatlan alakjáról, az előrajzolás nyomairól és sok esetben a fordított állású betűkről.

A fenti hamisítások felfedése érdekében az útlevel-ellenőrzés végrehajtása során különös figyelmet kell fordítani a fénykép és az útlevellap közötti illeszkedési pontokra, valamint a bélyegzőlenyomatok egészére.

Napjainkban sok ország nemzeti útleveleiben a fényképet fóliabevonattal védik a kicserélhetőség ellen. Ehhez átlátszó fóliát használnak, amelyek különböző fényességi fokozatúak. A fóliát, mint csíkot ragasztják vagy lefedik az egész oldalt is, esetleg teljes egészében bevarrják. Az útlevelek kiállításakor a fóliabevonatokon rányomott színes motívumokat, ultraviola fényre reagáló jeleket valamint más egyéb biztonsági megoldásokat alkalmaznak.

A fóliabevonattal védett fényképek kicserélését leggyakrabban úgy hajtják végre, hogy a fényképet a fölötte lévő fóliával együtt kivágják, majd a visszahelyezés után a fénykép egy másodfólia bevonatot kap.

Az eredeti fólia eltávolításának további módjai: vegyi anyagok felhasználása, felmelegítés, mélyhűtés.

³⁷ Krimináltechnika II.: i.m.: 86.o.

A fóliabevonat teljes eltávolítása a fényképcsere legkedveltebb módja, mivel a hamisításnak így marad a legkevesebb látható nyoma. Ebben az esetben az új fóliát a fényképet hordozó oldalra ragasztják, de csak ritkán kerül bevarrásra is.

A fóliával biztosított útlevelfényképek kicserélése a következő jellegzetességek alapján ismerhető fel: a fénykép felett a fólián a látens jelek hiányoznak; a színes motívumok utánözva vannak; az eredeti színes fólia nincs pontosan az új fénykép fölé ragasztva; a fólia duplaszélű; vágási nyomok vannak a fénykép körül; vágási nyomok találhatók a színes motívum körül.

A fénykép raszterrel való ellátása ugyanúgy, mint a dombornyomásnál egy kétrészes eszközzel történik. A profilok lehetnek egysorosak, kétsorosak, négyesorosak, átlukasztottak vagy a nélküliek. Az utánzatok készítésénél csavarhúzó, vagy hasonló szerszámot használnak, így azonban csak a fénykép hátoldalán tapasztalható a benyomódás.

Az egyéb fényképbiztonsági jelek annyira egyediek, hogy csupán néhány ország alkalmazza azokat, például perforációval az argentin útlevelel, többszínű pecsétnyomattal a Fülöp-szigetek útlevele, ujjnyomattal a szír útlevelel, a kiállító személy aláírásával a fényképen a pakisztáni útlevelel, integrált útleveledatok fényképen történő feltüntetésével a perui útlevelel kiállító hatósága biztosítja okmányát a fényképcsere ellen.

c) A bélyegzőlenyomat hamisítása

A bélyegzőlenyomat hamisítás leggyakoribb formája az átléptető bélyegzőlenyomat hamisítása. Az átléptető bélyegzők hamisítására alapvetően háromféle lehetőség adódik: rajzolással vagy kézi úton történő hamisítás vagy átvevő- átadó anyag segítségével történő másolás, továbbá hamis átléptető bélyegző előállításával történő utánzás.³⁸

A rajzolással történő utánzáshoz a hamisítók általában tollat és megfelelő festékanyagot (tintát, tust, bélyegzőpárna festéket) használnak. Esetenként kiegészítő módszereket is alkalmaznak, például átmásolást, átnyomást, indigót, körzöt, amelyek sajátos nyomokat hagynak az útlevelel lapján.

A hamisítási forma a következő jellegzetességek alapján ismerhető fel: előrajzolás, körzőbeszúrás nyomok; különböző festéklerakódási nyomok; a betűk alakja, típusa, mérete, a betűk távolsága nem egyezik; nem ismétlődnek az eredeti bélyegzőlenyomat jellegzetességei; a festék színe normál és ultraviola fényben az eredetihez képest eltérő.

Az átvevő- átadó anyagok felhasználásának lényege, hogy az eredeti bélyegzőlenyomatra valamilyen festékátvevő anyagot helyeznek, és dörzsölés után megkapják a bélyegző hű másolatát. Ezt az anyagot ráhelyezik az útlevelel azon részére, ahol a hamisítást végre akarják hajtani és ugyancsak rádörzsölik, ami által létrejön a papíron az eredeti bélyegző másolata. Az átvevő- átadó anyag lehet műanyagfólia, hektográfmassza, jól tapadó gumilap.

Az ilyen módon készített bélyegzőlenyomat hamisítványok felismerhetők arról, hogy a betűk rajzolatai elmosódtak, életlenek, a lenyomat gyenge festékezettességű, a papír felületén átvevő- átadó anyag maradványai találhatóak, illetve torzulás észlelhető az eredeti bélyegzőlenyomat alakjához képest.

A hamis átléptető bélyegző készítése az átléptető bélyegzők utánzásának harmadik módszere. Ebben az esetben az eredeti bélyegzőnek elkészítik a másolatát. Erre a célra a hamisító az eredeti átléptető bélyegzőlenyomatokról fényképfelvételt készít, majd speciális hamisítási technológia segítségével elkészíti az átléptető bélyegző kliséjét. A hamisítóknak komoly problémát jelent a megfelelő összetételű, speciális festék előállítása, amit nem tudnak teljes mértékben utánözni. Ez megkönnyíti a hamisítás észlelését, felfedését.

Az átléptető bélyegző utánzása a következők alapján ismerhető fel: betűtípus, betűméret, sor- és betűtávolság eltérés; szöveghiba, ékezethiány, helyesírási hiba; a jellegzetességek hiánya; elhasználódási jellegzetességek; túl éles keretvonalak; normál és ultraviola fényben az eredetihez képest színeltérés.

³⁸ Krimináltechnika II.: i.m.: 87.o.

d) Vízumhamisítás

A vízumhamisítás az egyik leggyakoribb tartalmi hamisítási típus. A jelenleg forgalomban lévő vízumokat kettő fő csoportba sorolhatjuk: bélyegzőlenyomat és vízumbélyeg formájú.

A bélyegzőlenyomat formájú vízum hamisításának módszerei és felismerési lehetőségei megegyeznek az átléptető bélyegzőlenyomat hamisításánál felsoroltakkal.

A vízumbélyeg hamisításánál figyelembe kell venni a papír anyagának minőségét, az alnyomatát, a vízumbélyegen belül a szöveg elhelyezkedését, betűtípusát, méreteit, esetleges nyelvtani hibákat. A vízumbélyeg érvényesítésére szolgáló nedves körbélyegző-nyomat rajzolatát, szövegezését.

A hamisítás felismerésének alapvető feltétele az eredeti vízumbélyeg jellegzetességeinek ismerete.

A hamis vízumbélyeg jellemzője, hogy nem okmánypapírra készül, nyomdai vagy színes fénymásolóval előállított, illetve színbeli eltérés tapasztalható.

e) Lap- vagy fedélcseré

A lap- vagy fedélcseré a tartalmi hamisítások egyik formája, amelynek alkalmazására akkor kerül sor, ha az útlevelelől valamilyen adatot el akarnak távolítani, meg akarnak változtatni vagy az útlevelelben új adatot akarnak szerepeltetni, és erre más mód nincs, illetve a tartalmi hamisítás többi formája nem lehetséges.

Végrehajtásához két azonos típusú útlevelel vagy utánczott lapok, illetve útlevelel fedél szükséges. Ilyen esetben az útleveleket szétszedik, a rögzítéseket megbontják és a kiválasztott lapokat kicserélik. A hamisítási forma egyik sajátos, elterjedt változata a laphiány. Ezt abban az esetben alkalmazzák, amikor valamilyen jogellenes magatartás miatt az eljáró hatóság intézkedését az útlevelelben rögzítette. Ekkor az útlevelelből a nem kívánatos lapot, lapokat eltávolítják (kimetszik, kivágják, kitépik) és helyükbe másikat nem is tesznek.

A lap- vagy fedélcseré árulkodó jelei: az útlevelel első vagy hátsó fedéllapján bontásból eredő sérülési nyomok láthatók; a lapokat összefűző cérna sérült, a gerincnél túszúrások láthatók; az útlevelel sorszámának típusa nem egyezik meg a kicserélt lapoldalon; az útlevelel lapjai nem a megfelelő sorrendben követik egymást; az útlevelel lapjain nincs perforáció vagy azt más túvelel utánozták; az útlevelel lapjainak színe eltérő; az útlevelel szélein – bezárt állapotban – folytonossági megszakítás észlelhető; a kicserélt lap széle kilóg, illetve az útlevelel gerincvégén hézag keletkezik.

A laphiány arról ismerhető fel, hogy az útlevelel összecukott állapotában, több lap hiánya esetén vékonyabb a megszokottnál, illetve az útlevelel átlapozásakor az oldalszámok sorrendjében hiány mutatkozik.

f) Az eredeti útlevelel illetéktelen kiállítása

Az eredeti útlevelel illetéktelen kiállítása a tartalmi hamisítások egyik nehezen felismerhető formája. A hamisítók abban az esetben alkalmazzák, amikor jogellenesen hozzájutnak blankó vagy félig kitöltött eredeti útlevelelhez.

A hamisítási forma két változata ismert: a teljesen és a részlegesen hamis adatbejegyzés. Amennyiben a hamisítók eredeti blankó útlevelet tudnak szerezni elkészítik vagy beszerzik a kiállításához szükséges anyagokat, kellékeket, írószerket, bélyegzőket, festékeket és ezek felhasználásával kiállítják és hitelesítik az útlevelet a kiválasztott személy részére. Ilyenkor a tartalmi hamisítások eddig megismert jellegzetességeivel nem találkozunk, kivéve a fényképet biztosító és a hitelesítő bélyegzők lenyomatának meghamisítását. A hamisítási forma leleplezése komoly feladatot jelent, mivel változtatási jellegzetességekkel nem rendelkezik. Felismerésének feltétele az útlevelel eredeti kitöltése főbb jellemzőinek, anyagának és eszközeinek pontos és részletes ismerete.

A részleges hamis adatbejegyzést és hitelesítést akkor alkalmazzák, amikor eredeti útlevélet részben kitöltve és bélyegzőkkel ellátva sikerül a hamisítóknak megszerezniük. A részleges kitöltés úgy értendő, hogy bejegyzik a kiállítás helyét, idejét, az útlevél időbeni érvényességét és elhelyezik a szükséges bélyegzőket. A fényképre kerülő bélyegzőt is elhelyezik, de olyan módszerrel, hogy a fénykép helyét egy üres papírral helyettesítik, így csak az útlevéllapon látszik majd a bélyegzőlenyomat. A név, a személyi adatok és a fénykép helyét üresen hagyják, csak a felhasználás előtt töltik ki, illetve helyezik be a fényképet, hamisítják rá a bélyegzőrészt.

E hamisítási forma felismerése az előző módszernél valamivel könnyebb, ugyanis más-más helyen és időben történik az útlevél kiállítása, így eltérőek az alkalmazott írószerek és eszközök. Eltérés mutatható ki a tinta színét, az íróeszköz fajtáját vagy az írógép típusát illetően. A fényképre kerülő hamis bélyegzőrész vizsgálatára pedig a fényképcserénél ismertetett jellegzetességek adnak lehetőséget.

g) Valótlan adat útlevélbe foglalásához közreműködés

Ez a sajátos módszer az intellektuális közokirat-hamisítás legveszélyesebb és legnehezebben felfedhető változata.

Az elkövető a saját fényképével ellátott útlevéligenyő lapon más személy valós adatait tünteti fel, illetve a saját fényképével ellátott, más nevére kiállított személyazonosító igazolvánnyal igazolja személyazonosságát az útlevél kiállító hatóság előtt.

A módszert akkor alkalmazzák, ha az elkövető nem rendelkezik érvényes útlevéllel vagy annak területi hatálya korlátozott. Ezzel a speciális módszerrel az embercsempészek több száz magyarul jól beszélő román állampolgárt juttattak be az Európai Unióba.

Leleplezésük hatásos módja az útlevél kiállításakor, illetve a határátkelőhelyen gyanú esetén a központi nyilvántartásban szereplő személyazonosító igazolvány fényképének összevetése az útlevélkérelmet benyújtó személyével.

2.1.2.4. A személycsere

A személycsere az embercsempészek határátkelőhelyen alkalmazott sajátos módszere az államhatár jogellenes átlépése érdekében. Az elkövető más nevére kiállított valódi útlevél változtatás nélküli felhasználásával valószínűleg meg a büntetőjogi normába ütköző cselekményt.

Ennél a módszernél azok az útlevelek (magyar, horvát, cseh) a kedveltek, amelyekkel vízum nélkül lehet Nyugat-Európába beutazni.

A személycsere módszerét általában akkor alkalmazzák, ha az elkövető beutazási és tartózkodási tilalom alatt áll, illetve útlevele bevonásra került vagy annak területi hatálya korlátozott.

Személycsere gyanúja esetén az alábbi teendőket javaslom:

- a) alapos személyazonosítás végrehajtása, az útlevélbe bejegyzett adatok és a felmutatója közötti különbségek felderítése,
- b) a személyazonosság megállapítására szolgáló egyéb személyi okmányok, iratok kérése,
- c) a személy kikérdezése korábbi utazásairól, a határátlépések helyéről, idejéről, módjáról az útlevélben található átléptető bélyegzőlenyomatok alapján,
- d) a személy magatartásának, viselkedésének, öltözetének megfigyelése, annak megállapítása, hogy nem alkalmaz-e megtévesztő módszert,
- e) adatlapok kitöltetése, az adatismereti hiányosságok megállapítására, bizonyítására,

- f) aláírásminták vétele a vizsgálat különböző időpontjában és összehasonlításuk az útlevelelben és a rendelkezésre álló személyi okmányokban, iratokban lévő aláírással,
- g) az aláírásminták felvételével egy időben folyóírás mintát is indokolt felvenni,
- h) az aláírásminták készítésénél legalább tíz-tizenöt aláírást célszerű készíttetni egy-egy papírlapra. A mintavétel megisméltése között legalább ötperces szünetet kell tartani, az aláírást készítő személy az előzőleg aláírt lapokat nem láthatja,
- i) az írásminták készíttetésénél arra kell törekedni, hogy azok az aláírások minél több változatát tartalmazzák, így teljes aláírásokat, vezetéknev aláírásokat, szignókat.

2.1.2.5. A megbújásos módszer

Az embercsempészes gyakori módja az illegális migránsok nemzetközi forgalomban részt vevő gépjárművekben – személygépkocsikban, mikrobuszokban, autóbuszokban, kamionokban – eredetileg is meglévő, vagy e célból kialakított üregekben való elrejtése. Jellemző, hogy ilyen esetben az embercsempészek igyekeznek természetesnek látszó módon álcázni a rejtékhelyet, például padlószőnyeggel, hátizsákkal.

Egyes embercsempész szervezetek kiterjedt személyi kapcsolataik és anyagi lehetőségeik révén a teljesen szabályos úti-, vám-, és fuvarokmányokkal ellátott tehergépjárművekben - a rakodás helyén a később lezárandó és vámbiztosító berendezéssel ellátandó raktérben - rejtik el az illegális migránsokat. Ezzel a módszerrel megvalósuló embercsempészes felfedése és megakadályozása igen sok nehézségbe ütközik, hiszen az okmányok eredetiek, a vámszár és zsinórzat sértetlen, a raktér pedig összefüggően fedett. Sokszor a kamion vezetője sem tud potyautasairól.

Előfordul, hogy az illegális migránsokat virágot vagy gyümölcsöt szállító teherautóba rejtik, így játszva ki a hatóságok által alkalmazott, az élő szervezet rejtett jelenlétét jelezni képes technikai eszközöket.

Gyakori, hogy a nemzetközi forgalomban közlekedő vonatok is eszközei az embercsempészeknek. Az illegális határátlépők a vasúti kocsikban fellelhető szűk, üreges helyeken, illetve terekben húzódnak meg. Ilyenek: a padlástér, az akkumulátortároló szekrény, az ágyak mögötti és alatti részek, a kapcsolószekrények. Ezeken a vonatokon előfordult, hogy a személyzet valamely tagja - kalauz, büfés - az embercsempész vagy a segítő.

Az embercsempészek módszereinek változatosságát jelzi, hogy a vasúti szerelvények alá, az alvázra kötözve próbáltak meg személyeket illegálisan átjuttatni az államhatáron. Határátkelőhelyeinken felfedtek olyan speciális hálót, amely az illegális migránsok alvázhoz történő rögzítését szolgálta. Ez különösen a román állampolgárok kedvelt módszere volt.

2.2. Az embercsempész szervezetek általános felépítése

A vizsgált időszakban a hazánkban működő embercsempész szervezetek jelentős átalakuláson mentek keresztül, amelynek oka az volt, hogy folyamatosan alkalmazkodtak a gazdasági, politikai, jogi környezet változásaihoz és a határrendészeti szervek ellentétekenységéhez.

Magyarországon 1991-2003 között az embercsempészes alakulása a kezdeti laza szervezettségű, alkalmi jellegű embercsempész csoportok működésétől, a professzionális szervezetek megjelenéséig, három szakaszra különíthető el.

Az első szakaszt 1991-1993 között a kislétszámú, változó személyi összetételű, alkalmi jellegű embercsempészes jellemezte. Az elkövetés súlyponti területei a román és az osztrák határszakaszon koncentráálódtak.

Az 1994-től 1997-ig tartó második szakaszban a bűnözői csoportok személyi összetétele állandósult, amely néhány tagból álló mag köré csoportosult. Az elkövetők száma emelkedett és tevékenységüket kiterjesztették a szlovák, ukrán, jugoszláv és szlovén határviszonylatra is.

Az 1998. évre kialakultak az állandó magból álló, vertikálisan és horizontálisan szerveződő hierarchikus embercsempész szervezetek, amelyeknek hivatásos bűnöző tagjai tervszerű munkamegosztással rendszeres illegális haszonszerzésre törekednek.

Az embercsempész szervezetek struktúrájában a hierarchikus felépítés dominál, amely a feladatok meghatározásában, az utasításadás jellegében, az illegális jövedelem szétosztásában is megmutatkozik.

Az embercsempész szervezetek általános felépítése három szintre tagolódik: vezetői, összekötő és végrehajtó.

a) Vezetői szint

- A bűnözői csoportok élén az egymással közvetlen kapcsolatot tartó főszervezők állnak. Gyakori, hogy azonos nemzetiségűek, esetleg rokoni szálak fűzik össze őket. Tevékenységüket általában a kiindulási vagy a migrációt kibocsátó térségben végzik annak érdekében, hogy megfelelő számú fizetőképes illegális migránst toborozzanak és segítsék elindulásukat a célországok felé. Fedőszervként gyakran használnak legális utazási vagy munkaerő-közvetítő irodákat.
- A főszervezők kapcsolatban állnak a regionális szervezőkkel, akik az illegális migrációs útvonalon fekvő országokban fejtik ki tevékenységüket. Gondoskodnak az illegális migránsok adott országba való bejuttatásáról, elrejtéséről, pihentetéséről, a továbbszállítást végzőknek történő átadásról.

b) Összekötő szint

- A tolmácsok között nők is vannak, akik valóságos vagy névházasságot kötöttek egy-egy szervezővel, így velük szemben az idegenrendészeti eljárás lefolytatása akadályokba ütközik.
- Az ellenőrök felelősek a szállítások biztonságáért, a felderítés, biztosítás végrehajtásáért, a hatósági kapcsolatok rendezéséért, a megbízhatatlan közreműködők kiszűréséért.

c) Végrehajtó szint

- A „kalauzok” állandó vagy alkalmi segítők. Feladatuk az államhatáron való átkísérés. Jól ismerik a határterület földrajzi, infrastrukturális helyzetét, a határőrizeti szervek eljárásait, módszereit.
- A csoportokon belül más-más személy végzi a szállítást, az előfutó-biztosítást, a felderítő-biztosítást. Közreműködésük bérmunka jellegű.

Az embercsempész szervezeteket segítik még olyan személyek is, akiknek a feladata a különböző tevékenységek végrehajtásának visszaigazolása, a pénzáttalások, kifizetések rendezése, valamint az okmányhamisító műhelyek működtetése.

A Magyarországon működő embercsempész szervezetek tevékenységében kimutatható a specializálódás, amelynek fő jellemzői:

- egyes bűnözői csoportok román, majd moldáv állampolgárokra szakosodtak, akiket a legális beutazást követően a kiválasztott államhatár közelébe szállítottak;
- más embercsempész szervezetek tevékenysége a vízum nélkül beutazó, elsősorban a délszláv utódállamok állampolgárai, főként Szerbia és Montenegróban élő koszovói albánok csempészésére épült;
- vagy az illegálisan hazánkba érkező ázsiai, afrikai, távol-keleti országok állampolgáira, főként kínaiakra és afgánokra szakosodott.

A hazánkban elfogott embercsempészek állampolgársága sokféle, jellemző a román, szlovák, ukrán, szerb, szlovén, török, de legnagyobb arányú a magyar állampolgárok alkotta bűnözői csoportok, akik általában a szervezeti hierarchia alsó szintjéhez tartoznak.

A szervezetek működésének alapeleme a konspiráció. Egy-egy szint, vagy az egyes csoportok tagjai nem ismerik egymást, nincsenek közvetlen kapcsolatban a szervezőkkel. Az utasításokat telefonon, előre megbeszélte virágnnyelven továbbítják. A lebukás veszélye alulról felfelé haladva egyre csökken, az embercsempész szervezetek vezetőit szinte lehetetlen bíróság elé állítani.

2.3.Következtetések

A második fő kérdés kidolgozása során az alábbi következtetéseket vontam le:

A magyarországi embercsempészség az 1990-es évtized második felében hivatásszerűvé vált és specializálódott. A szervezett embercsempész tevékenység hazánk államhatárán a 2000. évtől állandósult és időben folyamatos lett (*9. számú melléklet*).

A szárazföldi határszakaszokra irányuló embercsempészség a 2001. évben tetőzött. A határátkelőhelyeken felfedett embercsempészek száma a 2001. évben regisztrált mélyponthoz viszonyítva 2003-ban már a nyolcszorosára emelkedett.

A vizsgált időszakban az elkövetési módszerek mind a szárazföldi határszakaszokon, mind a határátkelőhelyeken megvalósult embercsempészség tekintetében is rendkívül rugalmasan változtak és finomodtak.

Az embercsempész tevékenységhez sajátos kísérő bűncselekmény, úgynevezett másodlagos bűnözés, az úti okmány tekintetében elkövetett közokirat-hamisítás is szervesen kapcsolódik.

A határátkelőhelyeken meghatározó volt a hamis, hamisított útlevelek felhasználásával megvalósult embercsempészség és a megbújásos módszer alkalmazása.

Minden országnak alapvető érdeke, hogy útlevelei védelmére megfelelő és korszerű technikai eljárásokat, hatékony ellenőrzési módszereket alkalmazzon a visszaélések megakadályozására, megnehezítésére és felderítésére, de egyes országok útlevelei nem tartanak lépést a hamisítási technika fejlődésével, nem tartalmaznak olyan biztonsági, védelmi jegyeket, amelyek jelentősen megnehezítenék a hamisítók dolgát.

A hamis, hamisított úti okmányok felhasználásával megkísérelt tiltott határátlépésre az embercsempész szervezetek felkészülnek és felkészítik az elkövetőket is. Igyekeznek a legmegfelelőbb határátkelőhelyet és időpontot kiválasztani. Az illegális migránsokat felkészítik arra, hogyan viselkedjenek, a hatósági vizsgálat során feltett kérdésekre mit válaszoljanak. A származási országra utaló nyomokat - pénz, okmány, ruha és cipőemlékek, gyári jelzések - eltüntetik.

Az embercsempész szervezetek struktúráját a hierarchikus felépítés, működésüket a konspiratív elkövetés határozza meg.

Az embercsempész szervezeteket hierarchikus felépítésük miatt teljes mértékben nehéz felderíteni, ezért tevékenységüket a lelepleződés kis kockázata és nagy anyagi nyereség jellemzi.

3. A szervezett embercsempészes ismérvei, sajátosságai, az ellene való fellépés lehetőségei

3.1. A szervezett bűnözés fenomenológiája

3.1.1. A szervezett bűnözés megjelenése külföldön és hazánkban

Napjainkban szinte közhelyként hangzik az a kijelentés, hogy korunk pestise a szervezett bűnözés. Ez az a jelenség, amely ragályként terjed határokon át, kontinensről kontinensre, százfejú hidraként pusztít, s ha egy fejét levágják, nyomban tucatnyi újat növeszt.³⁹

Szervezett bűnözésről hallva önkéntelenül a maffiára asszociálunk. Az asszociáció annyiban helyes is, hogy történelmileg valószínűleg a maffia minden modern bűnöző szervezet előfutára, példaképe. Szicíliai létrejöttét a sajátos feudális, paraszti társadalom örökségét magában foglaló specifikus szociális miliő indukálta. Megalakulása vitatott: egyes szerzők szerint a „Szicíliai vecsernye”, Szicília népének Anjou Károly elleni 1282-es felkelésének idejére vezethető vissza, mások szerint a szicíliai maffia megalakulása Giuseppe Mazzini nevéhez fűződik és csak az 1860-as évek óta működik. Számtalan definíciója közül valószínűleg az áll a legközelebb a valósághoz, amely szerint a maffia egyrészt a szervezett bűnözés specifikus, Szicília szociális struktúrájához, az ottani szociális kontrollhoz idomult formája, másrészt azonban a bűnözésen túlmutató, sokkal összetettebb, a szicíliai valóságban mélyen gyökerező társadalmi jelenség, életforma, a hatalom gyakorlásának egyfajta torz változata.⁴⁰

Az Amerikai Egyesült Államokban létező szervezett bűnözés más talajról sarjadt, mint ami az olasz maffia létrejöttét lehetővé tette. Amerikában egyes jóléti termékeket, így elsősorban a szeszfogyasztást tiltó rendelkezés ösztönözte megalakulását. A szerencsejátékokból, a prostitúcióból és a védelmi adók beszedéséből meggazdagodott gengsek vezetői váltak az 1920. év januárjában bevezetett prohibíció nyomán kialakult szeszcsempészet-terítés-árusítás folyamat uraivá. E tevékenység azonban addig ismeretlen, sajátosan körülhatárolt cselekvési formációt, struktúrát hozott létre. Kialakultak a mély konspiráció alapján működő, szisztematikusan felépített bűnöző szervezetek. A közöttük zajló véres harcok végét jelentette a gengsek 1931-ben történt kiegyezése, amelynek következtében a maffia az egész országot behálózó szindikátussá fejlődött.

A japán jakuzák ugyancsak eltérő társadalmi viszonyok termékeként jöttek létre a XVII. század tájékán. A vallásos filozófiai alapon szerveződött csoportok a samurájok íratlan törvényei szerint kezdték meg tevékenységüket és csak később váltak az ismert bűnöző szindikátusok tagjaivá.

A kínai szervezett bűnözés eredete is a XVII. századra vezethető vissza, a Sao-lim szerzetesek által létrehozott szervezetek nyomdokain. A Triadok a megfélemlített lakosok látszatvédelmezőiként a hivatalnoki karral szembehelyezkedve vált egy igen erős, védelmi-konspirációs bünszervezetté, amely elsősorban a csempészet, az ingatlanpiac, majd a kábítószer-kereskedelem területén alakult meghatározó szindikátussá.⁴¹

Kolumbiában a szervezett bűnözés megjelenése a XX. század elejére tehető, amelynek a korrupció, a hagyományokon alapuló erőszak és a kedvező éghajlat volt a táptalaja. Kezdetben csak az ország határai között működött, de mivel a világ kokain termelésének csupán 10 %-át mondhatta magáénak, így a forgalmazás legfontosabb területét a szállítást szerezte meg. Az 1970-es évekre a kábítószer-csempészek kiépítették szervezetüket, kartelleket hoztak létre és a dél-amerikai kontinensen is túlléptek a terjeszkedésben, az Amerikai Egyesült Államokba irányuló kokaincsempészet fő szállítójává váltak.⁴²

³⁹ Bócz Endre: „Egy államügyész vallomása...”, Belügyi Szemle 1997/7-8. szám 11. o.

⁴⁰ Pusztai László: A szervezett bűnözés néhány kérdése, Belügyi Szemle 1989/1. szám 46. o.

⁴¹ Dános Valér: Szervezett bűnözés, Kriminológiai ismeretek Bűnözés Bűnözéskontroll, Corvina 1999. 212-213. o.

⁴² Antonio Nicaso-Lee Lamotha: A maffia, Saxum Kiadó 1996. 136-138. o.

A magyarországi bűnözésben az 1970-es évek közepétől egyre kedvezőtlenebb tendenciák jelentkeztek, amelyek közül kiemelkedett a bűnözés szervezettségének fokozódása, a szervezett bűnözés egyes elemeinek megjelenése, elterjedése, illetve egyes területeken történő megerősödése. Ilyen terület volt a vagyon elleni bűncselekmények, azon belül is a betöréses lopásoknál a visszaeső bűnözők szervezeten megvalósított bűnözése.

A szervezett bűnözés megítélése a rendszerváltást megelőzően igen ellentmondásosan alakult, hazai megjelenését több oldalról is tagadták. Az egyik tagadó álláspont a szervezett bűnözés kartellszerű modelljéből kiindulva azt kereste, hogy a maffia-modell jegyei megtalálhatók-e nálunk vagy sem. Mivel számos ismérve az akkori körülmények között nem volt tetten érhető, így egyszerűen tagadták a szervezett bűnözés hazai megjelenését. A másik tagadó álláspont alapvetően ideológiai-politikai természetű volt, amely azért tagadta a szervezett bűnözés megjelenését, mert az politikai teherterhelés volna és a közvélemény csak a bűnüldözés hatékonyságának hiányát látná benne. Ismeretes volt olyan álláspont is, amely a szocialista országokban – elsősorban szovjet hatásra – tagadta a szervezett bűnözés létét arra hivatkozva, hogy az a szocialista viszonyok között elképzelhetetlen. A fenti megfontolások alapján kompromisszumos megoldás született, amely tagadta ugyan a szervezett bűnözés hazai megjelenésének lehetőségét, de elismerte a szervezetszerű vagy szervezett jellegű bűnözés kialakulását, a bűnözés szervezettségének jelentős fokozódását.⁴³

A rendszerváltást követő időszak rendhagyó helyzetet teremtett a hazai bűnözés területén. Korábban nem tapasztalt elkövetési módok, új bűncselekmények, technológiai lépésváltás, hatalmas mennyiségi növekedés, elburjánzó erőszak és a bűnözők közötti leszámolások megjelenése jellemezte ezt az időszakot, amelynek legjellemzőbb markáns vonásai az alábbi három jelenség köré csoportosíthatók:⁴⁴

- A bűncselekményi fertőzöttséget alapvetően meghatározó vagyon elleni bűncselekmények soha nem látott nagy száma. Aránya az összes bűncselekményhez viszonyítva 70-80 % között mozgott, miközben az okozott kár is folyamatosan növekedett. Többségét a kisebb súlyú deliktumok alkották, míg a kárértéket az ellopott gépjárművek értéke befolyásolta a legjelentősebben.

- A szervezett bűnözés megerősödése és esetenkénti látványos megnyilvánulása. Az 1990-es évtized első felében főleg az ún. olajügyekben meggazdagodott bűnözői csoportok az évtized közepétől leszámolási okból elkövetett gyilkosságokkal, robbantásokkal jelezték a piacért folytatott harc könyörtelenségét. Emellett a kábítószerrel, prostitúcióval és embercsempészéssel kapcsolatos bűncselekmények száma is növekedett.

- A modern információ-technológia megjelenése a bűnözők eszköztárában. A pénzhamisítás, a készpénz-helyettesítő eszközök (főleg bankkártyák) hamisítása és a számítógépes csalás az évtized második felében erősen felfutó ágba került, ami még csak kezdetét jelzi a beindult folyamatnak.

A bűnözés gyorsütemű fejlődésével párhuzamosan a szervezett bűnözés hazánkban is aktivizálódott. A szervezett bűnözésben résztvevő magyarországi bűnözői csoportok mellett intenzíven épültek ki a hazai és a külföldi bűnszervezetek közötti kapcsolatok is.⁴⁵

Összegzésképpen megállapítható, hogy a szervezett bűnözés jelenléte ma már a külföldi és a hazai bűnözésben is egyaránt kétségtelen. A vita tárgyát csak az képezheti, hogy a bűnözés e formájának megjelenése mikorra tehető és hogyan értelmezik azt.

⁴³ Dános Valér: A szervezett bűnözés néhány elméleti kérdése, a szervezett bűnözés egyes jegyeinek megjelenése a hazai bűnözésben, Magyar Jog 1988/1. szám 18-19. o.

⁴⁴ Tájékoztató a magyarországi szervezett bűnözésről, Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központ 2003. november, 3. o.

⁴⁵ Katona Géza: A magyarországi szervezett bűnözés kutatásnak módszertani kérdéseiről, Rendészeti Szemle 1993/9. szám 33-34. o.

3.1.2. A szervezett bűnözés kriminológiai értelmezése

Megjelenési formái sokrétűségének és specialitásának folytán nehéz a szervezett bűnözés fogalmát tökéletesen definiálni. Meghatározására már sok kísérlet történt szerte a világban, de egy általánosan elfogadott definíció még nem született.

A szervezett bűnözés fogalma országonként, régióként és történelmi időszakonként változik, azonban a szervezett bűnözés egészét nem lehet és nem szabad az olasz és az amerikai sajátos viszonyokra épített bűnöző szindikátus modellel azonosítani.⁴⁶

Németországban 1990-ben egy jogászokból és rendőrségi szakemberekből álló munkacsoport kidolgozott egy fogalmat, amely a szervezett bűnözést a bűncselekmények olyan jövedelemszerző vagy hatalmi törekvések által meghatározott tervszerű elkövetéseként írja le, amely egyenként vagy összességében nagy jelentőségű, amennyiben több mint két elkövető hosszabb vagy meghatározatlan időtartamra, egymás közötti munkamegosztással, ipar- vagy üzletszerű szervezetek felhasználásával, erőszak vagy egyéb megfélemlítésre alkalmas eszközök alkalmazásával vagy a politika, a média, az igazságszolgáltatás, a gazdaság vagy a közigazgatás területén történő befolyással működik együtt.

A Nemzetközi Bűnügyi Rendőrség Szervezete (INTERPOL) által alkalmazott meghatározás alapján a szervezett bűnöző csoport egy szervezett struktúrával rendelkező olyan csoport, amelynek elsődleges célja a félelem és a korrupció felhasználásával az illegális tevékenységeken keresztüli pénzszerzés.

Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) a határon átnyúló szervezett bűnözés ellen Palermóban 2000 decemberében elfogadott egyezményének 2. cikk a) pontja a szervezett bűnözői csoportot a következőképpen definiálja: bizonyos ideig fennálló, három vagy több főből álló strukturált csoport, amely összehangoltan működik egy vagy több súlyos bűncselekmény vagy törvénytörés elkövetése céljából, közvetlen vagy közvetett módon pénzügyi vagy más anyagi haszon megszerzésére törekedve.

Dános Valér szerint a szervezett bűnözés egy adott társadalom összébűnözésének sajátos alstruktúrája, amelyet azoknak a hivatásos bűnözőknek a bűncselekményei képeznek, akik valamely bűnöző, társulás tagjaként (vezetőjeként) tervszerűen, tagolt munkamegosztás és magas fokú konspiráció mellett valósítják meg bűncselekményeiket.

Más megközelítés alapján a szervezett bűnözés fogalmát nem lehet pontosan meghatározni, inkább néhány jellemző ismérven keresztül próbálják meg értelmezni, amelyek e bűnelkövetési alakzat bármely fajtájánál jelentkeznek.

Az Európai Rendőrségi Hivatal (EUROPOL) által a szervezett bűnözői csoport meghatározására használt kritériumok a következők:

1. több mint két személy együttműködésén alapul;
2. minden tagnak meghatározott feladata, szerepe van;
3. hosszabb, vagy meghatározatlan időre szóló együttműködés;
4. csoporton belüli fegyelem és ellenőrzés;
5. súlyos bűncselekmény elkövetésének gyanúja;
6. nemzetközi szinten tevékenykednek;
7. az erőszak, a fenyegetés vagy a megfélemlítés módszerét alkalmazzák;
8. kereskedelmi vagy üzleti típusú struktúrát használnak;
9. foglalkoznak pénzmosással;
10. befolyásolják vagy szándékukban áll befolyásolni a politikát, a médiát, a közigazgatást, az igazságszolgáltatást, a gazdaságot;
11. céljaik között a pénz és/vagy a hatalom megszerzése a meghatározó.

A felsorolt ismérvek közül az 1., az 5. és a 11. együttes fennállása elengedhetetlen és további legalább három kritérium megléte szükséges a bünszervezetek meghatározásához.

⁴⁶ Katona Géza: i.m.: 35. o.

Az Európa Tanács (ET) által megfogalmazott ismérvek valamelyest eltérnek a fentiektől. Az általa meghatározott feltétlenül szükséges kritériumok a következők:

1. három vagy több ember együttműködése;
2. hosszú vagy meghatározatlan időre;
3. gyanúsítottan vagy bizonyítottan elkövetett súlyos bűncselekmények;
4. nyereség és/vagy hatalom megszerzése céljából;

Tetszés szerinti kritériumok:

5. minden résztvevőnek sajátos feladata vagy szerepe van;
6. belső fegyelem vagy ellenőrzés valamilyen formáját használja;
7. megfélemlítésre erőszakot vagy más eszközt alkalmaz;
8. korrupcióval vagy más eszközzel befolyást gyakorol a politikára, a médiára, a közigazgatásra, az igazságszolgáltatásra vagy a gazdaságra;
9. kereskedelmi vagy üzletszerű szervezeteket használ;
10. pénzmosással foglalkozik;
11. nemzetközi szinten működik.

A különböző meghatározásokat, ismérveket összefoglalva megállapítható néhány jellemző vonás, amely a szervezett bűnözés minden fajtájánál megjelenik:

Több személy tartós összefonódása: az ilyen szervezet tehát több tagból áll, akik nemcsak egy rövid időre fognak össze.

Hierarchikus szervezeti struktúra: nem minden tag van azonos szinten, vannak vezetők akik utasításokat adnak és vannak tagok akik utasításokat hajtanak végre, bűncselekményeket követnek el, a hierarchia lehet nagyon egyszerű, de lehet bonyolult is.

Tervszerű eljárás, munkamegosztással: a bűncselekményeket részletesen megtervezik, minden tagnak speciális feladata van, az egész folyamatról azonban csak a vezetőknek van áttekintésük.

Illegális üzletek folytatása: a legális gazdasági vállalkozással ellentétben törvényellenes üzletekkel foglalkoznak.

Rugalmas bűnözési technológia, sokoldalú bűnözési módszerek megválasztása: a kriminális cél megvalósítása érdekében igen rugalmas módszerek például a fenyegetéstől az emberölésig, a megvesztegetéstől a zsarolásig terjedő eljárás alkalmazása.

A modern infrastruktúra tudatos felhasználása: a szervezett bűnözés a legmodernebb műszaki, technikai, informatikai eszközöket veszi igénybe.

Nemzetközi kapcsolatok, mobilitás: igen fontos tényező, amelyek nélkül bizonyos illegális tevékenységek például kábítószer-, embercsempészség nem tudnának megvalósulni.

Nyereségre való törekvés: minden szervezet célja, hogy nyereségre tegyen szert, az illegális jövedelem, a pénz az a tényező, amely a szervezet fennmaradását biztosítja.

3.1.3. A szervezett bűnözés szerveződési szintjei

A szervezett bűnözés különböző szintekre tagozódik, amely átlagtípusok segítségével vizsgálható egy-egy adott társadalom szervezett bűnözése. A szintképzést a bűnöző társulás szerveződésének foka, a struktúra időbeli és térbeli kiterjedtsége, a munkamegosztás és az üzleti vállalkozásokba való behatolás foka, valamint a közhatalommal való összefonódás mértéke határozza meg.

A felsorolt ismérveknek a valóságban meglévő gyakorisága és kapcsolódása alapján az alábbi átlagtípusok vázolhatók fel:⁴⁷

⁴⁷ Dános Valér: i.m.: 216-217. o.

a) Alsó szint

A laza szerkezetű, horizontális szerveződést mutató, a szükséglethez alkalmazkodó, változó személyi összetételű bűnöző csoport, amelyet bár nagyobb fokú konspiráció és szerepelosztás jellemez, ugyanakkor az üzleti életbe alig hatol be, és a közélettel, a közhatalommal kapcsolat nem állapítható meg.

b) Középső szint

Viszonylag állandóbb személyi összetételű, de esetenként változó – többnyire visszaeső bűnözőkből álló – személyi kört felölelő, kisebb bűnöző csoportok horizontálisan szerveződő bűnözői struktúrája, amelyet néhány tagból álló mag mozgat. Ezen a szinten az üzleti vállalkozás, illetve az érdekszférák felosztásának több eleme már megtalálható, de sem területi, sem időbeli kiterjedtsége nem jelentős. A csoport tagjainak többsége foglalkozásszerűen folytat bűnöző tevékenységet, amely számukra megélhetést jelentő rendszeres jövedelmet biztosít.

c) Felső szint

Állandó maggal rendelkező, vertikálisan és horizontálisan is szerveződött, katonai hierarchiával felépülő bűnözői struktúra, amelyet az egyes tevékenységi területek felosztása, a közhatalommal való mély kapcsolat, az üzleti vállalkozásba történő erőteljes behatolás és az ún. keményebb áruk és szolgáltatások nyújtása (kábitószer, valuta, fegyver, szerencsejáték, prostitúció stb.), valamint az erőszak alkalmazása egyaránt jellemez (maffia).

3.2. A bűnszervezet fogalma a magyar büntetőjogban

Hazánkban 1997. szeptember 15-e előtt a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény három szervezett bűnözéssel összefüggő tényállást tartalmazott: visszaélés kábítószerral, pénzmosás és embercsempészés.

Az 1997. szeptember 15-én hatályba lépett 1997. évi LXXIII. törvény a szervezett bűnözésre vonatkozó szabályozás terén három tekintetben módosította a büntető kódexet: felvette az értelmező rendelkezések közé a bűnszervezet fogalmának meghatározását, önálló bűncselekménnyé nyilvánította a bűnszervezet létrehozását és egyes bűncselekményeknél minősítő körülménnyé tette a bűnszervezet tagjaként vagy annak megbízásából történő elkövetést.

A bűnszervezet fogalmának megalkotásakor a jogpolitikai cél világos volt. A bűnözés mind kiterjedtebbé és szervezettebbé válásával egyre sürgetőbb igény fogalmazódott meg, elsősorban a bűnüldözők részéről, hogy az eddigi társas bünelkövetői alakzatok – a csoportosan és a bűnszövetségben történő elkövetés – mellé a Büntető Törvénykönyvbe bekerüljön az új definíció, s ezáltal lehetőség nyíljon a bűnözés szervezettebb és veszélyesebb formája elleni eredményes fellépésre.

A meghatározás bűnszervezet alatt bűncselekmények folyamatos elkövetésére létrejött olyan – munkamegosztáson alapuló – bűnszövetséget ért, amelynek célja a rendszeres haszonszerzés (Btk. 137.§ 7.pont). Bűnszövetség akkor létesül, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezeten követ el, vagy ebben megállapodik (Btk.137.§ 6. pont). A bűnszervezet törvényi meghatározásának tehát az a sajátossága, hogy azt a bűnszövetség fogalmára építi és annak speciális fajtájának tekinti.

A konkrét cél, ami adott esetben a szervezetet bűnszervezetté teszi a rendszeres haszonszerzés, azaz üzletszerűen és folyamatosan történő bünelkövetés. Az üzletszerű elkövetés törvényi meghatározása ismert: üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik (Btk. 137.§ 8.pont).

Bűnszervezetben történő elkövetés csak akkor állapítható meg, ha az elkövetők célja a rendszeres haszonszerzésre irányul, a bünelkövetés pedig folyamatos, ami a szervezet tartós működését feltételezi.

A bünszervezet lényegesen több a bünszövetségnél, amely a szokásosnál differenciáltabb és integráltabb munkamegosztáson alapul és hierarchikus felépítésre vezethető vissza. Ez alapján a bünszervezetben lenni kell:⁴⁸

- a) vezérlő alrendszernek, amely a bünszervezet vezetését végzi,
- b) szabályozó alrendszernek, amely a kapott utasítások alapján konkrétabb vezetési, irányítási, ellenőrzési feladatokat lát el,
- c) végrehajtó alrendszernek, amely közvetlenül végzi a bűnelkövetési folyamatokat,
- d) a vezérlő alrendszerhez kapcsolódnak a legális fedőszervek, továbbá jogászok, közgazdászok, orvosok, adószakértők és technikai személyzet.

A bünszervezet fogalmát meghatározó értelmező rendelkezés újabb változatát az 1999. március 1-jén hatályba lépett 1998. évi LXXXVII. törvény állapította meg, amely szerint bünszervezet: bűncselekmények rendszeres elkövetése révén hasznoszerzés végett létrejött olyan bünszövetség, amely feladatmegosztáson, alá- fölérendeltségi rendszeren és személyi kapcsolatokon nyugvó szerepvállalásokon alapul.

Az Európai Unió által megkívánt jogharmonizációs feladatok teljesítése, illetőleg a szervezett bűnözés visszaszorítása érdekében a jogalkotó a 2002. április 1-jén hatályba lépett 2001. évi CXXI. törvénnyel ismét módosította a bünszervezet fogalmát és a bünszövetség meghatározását.

Bűnszövetség akkor létesül, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezeten követ el vagy abban megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, de nem jön létre bünszervezet (Btk. 137.§ 7. pont).

Bűnszervezet: három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése (Btk. 137.§ 8.pont).

A módosítás az eddigiektől eltérően nem az egyes bűncselekmények súlyosabban minősülő eseteként határozza meg a bünszervezetben történő elkövetést. A törvény az általános részben írja elő, hogy a bünszervezetben elkövetett ötévi, vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmény esetén a büntetési tétel felső határa kétszeresére emelkedik.

A jogszabály önálló bűncselekményként jeleníti meg a bünszervezetben való részvételt és az előkészületi jellegű cselekményt akkor is büntetni rendeli el, ha a bünszervezetben még nem követtek el bűncselekményt.

A törvény abból kiindulva, hogy a szervezett bűnözés elleni küzdelem egyik leghatékonyabb eszköze a bünszervezetek megfosztása vagyoni alapjuktól, általános szabályként rendeli elkobozni azt a vagyont, amelyet az elkövető a bünszervezetben való tevékenységének ideje alatt szerzett. Kivétel ez alól az a vagyon, amelynek törvényes eredete bizonyítható, de ezt is vagyonekbobzás alá esőnek kell tekinteni mind addig, amíg a terhelt a törvényes eredetet nem bizonyítja.

3.3. Az Alagi majori embercsempész bűnügy feldolgozása

A hazai szervezett bűnözés egyik veszélyes megjelenési formája az embercsempész tevékenység elleni határőrségi fellépés iskolapéldája a Dunakeszi Alagi majorhoz kapcsolódó embercsempész bünszervezet felszámolása, amely bűncselekmény nagyságrendjét és kiterjedtségét tekintve egyedülálló a magyar kriminalisztika történetében.

3.3.1. Történeti ismertetés

1999. július 27-én, a délelőtti órákban a Határőrség Balassagyarmati Bűnügyi és Felderítő Szolgálatának munkatársai - előzetes információk alapján - akciót hajtottak végre Dunakeszin, az Alagi majorban, aminek eredményeként az egyik épületben és annak környékén összesen 284 külföldi állampolgárt fogtak el, akik illegálisan tartózkodtak hazánkban. Személyi vagy úti

⁴⁸ Búzás Huba- Nagy Sándor: A bünszervezet fogalma, Magyar Jog 1998/4. szám 203-204. o.

okmánnal egyikük sem rendelkezett. Az illegális migránsokat a balassagyarmati közösségi szállásra szállították.

Az embercsempészség bűncselekményének alapos gyanúja miatt elrendelt és rendkívüli alaposságot követelő nyomozás megállapításai a következőkben foglalhatók össze:

A migránsok utaztatását hazájukból (Afganisztán, Pakisztán, Banglades) a nyugat-európai célszágokig embercsempészek szervezték és irányították. Az államhatárokat legálisan vagy illegálisan lépték át. A legtöbben Ukrajnán és Románián keresztül illegálisan érkeztek Magyarországra. Már elindulásuk előtt ki kellett fizetniük személyenként 2-5 ezer dollárt az embercsempészeknek. Magyarországról azonban csak akkor szállították tovább őket, ha újabb összegeket fizettek.

Az illegális migránsok elszállásolására használt épületet egy legálisan működő gazdasági társaság bérelte. Az épületet átalakították, hogy pihentetésre alkalmas legyen. Az ablakokra rácsot szereltek, és megerősítették az ajtókat is. Az épület előtti úton közlekedőket figyelmeztették, hogy a területen tilos az átjárás. Az első csoportot feltehetően 1999. márciusában szállították az épületbe. A szállítások általában hajnalban történtek.

A pihentetőhelyre érkezett illegális migránsoktól elvették a pénzüket, az ékszereiket és egyéb értékeiket. Addig nem szállították tovább őket, amíg a hozzátartozóik nem utaltak újabb összegeket az embercsempészek által megadott számlaszámra.

Az illegális migránsok az embercsempészek felügyelete mellett telefonon tarthatták a kapcsolatot hozzátartozóikkal.

Az őrzésüket egyszerre többen látták el. A magyar embercsempészek mellett, az illegális migránsok között is voltak „fönöki” feladattal megbízottak, akik tevékenységükért több élelmet és cigarettát kaptak, illetve kivételes bánásmódban részesültek.

Az illegális migránsok napi 3-4 szelet kenyér mellett leggyakrabban rizst kaptak. Ha volt még pénzüik, akkor az öröktől élelmiszereket vásárolhattak a piaci ár többszöröséért (például: egy db tojás egy, egy kg kenyér kettő, egy kg alma kettő, egy üveg kóla három dollárba került).

A pihentetőhelyen szigorú napirend szerint folyt az élet. Reggel 6 órakor volt ébresztő, 9 óra körül érkezett meg az élelem, amelyet megfőztek és szétosztottak. Szinte mindennap 19-20 óra között megjelentek az embercsempész szervezet vezetői és ellenőrizték a rendet, majd elszállították azokat, akik kifizették a továbbutaztatás költségeit.

Az egészségügyi ellátást egy afgán orvossal végeztették. Az orvosságért 10 dollárt, egy injekcióért 60 dollárt kértek. Az illegális migránsokat gyakran minden ok nélkül és rendszeresen bántalmazták az embercsempészek.

Az embercsempészek az Alagi majori épületből az illegális migránsokat időszakonként - rendőri ellenőrzéstől tartva – más pihentetőhelyre szállították, majd két nappal később visszavitték őket. Az átszállításokat az embercsempész szervezet tagjai végezték, akik ezt újabb jövedelemszerzésre használták.

Pihentetőhelyként működött Budapesten a III. kerületben egy faház is. A faházat fiktív építőipari kft. bérelte egy telepen. A helyiségeket átalakították, és őrkutya is vigyázott az illegális migránsokra. Itt folyamatosan 50-80 főt helyeztek el. Az őrzésben ukrán állampolgárok is közreműködtek.

Az illegális migránsokat folyamatosan szállították Dunakeszire, majd az Alagi majori épületből személygépkocsival Balassagyarmat térségébe, ahonnan szlovák embercsempészek juttatták át őket az államhatáron. A szlovák bűnözők az államhatáron átjuttatott személyekért általában száz-száz német márkát kaptak. Ők határozták meg, hogy hová kell szállítani az illegális migránsokat. A kapcsolattartás tényét a híváslisták támasztották alá, a cellapozíciók pedig azt, hogy ki és honnan indított hívást.

Az embercsempész szervezetben nemzetközi bűnözők is részt vettek. Feladatuk az volt, hogy a legálisan vagy illegálisan hazánkba érkező migránsok továbbszállítását elsősorban Nyugat-Európába és Olaszországba megszervezzék. A legálisan érkezők Kijevén keresztül utaztak Budapestre, ahol a repülőtérén már várták őket az embercsempész szervezet tagjai vagy taxival mentek az előre megadott címekre. Hivatalosan működő hotelekben vagy panziókban helyezték el őket. Az illegális migránsok Ukrajnán és Románián keresztül érkeztek, majd a pihentetőhelyekre szállították őket.

Az Alagi majorban elfogott személyek tanúvallomásai alapján bizonyítást nyert, hogy a magyar embercsempész szervezetek kiterjedt kapcsolatokkal rendelkeztek Szlovákiában is, hiszen az illegális határátlépésnek ez volt az egyik fő iránya.

A nyomozás megállapította, hogy az embercsempész szervezeteknek a közösségi szállásokon is voltak tagjai, akik az ott elhelyezett illegális migránsokat megkeresték és megszervezték szökésüket, illetve illegális határátlépésüket.

A Dunakeszi Alagi majorban felfedett és felszámolt kiterjedt embercsempész bűnszervezet tagjai ellen 3206 rendbeli a Btk. 218.§ (3) bekezdésbe ütköző és a szerint minősülő embercsempészes bűntettének elkövetése miatt indult büntetőeljárás, amely végül 39 fővel szemben zárult vádemeléssel. A büntetőügyben jogerős ítélet még nem született.

3.3.2. Az elkövetés módjai

a) Vagyoni haszonszerzésből

A célzat a vagyoni haszonszerzés, ezért az elkövető ez esetben bármely vagyoni jellegű ellenszolgáltatás elérése érdekében cselekedhet. Mivel célzatról van szó, a tényállás megállapításánál közömbös, hogy az elkövető a tényleges vagyoni előnyhöz hozzájutott-e vagy sem, és annak sincs jelentősége, hogy azt kitől kapja.

Jelen esetben egyértelműen megállapítható a vagyoni haszonszerzés célzatának minden változatban történő megvalósulása:

- Az illegális migránsok már elindulásuk előtt kifizettek 2-5 ezer dollárt a Magyarországra történő szállításukért a hazájukban működő embercsempész szervezet toborzójának.
- Magyarországról azonban csak akkor szállították tovább őket, ha újabb összegeket fizettek.
- A pihentetőhelyeken a kapcsolattartás a hozzátartozókkal a pénzáttalás érdekében ingyenes volt, azonban a további telefonokért kiugróan magas percdíjat számoltak fel (10 dollár/perc).
- Az alapellátás ingyenes volt, de az étkezés feljavításáért már a piaci ár többszörösét is elkérték azoktól, akiknek még maradt pénze.
- Az embercsempész szervezet szállítást végző tagjai minden egyes alkalomért 15 ezer forintot kaptak közvetítőkön keresztül.

Megállapítható tehát, hogy az embercsempész szervezet tagjai a legváltozatosabb módon jutottak a lehető legnagyobb haszonhoz, kihasználva az illegális migránsok kiszolgáltatott helyzetét.

b) Bűnszervezet tagjaként vagy annak megbízásából

A történeti tényállás alapján megállapítható, hogy az embercsempészes bűntettét a különböző bűnszervezetek jól összehangolt, közös tevékenységével valósították meg.

A bűnszervezetek között egyértelmű a munkamegosztás és az együttműködés. A kiindulási országokban megtalálhatók a toborzók, akiknek a feladata a migránsok összegyűjtése és az

indulási összegek beszédese. Más embercsempész szervezetek a szállításra specializálódtak. Feladatuk a tranzitországokon történő átszállítás végrehajtása. A tranzitországokban lévő pihentetőhelyek konspiratív működtetésének megszervezését újabb bünszervezetek végzik. Feladatuk az illegális migránsok összegyűjtése, ellátása, szökésük megakadályozása, a további pénzüsszegek átutaltatásának megszervezése, a továbbszállítókkal való kapcsolattartás. Az államhatárokon történő átszállítást egy másik bünszervezet végezte, amelynek feladata a megfelelő helyszín és időpont kiválasztása és a szállítók kifizetése.

A különböző feladatrendszerrel működő embercsempész szervezetek tevékenységében is kimutathatóan elkülönült a munkamegosztás.

Az Alagi majorban működő bünszervezetnél a másodrendű vádlott feladata volt a megfelelő bérlemények felkutatása, bérlése, az élelmezés megszervezése, az egészségügyi ellátás biztosítása. A harmad-, negyed- és ötödrendű vádlott főzött, osztotta az élelmet és fenntartotta a rendet. Más a pénzügyeket intézte. További személyek tervezési, szervezési, koordinálási és ellenőrzési feladatokat hajtottak végre.

Alapvető ismérv a bünszervezeteknél a hierarchikus felépítettség. Ezen nem konkrétan a közvetlen irányítóval való kapcsolattartást kell érteni, hanem azt, hogy kettő vagy több személy, aki a vezető irányítása alatt tevékenykedik, további személyeket is bevon a részcsелеkmények végrehajtásába.

A bünszervezet tagjaként történő elkövetésnél nem feltétlenül fontos, hogy minden előre megtervezett cselekményről tudjon a végrehajtó alrendszer, feltétel azonban, hogy az elkövető tudjon a bünszervezethez tartozásáról. Jelen esetben a tanúvallomások és az elkövetők vallomásai ezt egyértelműen bizonyították.

Végül meg kell említeni a bünszervezet alaposan és sokoldalúan megszervezett, precíz tevékenységét. A váratlan helyzetekre jól és hatékonyan reagáltak. Többször szervezeten elhagyták a pihentető helyüket, félve a rendőri ellenőrzéstől. Alkalmazták a modern technika vívmányait például mobiltelefonokat, modern, nagy teljesítményű szállítóeszközöket. Pontos, mindenre kiterjedő kimutatásokat vezettek a beérkező és továbbszállított illegális migránsokról, illetve a különböző költségekről és a bevételről.

3.3.3. A bizonyítás sajátosságai

A határőr nyomozók a bizonyítás során aktívan fordították az embercsempészekkel szembe az általuk használt modern eszközöket, így a mobiltelefonok híváslistáját. Ezek alapos elemzése, a cellapozíciók összevetése értékes bizonyítékokat adott.

Az illegális migránsok egybehangzó tanúvallomásai sorban lebuktatták a legfelkészültebb és legjobban felkészített elkövetőket is. Ezért fontos megemlíteni a helyes és megfelelő kontaktus kialakítását a kihallgatások során.

Az elkövetők által precízen vezetett okmányok, elszámolások pontos információkat adtak arról, hogy hol, mikor és mennyi személyt szállítottak, őriztek és juttattak ki az országból.

Összegezve megállapítható, hogy a felszámolt bűnözői csoport jól példázza a magasabb szervezettségi fokon lévő bünszervezet elkövetési sajátosságait, amelynek ismérvei: több személy tartós összefonódásán alapul; hierarchikus szervezeti struktúra jellemzi; tagjai tervszerű, munkamegosztással dolgoznak; rugalmas bűnözési technológiát alkalmaznak, a bűnözési módszerek megválasztásának sokoldalúságával; a modern infrastruktúrát tudatosan használják fel; nemzetközi kapcsolatokat építenek és használnak; tevékenységükben egyértelmű a nyereségre, anyagi haszonszerzésre való törekvés.

3.4. A Határőrség fellépése az embercsempészs ellen

3.4.1. A határőrizeti szervek tevékenysége

Hazánkban a politikai rendszerváltással párhuzamosan változó jogrendszer megszüntette a korábbi évtizedek tiltó, korlátozó jogintézményeit, felszámolta a határőrzés műszaki-technikai eszközparkját, a tömegellenőrzés gyakorlatát, meghaladottá tette a katonai erővel történő határőризetet.

A jogszabályi alapokon nyugvó, megváltozott feladatrendszer hatékony ellátása érdekében a Határőrségnél az 1990-es évek elején jelentős szervezeti átalakítás történt, amelynek során az államhatár őrzését és a határforgalom ellenőrzését végző szovjet mintájú, militáns határőr őrsők, valamint forgalomellenőrző-pontok hivatásos állományú, rendészeti tevékenységet végző, első fokú hatósági jogkört gyakorló határőrizeti és határforgalmi kirendeltségekké alakultak.

A Határőrség akciószázadainak, a határvadász századok elődeinek - a délszláv polgárháború hatására született kormányhatározat alapján - 1991-ben történt megszervezésével megváltozott az erőösszpontosítás, a manőverező képesség minősége, a határszakaszok gyors megerősítésének, lezárásának, valamint a határterületi mélység átfogásának a helyzete.

A korábbi határőrkerületek hatósági jogkörökkel is felruházott igazgatóságokká váltak, amelyek struktúrája megfelel a rendészeti és katonai vezetéssel szembeni igényeknek, a hatósági fórumrendszer működtetésének.

A határőrizeti rendszer a szervezetszerű erőkre-eszközökre épül, amelyet az együttműködő szervek és a lakosság segítő tevékenysége egészít ki. Az ellenőrző-szűrő rendszer személyi, tárgyi elemei a határterület teljes mélységében működnek és valószínű mozgási irányokra és időkre összpontosítva fejtik ki összehangolt tevékenységüket.

A határrendészeti kirendeltségek⁴⁹ illetékességi területükön megelőzik, felderítik és megszakítják az államhatár rendjét sértő vagy veszélyeztető cselekményeket.

A határforgalom ellenőrzése automatizált határforgalom-ellenőrzési rendszerrel történik, ami biztosítja a vízumellenőrzést, a határfigyelőztetést, a beutazási és tartózkodási tilalom hatálya alatt állók és a körözött személyek, tárgyak felfedését.

A határvadász századok, mint mobil erők az illegális migrációt ellenőrző háló működtetésének fontos letéteményesévé váltak, a mélységi területek, csomópontok átfogásával biztosítják a kirendeltségek járőrözési vonalán átjutott illegális migránsok elfogását, illetve szükség szerint kiegészítik a határrendészeti kirendeltségeket.

A hatáskörbe tartozó bűncselekmények operatív felderítését, nyomozását a bünyügyi és felderítő szervek végzik a határterületen és az ország mélységében, valamint információt szolgáltatóknak a többi végrehajtó szervnek.

Az idegenrendészeti központok a vonatkozó jogszabályoknak megfelelően illeszkednek a határőrizeti rendszerbe.

Az Európai Unióhoz történő csatlakozással összefüggésben az elmúlt időszakban jelentősen fejlődött a Határőrség felkészültsége, reagáló képessége, mobilitása, megerősödött technikai felszereltsége. A terepjáró gépkocsipark teljesen kicserélődött, az új járőrhajók, modern hőérzékelő, éjjellátó és mozgásérzékelő eszközök rendszeresítése megtörtént.

A Határőrség az 1991-2003 közötti időszakban összesen 4594 embercsempészt fogott el hazánk területén. Az embercsempészek száma az 1993. évben regisztrált mélyponthoz viszonyítva

⁴⁹ A határrendészeti kirendeltségek a határőrizeti és a határforgalmi kirendeltségek 2004. június 15-i összevonásával jöttek létre.

2001-ben már a hétszeresére nőtt. Az elfogások 70 %-a 1998 és 2003 között realizálódott (10. számú melléklet).

A Határőrség nyomozó hatósági jogkörrel való felhatalmazásától a határőr igazgatóságok embercsempész szervezetek elleni aktivitásában egyértelműen kiemelkedik a Győri Határőr Igazgatóság tevékenysége (11-12. számú melléklet). A 2003. évben az összes embercsempész több mint 50 %-a az igazgatóság illetékességi területén került elfogásra (13. számú melléklet).

3.4.2. A határforgalom-ellenőrző szervek szerepe

A rendszerváltásig a totalitásra törekvő határforgalom-ellenőrzés legfőbb követelménye a biztonság volt. Ennek megvalósítása látványosan szembekerült az évi százmillió fős állandósult személyforgalommal, az európai normákkal, a formálódó jogállamisággal, így elkerülhetlenné vált az ellenőrzési rendszer felülvizsgálata.

A hazai elvárásokat és a külföldi tapasztalatokat figyelembe véve már az 1980-as években megkezdődött egy új, az átléptetés irányára, az okmánykategóriára, az ellenőrzés mélységére vonatkozó szelektív és differenciált ellenőrzési rendszer kidolgozása. Az ellenőrzéssel szemben követelményként jelentkezett a törvényesség, a tömegkiszolgáló jelleg és a szükséges biztonság garantálása, amely a gyorsaságot, a kulturált, szakszerű hatósági fellépést is magában foglalja.

A határforgalom-ellenőrzés új rendszerének kialakítása során figyelembe kellett venni az illegális migrációval, az embercsempész tevékenységgel szembeni hatékony fellépés igényét is.

1995. májusában a III. Nemzetközi Határrendészeti Konferencián részt vevő húsz állam küldöttsége elfogadta a határforgalom-ellenőrzés nemzetközi chartáját, amely leszögezi: „Az illegális migráció és az embercsempészet elleni küzdelem, a határrendészeti szervek egyik legfontosabb feladata”. A charta megfogalmazza az elérendő célt is: „Európában is érvényesüljön a határok átjárhatósága anélkül, hogy a nemzetek biztonsága veszélyeztetve lenne”.

A szelektív és differenciált határforgalom-ellenőrzési rendszer megadja a jogsértő cselekmények, köztük az embercsempész tevékenység elleni hatékony fellépés esélyét és egyéb kívánalmaknak (például indokolatlan utasvárakoztatás elkerülése) is eleget tesz. A határforgalom-ellenőrzés napi gyakorlatában az embercsempész tevékenység elleni harc során a kialakult határforgalmi-operatív helyzet alapján szelektálnak az átlépés irányára, ideje, az utas és járműkategóriák között a rendelkezésre álló információk, valamint gyanúok figyelembe vételével, illetve differenciálnak a legcélszerűbb ellenőrzési módszer és eszköz megválasztásával az egyes csoportokba tartozók sajátosságainak megfelelően.

A nemzetközi illegális migrációval, szervezett embercsempész tevékenységgel szembeni sikeres fellépés egyik kulcskérdése a határforgalom-ellenőrzésében részt vevő állomány szakmai ismeretének folyamatos bővítése, aktualizálása, magas színvonalú fenntartása, valamint a rendelkezésre álló technikai eszközök minősége, mennyisége, az alkalmazásuk rendje és módszerei.

A korszerű határregisztrációs rendszer kiépítése mellett megkezdődött az okmányhamisítás felfedését, a rejtkehelyen megbújt személyek felderítését támogató új berendezések, eszközök beszerzése és rendszerbe állítása.

3.4.3. A felderítő szervek tevékenysége

A Határőrség nyomozó hatóságai az 1997. november 1-jén hatályba lépett, a határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvény rendelkezései és a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 36.§ (3) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján végzik bűnüldözési tevékenységüket.

A Határőrség központi és területi nyomozó hatóságai a Határőrség Országos Parancsnoksága és a határőr igazgatóságok. A központi nyomozó hatóság nyomozó szerve a Határőrség Országos Parancsnoksága Bűnügyi és Felderítő Főosztályának Központi Nyomozó Osztálya. A területi

nyomozó hatóság nyomozó szervei a határőr igazgatóságok bünyügi és felderítő osztályai és a határőr igazgatóságok bünyügi és felderítő szolgálatai.

A nyomozó hatósági jogkörük kiterjed a Btk. 218.§ embercsempészs és 274.§ úti okmány tekintetében elkövetett közokirat-hamisítás bűncselekmények nyomozására, felderítésére is, amennyiben a bűncselekményt a Határórség észleli, vagy a feljelentést a Határórségnél teszik meg.

Az 1999. szeptember 1-jén hatályba lépett, a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló 1999. évi LXXV. törvény felhatalmazta a Határórséget titkos információgyűjtő tevékenységének végzéséhez minden törvényes titkosszolgálati eszköz és módszer (bírói engedélyhez kötött titkosszolgálati eszközök, fedett nyomozó, fedővállalkozás) igénybevételére.

A Határórség nyomozó szervei a titkosszolgálati eszközök alkalmazásával jelentős tapasztalatokat szereztek az embercsempészs és az úti okmányhamisítás területén működő bűnelkövetői csoportok, bűnszervezetek felderítésében és felszámolásában.

A tapasztalatok szerint a sikeres fellépés alapjai a következők voltak: a nyomozó szervek szenzibilitása, széles információgyűjtés a hazai és a nemzetközi együttműködő szervek bevonásával; az ügyészi vagy bírói engedéllyel alkalmazható titkosszolgálati eszközök teljes skálájának felhasználása; huzamosabb időszakot átfogó, hat hónaptól a bűncselekmény elévüléséig tartó felderítés; fedett nyomozók, fedővállalkozások, műveletek, játszmák végrehajtása; párhuzamosan folytatott titkos és nyílt nyomozások; a rendelkezésre álló különféle nyilvántartások felhasználása; folyamatosan végzett stratégiai és taktikai elemzések; a bűnözői csoportok tagjainak lehetőség szerinti egyidejű eljárás alá vonása az országon belül vagy több országot érintően; az új büntetőeljárás törvény alapján még szorosabb kapcsolat a nyomozószerv, az ügyész és a bíró között; széles körű belső és nemzetközi együttműködés a bűnüldöző szervek között.

Az embercsempészs büntetőjogi megítélésének szigorítása, a nyomozati és titkosszolgálati eszközök körének szélesítése, a bevezetett szervezési és adminisztratív intézkedések minőségében befolyásolták a felderítés hatékonyságát. A törvény adta lehetőségek kihasználásával, a bünyügi és felderítő szervek átszervezésével, a hatáskörök koncentrálásával javult a bűnüldöző munka eredményessége. A határórségi nyomozó szervek nyomozási eredményessége 90 %-os, felderítési eredményessége 85 %-os volt az elmúlt öt éves átlag alapján.

3.4.4. Az együttműködés helyzete

Az embercsempészek szolgáltatásait igénybe vevő illegális migránsok a világ minden tájáról érkeznek, így a probléma kezelése globális méretű. Az embercsempészs elleni fellépés, az együttműködés szempontjából elsősorban a nemzetközi feladatok összehangolása lehet a siker záloga. A különböző történelmi, vallási és politikai háttér, valamint a földrajzi elhelyezkedés miatt nehéz a világ valamennyi térségével együttműködni. Az 1990-es évek elejétől az érintett államok sorra kötötték a különböző kormányközi megállapodásokat. Az ilyen egyezmények létrejöttét továbbra is szorgalmazni kell, mivel ez szolgálja az Európához való tényleges csatlakozás ügyét és megteremti az egységes, összehangolt fellépés alapjait. Jellemzően azon államok határőrizeti szerveivel kiváló a kapcsolat, amelyek az illegális migráció elsődleges célországai, illetve tranzitállomásai. Szomorú tény, hogy néhány állammal - elsősorban az illegális migráció kibocsátó országaival - nem felhőtlen a kapcsolat.

Az együttműködés helyzetét vizsgálva ki kell térni a hazai rendvédelmi szervekkel való kapcsolatra is. A rendórséggel és a vám- és pénzügyórséggel az együttműködés célszerű formái, módszerei, kapcsolatrendszer kialakult, többségük bevált és jól működik.

Tényleges előrelépés volt a szervezett bűnözés, így az embercsempészs elleni tevékenység folyamatában a 2000 februárja óta működő Nemzetközi Bünyügi Együttműködési Központ (NEBEK) létrehozása. Ezzel a rendvédelmi szervek rendelkezésére áll a Nemzetközi Bünyügi Rendórség Szervezete (INTERPOL) adatbázisa. A NEBEK jogszabályi alapját az Európai Unió bűnüldözési információs rendszere és az INTERPOL keretében megvalósuló együttműködésről és információcseréről szóló 1999. évi LIV. törvény biztosítja, amely előrevetítette Magyarország és

az Európai Rendőrségi Hivatal (EUROPOL) között létrejött intézményes együttműködés kialakítását.

Az együttműködési megállapodás alapján a NEBEK nemzeti kapcsolattartó pont az EUROPOL és Magyarország más illetékes hatóságai, köztük a Határőrség között. Az együttműködés kiterjed az operatív információk kölcsönös cseréjére, az általános helyzetértékelő jelentésekre, a nyomozási eljárásokra vonatkozó információkra, a bűnmegelőzési módszerekre, a képzési tevékenységekre, valamint a különleges szaktudás cseréjére.

A nemzetközi együttműködés új dimenzióját nyitotta meg a Schengeni Végrehajtási Egyezmény rendőri együttműködéséről szóló fejezete,⁵⁰ amelyben rögzítésre került, hogy a tagállamok biztosítsák - bizonyos feltételek megvalósulása esetén - a másik tagállam számára a saját területükön megkezdett megfigyelés, illetve üldözés államhatárt átlépve történő folytatásának lehetőségét. A határon átnyúló megfigyelés (obszerváció) lényege az, hogy a külföldi hatóság Magyarországon, a magyar bűnüldöző hatóság külföldön folytathasson meghatározott bűncselekmények, így embercsempészség esetén is megfigyelést. A külföldi hatóság tagja Magyarország területén előzetes jóváhagyás nélkül folytathatja azon személy üldözését, aki azzal gyanúsítható, hogy a külföldi állam területén öt évi vagy annál súlyosabb szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekményt követett el vagy kísérelt meg, és e cselekménye közben tetten érték, továbbá ha őrizetből, előzetes letartóztatásból vagy szabadságvesztés büntetés végrehajtása elől megszökött.

3.5. Következtetések

A harmadik fő kérdés kidolgozása során az alábbi következtetéseket vontam le:

A magyarországi embercsempészség a szervezett bűnözés alapiskolája.⁵¹ Az embercsempész szervezetek ismérvei megfelelnek a szervezett bűnözési csoport kritériumainak. Jellemző tevékenységükre a szervezetszerű bűnelkövetés, amely módszerében, szervezettségében, konspiráltságában egyre kifinomultabb és szerteágazóbb.

Az embercsempészség indukálja a hagyományos bűnözést. Az embercsempészek az illegális migránsoktól elveszik a pénzüket és az úti okmányaikat, így azok teljes függőségbe kerülnek. Gyakran zsarolják őket vagy családtagjaikat, csak hogy megakadályozzák a tanúvallomás tételt a hatóságok előtt.

Sok esetben előfordul a testi épség, az egészség veszélyeztetése, az engedély nélküli foglalkoztatás és munkavállalás. Nagyságrendben nem mérhető az adócsalás, jellemző a személyi szabadság megsértése, a kényszerítés, a zsarolás, esetenként az emberkereskedelem, az árucsempészség, a kábítószer-kereskedelem, gyakori a beutazási és tartózkodási tilalom megsértése, valamint a jogellenes belföldi tartózkodás elősegítése bűncselekmények elkövetése az embercsempészséghez kapcsolódóan.

Az illegális migránsok bár áldozatai a bűncselekményeknek, ugyanakkor maguk is jogsértést követnek el, ezért nem tesznek feljelentést. Céljaik elérése érdekében anyagi lehetőségeiket maximálisan mozgósítják és minden biztosíték nélkül az embercsempész bűnszervezetekhez juttatják. A nyereség szempontjából meghatározóak voltak a kínai állampolgárok, akik akár húsz ezer dollárt is fizettek azért, hogy Nyugat-Európa juttassák őket.

A rendszerváltás óta eltelt időszakban a magyar Határőrség a kor kihívásainak és az európai normáknak megfelelő határrendészeti szervvé fejlődött, az illegális migrációra épülő szervezett embercsempész elleni fellépés élharcosává vált.

⁵⁰ Az 1990. évi Schengeni Végrehajtási Egyezmény 40-41. cikk

⁵¹ Balázs Dezső: Az embercsempész szervezet mint a szervezett bűnözés alapiskolája, A IV. Országos Kriminológiai Vándorgyűlés anyaga, Győr, 2000. október 13-14. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2001. p.95-99.

Tevékenysége jogszabályi alapokra épül, feladatrendszere megváltozott, szervezete átalakult, szolgálati tevékenysége, eljárásai, technikai eszközparkja korszerűsödött, képzési rendszere modernizálódott.

A komplex schengeni határellenőrzési rendszer megvalósítása, az illegális migráció és a szervezett embercsempészség elleni még hatékonyabb hatósági fellépés érdekében, azonban tovább kell folytatnia határőrizeti rendszerének átalakítását, szervezeti struktúrájának és technikai ellátottságának fejlesztését, javítani szükséges kommunikációs rendszerén.

4. Az illegális migráció és az embercsempészés helyzete az Európai Unióban

4.1. Az illegális migráció helyzetének rövid jellemzése

Az Európai Rendőrségi Hivatal (EUROPOL) becslése alapján évente mintegy félmillió illegális migráns érkezik az Európai Unióba, és közel négyszázezen kérnek politikai menedékjogot.

Az illegális bevándorlás elleni küzdelemben mérföldkő volt az Európai Tanács 2002 júniusában, Sevillában megtartott ülése, ahol megfogalmazták a közös integrált kockázatelemzés megteremtésének szükségességét, mint az egyik fő prioritást az Európai Unió tagállamainak a külső határok igazgatásáról szóló tervében. Ennek eredményeként 2003. január 28-án a Külső Határok Hivatásos Közös Egysége elfogadta a Közös Kockázatelemzési Modellt (CIRAM), és Helsinkiben megkezdte működését a tagállamok közös Kockázatelemző Központja (RAC), amelynek fő feladata az államhatárhoz kapcsolódó veszélyek és kockázatok folyamatos figyelemmel kísérése, elemzése, értékelése.⁵² A központ 2003 júniusában adta ki első kockázatelemzését az EU külső határaitra vonatkozóan, amelyben érinti az illegális bevándorlás helyzetét is.⁵³

Ausztriában az elfogások számában először 2002-ben volt tapasztalható enyhe visszaesés (-0,46 %), ami a fokozott nemzetközi együttműködésnek köszönhető, azonban nem jelenti a migrációs nyomás csökkenését. Az ország területén a különböző akciók során összesen 48 436 illegálisan ott tartózkodó személyt fogtak el. Ausztriába az illegális migránsok 134 országból érkeztek, az állampolgársági összetételben változás történt: míg 2001-ben az afgánok alkották a legnagyobb arányt, addig 2002-ben már az irakiak adták az illegális migránsok többségét.

Belgiumban 2002-ben 24 548 fő illegális migránst regisztráltak. A menedéket kérők száma 18 805 fő volt.

Dániában az illegális migránsok számát tekintve 2002-ben 58 %-os volt a csökkenés 2001-hez viszonyítva. Az elmúlt években több jogszabályi változás történt a legális és az illegális bevándorlás területén, amelyek a migránsok számára nem teszik vonzóvá az országot.

Az Egyesült Királyságnak nincs tényleges szárazföldi vagy tengeri határa nem Európai Unió tagállammal, így a harmadik országok⁵⁴ állampolgárainak 99 %-a légi úton érkezik. Az illegális migránsok többsége Franciaország, Hollandia és Belgium belső határain⁵⁵ keresztül érkezett az Egyesült Királyságba.

Finnország - a már létező etnikai népességének köszönhetően - főként a kurdok, bangladesiek, szómáliaiak és néhány afrikai ország állampolgárainak célországa, továbbá tranzitország az albánok számára az Egyesült Királyság és Észak-Amerika felé. A finn külső határokon⁵⁶ 2002-ben 524 illegális migránst (+16 %) és 186 segítőt (+29 %) fogtak el, 3 444 fő belépését elutasították (-8,5 %).

⁵² A Kockázatelemző Központ munkájában 2003. novemberétől egy magyar összekötőtiszt is részt vesz.

⁵³ Forrás: Risk analysis on EU external borders, Helsinki, June 2003

⁵⁴ Harmadik ország: „A Szerződő Feleken kívüli összes többi állam.” Az 1990. évi Schengeni Végrehajtási Egyezmény 1. Cikk. Az Egyezményt Írország és az Egyesült Királyság nem írta alá.

⁵⁵ Belső határok: „A Szerződő Felek közös szárazföldi határai, valamint a belföldi forgalmat lebonyolító repülőterei és kikötői, amelyekbe olyan menetrendszerű átkelőhajók érkeznek, illetve ahonnan olyanok indulnak, amelyek célállomása vagy indulási állomása kizárólag a Szerződő Felek területén lévő kikötő, anélkül, hogy e területeken kívüli kikötőkben kikötnének.” Az 1990. évi Schengeni Végrehajtási Egyezmény 1. Cikk

⁵⁶ Külső határok: „A Szerződő Felek mindazon szárazföldi és tengeri határai, valamint repülőterei és kikötőik, amelyek nem a Szerződő Felek belső határai.” Az 1990. évi Schengeni Végrehajtási Egyezmény 1. Cikk

Görögország külső határain 2002-ben közel négyezer illegális migránst fogtak el, ami jelentős csökkenés (-25,2 %) az előző évhez viszonyítva. A csökkenés okai a közel-keleti térségben és Irakban zajló események, illetve a román és a bolgár állampolgárokkal szembeni vízumkényszer eltörlése voltak. Az illegális migránsok zöme kurd, iraki, iráni és pakisztáni nemzetiségű volt, segítők általában törökök.

Hollandiában 5 574 személy belépését utasították vissza a hatóságok és 14 669 főt toloncoltak vissza a hazájukba. A módosított idegenrendészeti törvény hatályba lépését követően a menedéket kérők száma 18 667 főre csökkent (-42 %) a 2002. évben. A határforgalom tekintetében meghatározó az évi több mint 40 millió utast átléptető amszterdami Schiphol repülőtér, a rotterdami kikötő, és az Egyesült Királysággal folytatott kompforgalom.

Luxemburg egyetlen külső határán, a luxemburgi repülőtéren, összesen 129 fő illegális migránst fogtak el 2002-ben. A repülőtéren közel másfélmillió utast léptettek át.

A Németországot érő migrációs nyomás 2002-ben jelentősen csökkent, összesen 22 638 főt fogtak el (-20,7 %). Az illegális migránsok többségét, 15 676 személyt a belső határokon regisztrálták. A Lengyelországgal, a Cseh Köztársasággal és Svájjal közös határokon a csökkenés 43 %-os volt. A külső határokon összesen 6 647 illegális migránst fogtak el. Az elfogások száma a német-cseh határon 65 %-kal, míg a német-lengyel határon 24 %-kal csökkent. Az illegális migránsok állampolgársági összetételét tekintve jelentősen emelkedett a Kínából és az Oroszországból érkezők száma. 2002-ben 686 embercsempészt fogtak el Németország területén, akik 2 960 főt kíséreltek meg illegálisan az országba juttatni.⁵⁷

Az Olaszországra nehezedő illegális migrációs nyomás is jelentősen csökkent 2002-ben (-38 %). A tengeri úton történő illegális migráció a politikai és diplomáciai erőfeszítések nyomán 87 %-kal csökkent. Az illegális migráció tekintetében meghatározó a líbiai partoktól kiinduló, Szicíliaba vezető útvonal, valamint a Görögországból érkező kompjáratok. Ezekon a kompokon az olasz hatóságok közel ötezer illegális migránst, nagyrészt kurdokat fogtak el. A határátkelőhelyeken a beutazási feltételek miatt visszautasított személyek száma 35 %-kal csökkent.

Portugáliában a kelet-európai országok (Ukrajna, Moldova, Románia, Oroszország), valamint Brazília, Pakisztán, India, Banglades és számos afrikai ország állampolgárai okoznak gondot, akik legálisan lépnek be az országba és illegális munkavállalás céljából maradnak ott.

Spanyolország külső határain 2002-ben 11 698 külföldi állampolgár belépését utasították el, közülük 8 535 főt a légi határátkelőhelyeken, 2 848 főt a tengeri kikötőkben és 315 főt a szárazföldi határokon. A belső határokon 39 393 külföldi állampolgár belépését nem engedélyezték, több mint 95 %-ukat Franciaországba fordítottak vissza. A tengeri határokon 18 ezer illegális migránst fogtak el. Az ország területén jogszerűtlenül tartózkodók zöme Ecuadorból, Marokkóból, Romániából és Bulgáriából érkezett.

Svédországban 2002-ben 33 016 illegális migránst regisztráltak, ami 9 501 fős növekedést (+40,4 %) jelent az előző évhez viszonyítva. Az illegális migránsok mintegy 80 %-a szervezett embercsempész hálózatok segítségével, többnyire más schengeni országból érkezett.

4.1.1. A migráció kiváltó okai

a) Hajtóerők

Az Európai Unió tagállamaiba irányuló bevándorlás fő oka az egyes harmadik országok rossz gazdasági helyzete, a növekvő szegénység és az instabilitás. A jobb megélhetés reményében főként Szerbia és Montenegróból, Irakból, Törökországból, Oroszországból, Afganisztánból, Kínából, Indiából és az afrikai kontinensről hagyják el hazájukat az emberek.

⁵⁷ Forrás: Unerlaubte Einreise und Schleusungskriminalität Jahresbericht 2002, Koblenz

A migráció alakulására nagy hatást gyakorolnak még az etnikai vagy vallási konfliktusok, a háborúk és a természeti katasztrófák. Törökországban és Irakban a mai napig megoldatlan a kurdkérdés, valamint jelentős ok India és Pakisztán között a kasmíri konfliktus. Az Irak és az Afganisztán ellen folytatott háborúk nem hozták meg a várt migrációs nyomást az Európai Unió tagállamaira, de migrációs hatásuk vitathatatlan.

A jelenlegi helyzetet értékelve megállapítható, hogy az Európai Unióba irányuló nagyobb mértékű bevándorlási hullám valószínűtlennek látszik, de felerősödhet az afroázsiai, a kelet-európai és a balkáni országok állampolgárainak a kivándorlása.

b) Húzóerők

Az Európai Unió tagállamaiban a legáltalánosabb húzóerő a fejlettebb gazdasági és szociális helyzet, a jobb munkalehetőségek, valamint a legálisan vagy illegálisan már az egyik tagállamban tartózkodó családtag, rokon, barát jelenléte.

Meghatározó húzóerő továbbá gyarmati történelmének köszönhetően Franciaország, Portugália, Hollandia és az Egyesült Királyság kötődése a volt gyarmataikhoz.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) statisztikai adatai alapján az Európai Unióban 2002-ig közel huszonhatmillió migráns talált otthonra. Letelepedésüket követően a családegyesítés iránti cél miatt ez a szám a jövőben bizonyára növekedni fog.

4.2. Az embercsempészes útvonalai

Az Európai Unióba irányuló embercsempészes fő szárazföldi útvonalai a keleti, a délkelet-európai és az afrikai (Maghreb)⁵ útvonal. A szárazföldi útvonalak kiegészülnek tengeri és légi útvonalakkal is.

4.2.1. Szárazföldi útvonalak

A keleti útvonal: ez az útvonal Moszkvából indul és Ukrajnán, Magyarországon, Szlovákián, valamint a Cseh Köztársaságon át vezet az Európai Unió ausztriai és németországi külső határaihoz. Oroszország a Nyugat-Európába irányuló illegális migráció egyik fő tranzitországa. A migránsok zöme Afganisztánból, Kínából, Indiából, Srí Lankából és Vietnámból érkezik. Különös jelentőségű a moszkvai repülőtér, amely a harmadik országok irányába számos légi összeköttetéssel rendelkezik, valamint az a tény, hogy sok közép-ázsiai és kaukázusi ország állampolgárainak nem kell vízum az Oroszországba történő beutazáshoz. Orosz becslések szerint mintegy másfél-két és félmillió személy él náluk, akiknek a tartózkodási jogosultsága nem egyértelmű. Sokan közülük Moszkva körzetében élnek.

A dél-kelet európai útvonal: a dél-kelet európai térségben három fő útvonal a meghatározó az Európai Unióba irányuló embercsempészes szempontjából.

Az egyik Törökországból vezet Bulgárián, Románián, Szerbia és Montenegrón, Magyarországon, Szlovákián, a Cseh Köztársaságon át Ausztriába és Németországba. Ezt az útvonalat főként kínaiak, indiaiak, oroszok, irakiak, bolgárok, románok és törökök használják.

A másik útvonal szintén Törökországból indul és Szerbia és Montenegrón, Magyarországon, Bosznia-Hercegovinán, Horvátországon, Szlovénián keresztül vezet Ausztriába és Olaszországba. Ezen az útvonalon zömmel törökök, irakiak, irániak, szerbek, bosnyákok, macedónok és az ázsiai országok különböző nemzetiségeinek csempészése történik. Törökország az illegális migráció jelentős kibocsátó és tranzitországa is egyben.

A harmadik útvonal a Független Államok Közössége (FÁK) országaiból Románián, Bulgárián és Macedónián keresztül vezet Görögországba. Ezen az útvonalon általában oroszok, ukránok,

⁵⁸Maghreb az Egyiptomtól nyugatra fekvő arab lakosságú észak-afrikai területek (Marokkó, Algéria, Tunézia, Líbia) elnevezése.

beloruszok, litvánok, kazahok, albánok és románok csempészése valósul meg. A fenti útvonalon kívül Törökországból és Albániából közvetlenül Görögországba is történik embercsempészés.

Az afrikai (Maghreb) útvonal: az afrikai kontinensen lévő két spanyol enklávé⁵⁹ Ceuta és Melilla, valamint Spanyolország déli tengerpartja évek óta célterülete a főleg Marokkóból, Algériából és a Szaharától délre fekvő országokból érkező migránsoknak. A spanyol hatóságok 2002. január és szeptember között 42 ezer illegális migránst fogtak el Ceutában és Melillában.⁶⁰

4.2.2. Tengeri útvonalak

A szárazföldi útvonalak mellett az alábbi tengeri útvonalak a meghatározóak az Európai Unióba irányuló embercsempészés szempontjából.

Tunéziából Olaszországba: ez az útvonal Lampedusa és Pantellaria olasz szigetekre vezet, ahonnan az illegális migránsok Szicílián keresztül folytatják útjukat. Ezen az útvonalon Tunézia, Algéria és Marokkó állampolgárainak csempészése történik.

Líbiából Olaszországba (Szicília): a csempészhajók a Tripolitól keletre, illetve nyugatra fekvő Zuara, vagy Zliten tengerpartjáról indulnak. Ezt az útvonalat főleg Szudán, Etiópia, Eritrea, Szomália, Líbia, Sierra Leone, India, Pakisztán, Banglades és Srí Lanka állampolgárai veszik igénybe.

Törökországból és Albániából Olaszországba: ezen az útvonalon leggyakrabban albánok érkeznek Calábriába és Pugliába.

Srí Lankából Olaszországba (Szicília és Calábriába): a Srí Lankából induló migránsok az Arab-félsziget egy részének körülhajózása után, jemeni megállóval, a Szuézi-csatornán keresztül érkeznek a Földközi-tengerre, majd Olaszországba.

Észak-Afrikából Spanyolországba és Franciaországba: ezen az útvonalon általában marokkóikat és más afrikai nemzetek állampolgárait szállítják a francia vagy a spanyol tengerpartokra, illetve a Kanári-szigetekre.

Törökországból Görögországba: különösen kurdokat, irakiakat, irániakat és pakisztániakat szállítanak szervezett török embercsempész hálózatok.

4.2.3. Légi útvonalak

Az illegális migráció szempontjából az Európai Unió valamennyi nemzetközi repülőtere érintett, azonban méretük és utasforgalmuk alapján London, Amszterdam, Frankfurt és Párizs repülőterei a legjelentősebbek. Az Európai Unióba tartó fontosabb migrációs légi útvonalak kiindulópontjai Hongkong, Johannesburg, Moszkva, Szentpétervár, Bangkok, Dubai, Isztambul, Bombay, Lagos, Rio de Janeiro, Lima, Quito, Casablanca és Accra.

4.3. Az embercsempészés elkövetési módszerei (modus operandi)

4.3.1. A szárazföldi határokon alkalmazott módszerek

Az Európai Unió szárazföldi határain az illegális migránsok által leggyakrabban alkalmazott elkövetési módszer az államhatár gyalog történő átlépése.

Az államhatár illegális átlépése kétféle módon: segítők nélkül, térképekkel és más szükséges eszközökkel ellátva vagy embercsempész bűnszervezetek segítségével szervezeten, általában csoportosan történik.

⁵⁹ Enklávé: „Valamely állam szempontjából egy másik államnak olyan területrésze, amelyet minden oldalról az ő szárazföldi területe zár körül.” Idegen Szavak és Kifejezések Szótára, Akadémiai Kiadó Budapest 1986. Jelen esetben a két spanyol város Marokkóval határos.

⁶⁰ Forrás: Risk analysis on EU external borders, Helsinki, June 2003

Az embercsempész szervezetek az utaztatást a származási országtól a célországig megszervezik. Gyakran különböző típusú gépjárműveken szállítják a migránsokat a határterületre, ahol kiszállítják, majd az államhatár gyalogos átlépését követően újból összegyűjtik és továbbszállítják őket. Előfordul, hogy az embercsempészek az államhatár átlépésekor személyesen (kalauzként) is közreműködnek. A csoportok mérete és etnikai összetétele a célországtól és az embercsempész szervezettől függ.

4.3.2. A határátkelőhelyeken (beleértve a repülőtereket és a tengeri kikötőket) alkalmazott módszerek

A határátkelőhelyeken leggyakrabban alkalmazott módszer a schengeni vízummal történő visszaélés. Az ukrán, kínai, moldáv, török, albán és orosz állampolgárok fondorlatos módon turistaként, üzleti útra vagy oktatási célból szereztek vízumot az Európai Unióba való belépéshez, valódi céljuk azonban a munkavállalás és az állandó ott tartózkodás volt.

Portugáliában és Spanyolországban jellemző a dél-amerikai országok állampolgárainak illegális munkavállalása, akiknek a beutazáshoz nincs szükségük vízumra. Olaszországban és Görögországban a bolgárok és a románok jelentenek hasonló gondot, akik mint turista vagy látogató vízummentesen érkeztek, de valódi céljuk szintén a munkavállalás és a letelepedés.

A határátkelőhelyeken felfedett további módszer a hamis vagy hamisított úti okmányok, vízumok, tartózkodási engedélyek, személyazonosító kártyák, jogosítványok, biztosítási okmányok felhasználása, illetve az eredeti okmányokkal történő visszaélés.

Az illegális határátlépés gyakran alkalmazott módszere az elkövetők személygépkocsiban, kamionokban, vonatokon, hajókon való elrejtőzése.

4.3.3. A tengeri (kék-) határokon alkalmazott módszerek

Napjainkban négy olyan vízi közlekedési eszköz ismert, amelyet az embercsempészek igénybe vesznek az Európai Unió tagállamai tengerpartjainak elérésére.

Utasszállító hajókat szervezett embercsempész hálózatok használnak elsősorban Olaszországba történő embercsempészés céljából. A kiinduló helyek az afrikai kontinens északi tengerpartján vannak. Ezeket a hajókat műszaki állapotuk és életkoruk miatt sok esetben csak egyszer lehet felhasználni.

Versenymotorcsónakokat főleg az albán embercsempészek alkalmaznak, hogy elérjék Olaszország keleti partvonalát. Egy motorcsónakon tíz-tizenöt illegális migránst szállítanak, és az időjárási viszonyoktól függően, egy nap alatt négyszer fordulnak Albánia és Olaszország között.

Kisebb és nagyobb halászhajókon az embercsempészek néha száz vagy még több személyt szállítanak Törökországból és Tunéziából Olaszországba vagy Görögországba. Az embercsempészek halászsoknak álcázzák magukat, az illegális migránsokat a hajótestben bújtatják el.

Az észak-afrikai tengerpartról indulva kis halászhajókkal történik az embercsempészés Spanyolországba vagy a Kanári-szigetekre. 2002-ben a spanyol hatóságok 982 halászhajón tizennyolcezer illegális migránst fogtak el.

A török tengerpartról általában az éjszakai időszakban kisméretű, öreg halászhajókon, legfeljebb húszfős csoportokban szállítják az illegális migránsokat Görögországba.

Speciálisan felszerelt luxusjachtokat a Balti-tengeren alkalmazták embercsempészésre a balti államokból az Európai Unióba.

4.4. *Trendek és tendenciák*

Az Európai Unió tagállamaiba irányuló embercsempészés fő útvonalai a 2002. évben továbbra is a keleti, a dél-kelet európai és az afrikai (Maghreb) útvonalak voltak. A legjelentősebb tranzitútvonal Törökországon át vezetett.

Az illegális migránsok döntő aránya szervezett embercsempész hálózatok közreműködésével érkezett az Európai Unióba. 2002-ben új tendencia volt a kínai illegális migránsok számának az emelkedése, akiket embercsempész bűnszervezetek szállítottak Ausztria és Németország külső határaihoz.

Az Európai Unió külső határain elfogott illegális migránsok száma összességében emelkedett, azonban az illegális migránsok többségét a belső határokon fogták el.

Az Európai Unió külső tengeri határainál felfedett illegális migránsok száma meghaladta a külső szárazföldi határokon regisztráltakét. Az illegális migrációs nyomás Spanyolország, Olaszország és Görögország tengeri határain koncentrált.

Különleges földrajzi helyzete miatt a Ceutába és a Melillába irányuló illegális migráció nagymértékben meghaladta az Európai Unió összes többi külső szárazföldi határán felfedett illegális bevándorlást.

Görögországban és Olaszországban nőtt azoknak a román és bolgár állampolgároknak a száma, akik az engedélyezett határidőn túltartózkodtak vagy engedély nélkül munkát vállaltak.⁶¹

A határátkelőhelyeken növekvő tendencia volt az EU-tagállamok okmányjaival (személyazonosító igazolvány, tartózkodási engedély), valamint a schengeni vízummal való visszaélés, elsősorban az ukrán, az orosz és a török állampolgárok körében.

A statisztikai adatok alapján 2002-ben Németországban, Görögországban és Olaszországban csökkent a felfedett illegális migránsok száma.

Ausztriában 2002-ben az illegális migránsok zömét az irakiak adták, az azt megelőző évben viszont az afgánok.

Az olasz-szlovén külső határon az illegális migráció jelentős mértékben visszaesett, 2001-ben 8126 fő, míg 2002-ben 1465 fő illegális migránst fogtak el.

A nemzetközi embercsempész hálózatok egyre inkább a szervezett bűnözés jegyeit viselik magukon: haszonszerzés, a feladatok megosztása például okmánybeszerző, toborzó, határon átkísérő, hierarchikus felépítés, magasfokú konspiráció jellemzi őket. Az embercsempészek módszereikben nem válogatnak, gyakori az embertelen bánásmód és a migránsok életét veszélyeztető körülmények. Az embercsempészség jelenleg a csempész jellegű bűncselekmények közül a második legjövődélmezőbb üzletág az illegális kábítószer-kereskedelem után.⁶²

A jelenség globalizálódására az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) reagált először, amikor a nemzetközi szervezett bűnözés elleni fellépésről készített konvenciójához kiegészítő jegyzőkönyvként megfogalmazta a migránsok szárazföldi, tengeri és légi úton való csempésze elleni fellépés legfontosabb eszközeit, intézkedéseit, biztosítva ezzel a nemzetközi együttműködés jogi hátterét.

Az Egyesült Nemzetek határokon átnyúló szervezett bűnözés elleni Egyezményének kiegészítő Jegyzőkönyve a migránsok szárazföldön, légi úton és tengeren való csempésze elleni fellépésről 2000. december 12-én Palermóban került elfogadásra. Ez az első olyan nemzetközi, egyetemes dokumentum, amely a migránsok csempészetének valamennyi formájával és az ahhoz kapcsolódó kérdésekkel foglalkozik.

Az Európai Unióban az illegális határátlépés és az embercsempészség elleni fellépés rendszeresen napirenden szerepel, de a témakörben egységes szabályozás még nem született, azonban az Európai Unió egyértelműen deklarálta, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete által

⁶¹ A bolgár állampolgárok 2001. április 1-jétől, a román állampolgárok 2002. január 1-jétől vízummentesen utazhatnak be az Európai Unió területére és három hónapig tartózkodhatnak ott.

⁶² Vas Gizella: A határellenőrzés és az illegális migráció elleni fellépés az Európai Unióban, Belügyi Szemle 2000/3 76. o.

elfogadott fenti nemzetközi dokumentumot az *acquis* részévé teszi, így e vonatkozásban ez lesz az irányadó szabályozás.

Az Európai Unióban általános nézet, hogy büntetőjog szigorával elsősorban a kizsákmányoló, a migránsokat kihasználó és az illegális határátlépést segítő személyekkel szemben kell fellépni. Az illegális migránsokkal szemben hatékony határellenőrzésre van szükség és idegenrendészeti intézkedéseket kell alkalmazni, messzemenően figyelembe véve a humanitárius szempontokat is.

Egyre több uniós állam gyakorlatában tapasztalható olyan intézkedés, amellyel az évek óta a területükön élő illegális migránsok tartózkodását megpróbálják legalizálni, ha a kitoloncolásukra, kiutasításukra tett intézkedések eredménytelenek maradtak. Ez nem jelenti azt, hogy a hatóságok ne tennének meg mindent az illegális migránsok visszafogadására, sőt a toloncegyezmények szerepe egyre inkább nő, és a nemzetközi szervezetek is támogatják az önkéntes, valamint a kibocsátó és a tranzitországokkal való együttműködést.⁶³

4.5. A határellenőrzés és az embercsempészség helyzete az Osztrák Köztársaságban

Ausztria területe 83 855 km², lakossága 8,03 millió fő, amelynek 96%-a osztrák. A népsűrűség 95 fő/km². Államformája szövetségi köztársaság. Közigazgatási beosztása kilenc szövetségi tartományra (Alsó-Ausztria, Bécs főváros, Burgenland, Felső-Ausztria, Karintia, Salzburg, Stájerország, Tirol, Vorarlberg) oszlik.

Felszínének kétharmad részét a Keleti-Alpok magas- és középhegységei, egyharmadát domboságok és medencék foglalják el. Az ország legmagasabb pontja a Grossglockner (3797 méter). Vízhalozatának tengelye a Duna, legnagyobb tavai a Fertő-tó és a Bodentó. A lakosság medencékben (legsűrűbben lakott a Bécsi-medence) és völgyekben tömörül. Az ország közlekedési hálózata fejlett, vasútvonalainak (6718 km) nagy része villamosított, közúthálózata 107 402 km hosszú.

Ausztria határbiztonságát a keleti térségben az 1980-as évek végén végbement változások megrendítették. Magyarországon és Csehszlovákiában felszedték az elektromos jelzőrendszert, megszűnt a határsáv, világútlevelet kaptak a volt szocialista országok állampolgárai. A megnövekedett határforgalom mellett az illegális munkavállalók Ausztriában való tömeges megjelenése napi valósággá vált. A migráció valós veszélyein túl, Ausztria délkeleti határán a jugoszláv polgárháború jelei is tapasztalhatók voltak.⁶⁴

A fenti körülmények Ausztriát arra a döntésre kényszerítették, hogy átalakítsa határőrizeti rendszerét, amely két szervezetre, az Osztrák Vámőrségre (Zollwache) és a Szövetségi Csendőrségre (Bundesgendarmerie) épült.

Első lépésben megerősítette keleti, délkeleti határai mentén a rendvédelmi szerveit, majd 1990 szeptemberétől a Szövetségi Hadsereg (Bundesheer) Burgenlandi Katonai Parancsnokságának alárendeltségébe vezényelt mintegy 1500 katonát az államhatár őrzetére. A Bundesheer csapatai négy-hat heti váltásban azóta jelen vannak az osztrák-magyar határ mentén tíz-tizenöt kilométeres mélységig. A korszerűen felszerelt kettő-három fős járőrök többvonalasan látják el a szolgálatot. Ugyanakkor 1991-re egyértelművé vált, hogy új, korszerű, centralizált határőrizeti szervre van szükség, amelynek létrehozására toborzás és beiskolázás után, 1992 márciusában került sor.⁶⁵

A Határszolgálatot a Szövetségi Csendőrség szervezetében állították fel. Fő feladata az ország államhatárának őrzete és a külső határon a nagyforgalmú határátkelőhelyeken a határforgalom ellenőrzésének végrehajtása.

⁶³ Vas Gizella: i.m.: 77. o.

⁶⁴ Sallai János –Szőke István –Varga János –Vass Ferenc - Vájlok László –Virányi Gergely: Határellenőrzés az Európai Unióban, Hanns Seidel Alapítvány Budapest, 2000 146. o.

⁶⁵ Sallai János– Szőke István– Varga János–Vass Ferenc- Vájlok László–Virányi Gergely: i.m.: 146. o.

A Csendőrség alapvető feladatai:

- a be- és kiutazások ellenőrzése, be- és kiléptetések végrehajtása, útlel- ellenőrzés és idegenrendészet;
- lőfegyverek és robbanóanyagok ellenőrzése;
- nemzetbiztonsági érdekek érvényesítése;
- személy- és tárgykeresés végrehajtása;
- bűnüldözési tevékenység végzése, amelynek középpontjában a határon átnyúló szervezett bűnözés, így az embercsempészség, gépjárműcsempészet, kábítószeres és fegyveres illegális szállítása, kereskedelme elleni fellépés áll;
- közlekedésrendészeti feladatok ellátása a határforgalom-ellenőrzés keretein belül;
- egyéb jogszabályok érvényesítése az államhatáron;
- a vámelőírások érvényre juttatása, ha nincs elegendő idő a vámszervek bevonására.⁶⁶

Az osztrák határőrizet ellátásában a Vámőrség és a Hadsereg továbbra is részt vesz. A Vámőrség törvényi felhatalmazás és együttműködési megállapodás alapján a kisforgalmú határátkelőhelyeken, valamint Svájc és Liechtenstein viszonylatában határforgalom-ellenőrzést is végrehajt. A Hadsereg alkotmányi előírás szerint a Szövetségi Belügyminisztérium felkérésére segítséget nyújt az államhatár őrzésében, de a rendészeti ügyekben nincs hatásköre önállóan eljárni.

Ausztria, mint európai uniós tagállam 1995. április 28-án csatlakozott a Schengeni Végrehajtási Egyezményhez. Az ezzel járó kötelezettségek az uniós külső határ megerősítését írták elő. 1997. december 1-jével a repülőtereken és 1998. április 1-jével valamennyi határszakaszon bevezették a schengeni norma szerinti ellenőrzést. 1995-1999 között a schengeni feladatok végrehajtására, személyi és dologi kiadásokra hatmilliárd schillinget használtak fel.⁶⁷

Ausztria migrációs szempontból az illegális bevándorlók tipikus célországa és egyben tranzitország Németország, valamint a Benelux államok irányába. Az Osztrák Köztársaság nyolc országgal határos, államhatárának teljes hossza 2706,4 km, amelyből 1460,5 km külső határnak (54 %), 1245,9 km belső határnak (46 %) minősül.

Belső határai: Németország 815,9 km és Olaszország 430,0 km. Külső határai: Csehország 466,1 km, Szlovákia 106,7 km, Magyarország 356,4 km, Szlovénia 330,0 km, Svájc 166,3 km és Liechtenstein 35,0 km.

Ausztria területén 1997-2002 között összesen 218 657 fő illegálisan ott tartózkodót fogtak el (1997-ben 13 234, 1998-ban 19 794, 1999-ben 42 812, 2000-ben 45 722, 2001-ben 48 659, míg 2002-ben 48 436 főt).⁶⁸

Az elfogott személyek száma folyamatosan emelkedett és a 2001. évben érte el a legmagasabb értéket, ami 2002-ben ugyan kismértékben visszaesett, de gyakorlatilag stagnálást mutat.

2002-ben 134 ország állampolgárát vonták eljárás alá. A főbb állampolgársági kategóriák összetétele: iraki 4809, román 4639, jugoszláv 4566, afgán 3713 és indiai 3500 fő. Az irakiak, afgánok, indiaiak általában jogellenes határátlépés, míg a románok és jugoszlávok zöme jogellenes belföldi tartózkodás miatt került elfogásra.

A befelé irányuló jogellenes határátlépések viszonylatonkénti megoszlása:

Németország	9,7%
Csehország	10,5%
Szlovákia	20,6%
Magyarország	9,8%
Szlovénia	1,3%
Olaszország	17,3%
Svájc	0,3%

⁶⁶ Fórizs Sándor: Néhány európai ország határőrzete, Belügyi Szemle 2000/3 97. o.

⁶⁷ Fórizs Sándor: i.m.: 97. o.

⁶⁸ Az adatok forrása: Organisierte Schlepperkriminalität, Jahresbericht 2002, Wien, im Februar 2003

Ismeretlen 30,8%

Az összes elfogott személy 27%-a (13 059 fő) a belső határokon keresztül, azaz Olaszországból és Németországból érkezett Ausztriába. Az elfogottak alapvetően olyan román és ukrán állampolgárok voltak, akik schengeni vízumának időbeli hatálya lejárt. A külső határokon a Szlovákiából érkező migrációs nyomás dominált.

Az elfogások 65 %-át a Csendőrség, 20 %-át a Hadsereg, 14 %-át a Rendőrség, 1 %-át a Vámőrség realizálta.

Ausztriában 2002-ben közel 20 ezer főt fogtak el illegális határátlépés közben és 764 embercsempéssel, 448 segítővel, valamint 18 szervezővel szemben kezdeményeztek büntetőeljárást. Mind az elfogott embercsempészek, mind a segítők meghatározó hányada román állampolgár volt.

Az államhatár jogellenes átlépésének leggyakoribb elkövetési módja gyalogosan, embercsempészek segítségével történt. Egy embercsempész átlagosan 26 személy illegális határátlépését segítette. A nagyobb létszámú csoportok az államhatárt az embercsempészek kísérete nélkül lépték át, ezzel is csökkentve lebukásuk veszélyét.

A határátkelőhelyeken a leggyakoribb elkövetési mód az illegális migránsok személygépkocsikban, kamionokban, szállítmányokban és vonatokon való elrejtőzése volt.

4.6. Következtetések

A negyedik fő kérdés kidolgozása során az alábbi következtetéseket vontam le:

Napjainkra egyértelművé vált, hogy az illegális migráció nemcsak azért jelent gondot az Európai Unió tagországainak, mert e jelenség egész egyszerűen a beutazási és tartózkodási szabályok semmibe vételét jelenti, és nemcsak a kiutasítás, kitoloncolás sokszor megoldhatatlan nyűgje miatt, hanem mert az a bűnözést is jelentősen generálja. A kapcsolódó bűnözés több csoportba sorolható. Az egyik legelterjedtebb és egyértelműen a szervezett bűnözés üzletágává fejlődött a migránsokat kizsákmányoló tevékenység az embercsempészség, a másik az illegális migráció tipikus, korántsem büntetlen eszközeleménye a közokirat-hamisítás, végül nem utolsósorban a célországokban végzett illegális munkavállalás és egyéb kriminális tevékenységek.

A nemzetközi illegális migrációra épülő embercsempész szervezetek tevékenységében maradéktalanul érvényesül a szervezett bűnözés egyik fontos szempontja: a lelepleződés kis kockázata és a minimális ráfordítás mellett rövid idő alatt aránylag könnyen elérhető magas profit.

Az embercsempészség tarifái a szervezettség, a távolság, és az utaztatás körülményeinek függvényében igen széles skálán, néhány száz eurótól több tízezer amerikai dollár között mozognak. Az illegális bevételek milliárdokban mérhetők.

A szervezett embercsempészségre tipikusan jellemző a nemzetközi mobilitás, a kiváló logisztika, a modern kommunikáció és a gyors közlekedés. A bűnszervezetek képesek nagy létszámú csoportokat eljuttatni a célországokba. Rendelkeznek gyűjtő, pihentetőhelyekkel, különböző típusú szállítóeszközökkel, ismerik a tranzit- és célországok jogrendszerét, gyorsan és rugalmasan alkalmazkodnak a határrendészeti szervek által elrendelt intézkedésekhez.

A migránsoknak a célországba történő sikeres illegális bejutás után is számos kockázati tényezővel kell számolniuk, hiszen a legális munkavállalásra nincs lehetőségük, így újból kiszolgáltatottá válnak, de immár a munkaerő piacon, miközben továbbra is fenyegeti őket a hatósági eljárás, a kitoloncolás. A helyi lakosság sem fogadja szívesen az illegális migránsokat, az utóbbi években fokozódott az idegengyűlölet.

Az Európai Unió tagországaiban az illegális migráció és az embercsempészség alakulása trendjének és tendenciáinak taglalásakor nem tekinthetünk el a német és a spanyol belső határokon bemutatott eredményektől, amelyek figyelmeztetőek lehetnek Magyarországra számára is.

Az embercsempészes nemzetközi útvonalainak esetleges változásai hatással lehetnek a magyarországi tranzitútvonalak alakulására, illetve a határátkelőhelyeken az Európai Unió tagállamainak határátlépésre jogosító okmányaival, különösen a személyazonosító igazolványokkal történő visszaélések számának növekedésére.

5. Véggövetkeztetés és ajánlások

5.1. Véggövetkeztetés

Az embercsempészes jövőbeni tendenciáit prognosztizálva megállapítható, hogy alakulását a gazdasági, politikai, biztonsági és jogi környezet, valamint a hazánkat érintő illegális migráció változásai befolyásolhatják.

Az embercsempész bünszervezetek aktivitásában nem várható csökkenés annak ellenére sem, hogy határviszonylatonként jelentősek az eltérések, sőt a tevékenység globalizálódására lehet számítani.

Az ukrán és román viszonylatban az embercsempész szervezetek működésében nem várható számottevő változás, bár egyes bűnözői csoportoknál a profilváltás jelei tapasztalhatók, mivel átálltak a jobban jövedelmező cigaretta-, illetve szeszcsempészésre.

Szerbia és Montenegró földrajzi és jelenlegi gazdasági, politikai, bűnügyi helyzete alapján a közös határszakasz valószínűsíthetően továbbra is a befelé irányuló szervezett embercsempészes egyik meghatározó területe marad.

Horvátország Európai Unióhoz történő majdani csatlakozásával a szlovén határterületről a magyar-horvát államhatárra tevődhet át az Olaszország felé irányuló embercsempészes egy része, amely az M7-es autópálya államhatárig történő teljes megépítésével és a határforgalom-ellenőrzés megszüntetésével lesz magyarázható.

Az osztrák határszakasz földrajzi és infrastrukturális helyzetéből adódóan várhatóan továbbra is a szervezett embercsempészes fókuszában marad.

A magyar-szlovák államhatáron az embercsempészes alakulásában lényegi változás nem prognosztizálható, a csökkenő trend tartós lehet.

Románia és Horvátország Európai Unióhoz való várható csatlakozása, illetve a Szlovéniával, Ausztriával, Szlovákiával közös határszakaszon a schengeni határellenőrzés jövőbeni bevezetése, a határforgalom-ellenőrzés megszüntetése minőségileg új határrendészeti helyzetet fog eredményezni, amelynek hatására az embercsempészek tevékenysége, elkövetési módszerei is változni fognak.

A belső határokra irányuló embercsempészes volumene előreláthatóan növekedni fog, és ezzel párhuzamosan a nyílt mélységi ellenőrzés is nagyobb szerephez jut, amely új, specializált szervezeti elemek: a regionális határőr vasúti kirendeltségek és az autópálya-ellenőrzési szolgálatok létrehozását igényli.

A határátkelőhelyeken várhatóan emelkedni fog a hamis, hamisított, fiktív úti okmányokkal, határátlépésre jogosító személyazonosító igazolványokkal, valamint a tartózkodási engedélyekkel, vízumokkal történő visszaélések száma.

A bűnügyi munka jelentősége megnő, az operatív felderítés, a fedett nyomozók alkalmazásának szélesítése, a határon átnyúló megfigyelés (obszerváció), a fedett műveletek végrehajtása, a közös nyomozócsoportok működtetése lehet az embercsempészes elleni sikeres fellépés záloga.

Összegezve megállapítható, hogy az embercsempészes elleni harc szigorúbb jogi hátteret, szervezettebb és hatékonyabb hatósági tevékenységet, jól felkészített szakembereket, magasabb színvonalú anyagi-technikai feltételeket, valamint széles körű hazai és nemzetközi együttműködést kíván, amelynek megteremtése nemcsak Magyarország, hanem az egyesülő Európa közös érdeke is.

Megítélésem szerint az értekezés kidolgozása során elért új tudományos eredmények a következők:

1. A Magyar Köztársaság államhatárán és területén jelentkező embercsempész tevékenység megjelenési formáinak, jellemzőinek, tendenciáinak, ok-okozati összefüggéseinek tudományos igényű feltárása, megfogalmazása és rendszerbe foglalása.
2. Az embercsempész szervezetek általános szervezeti struktúrájának, működésének, az embercsempészek elkövetési módszereinek rendszerszemléletű feldolgozása, összefoglalása, az embercsempészség alapvető útvonalainak bemutatása, az embercsempész tevékenység tipizálható és specifikus vonásainak meghatározása.
3. Az embercsempészség és a szervezett bűnözés közötti kapcsolat bizonyítása, a szervezett bűnözés ismérveinek, a bűnszervezet általi elkövetés sajátosságainak kimutatása az embercsempész szervezetek tevékenységében.
4. Az embercsempészség bűncselekmény hazai büntetőjogi szabályozásának történeti bemutatása, mélyreható elemzése és összehasonlító értékelése.

Az új tudományos eredmények mellett véleményem szerint az alábbi egyéb eredményeket értem el:

1. Az embercsempészségről feltalálható statisztikai adatok összegyűjtése, feldolgozása, amelyek más személy kutatómunkájához forrásul szolgálhatnak.
2. A szervezett bűnözés egységes definiálásához a rendelkezésre álló nemzetközi és hazai tudományos megközelítések feldolgozása és összevetése.
3. Az Európai Unió tizenhárom régi tagállamában az illegális migráció és az embercsempészség helyzetének a bemutatása és értékelése.

5.2. Ajánlások

Az embercsempész szervezetekkel szemben nemzetközi és hazai vonatkozásban egyaránt egységesebb, összehangoltabb és határozottabb fellépésre van szükség, amely komoly feladatot ró a Magyar Köztársaság Határőrségére is. Az államhatárokon átnyúló nemzetközi szervezett bűnözés, az illegális migrációra épülő embercsempész tevékenység elleni eredményesebb fellépés érdekében kiemelten kell kezelni:

Nemzetközi szinten:

1. Az Európai Unió leendő Határőrizeti Ügynökségének a szervezetében - a nemzeti határrendészeti szervek bűnüldöző tevékenységének összehangolása érdekében - indokolt lenne egy Szervezett Bűnözés Elleni Iroda, valamint embercsempészséssel kapcsolatos munkacsoport létrehozása.
2. Az embercsempészség elleni küzdelemben fő célként kell szem előtt tartani az illegális migránsok biztonságát és védelmét, megteremteni az áldozatvédelem működőképes és hatékony rendszerét.
3. További nemzetközi erőfeszítéseket javasolt tenni annak érdekében, hogy harmonizálják és fejlesszék az embercsempészség pönalizálását, figyelemmel a kelet-európai országok és az Európai Unió jogi szabályozása közötti különbségekre.

Állami szinten:

1. A nemzetközi szabályozással összhangban szükséges az embercsempészség törvényi tényállásának korszerűbb, nagyobb visszatartó hatást kiváltó büntetőjogi megfogalmazása, és a bűnszervezetek tagjaként vagy üzletszerűen elkövetett bűncselekmény esetén a büntetési tétel megemlése.

2. A jogi szabályozásban törekedni kell az illegális migrációhoz kapcsolódó jogsértő cselekmények összefoglalására és ezen keresztül differenciált elbírálásukra, például nőkereskedelem, gyermekkereskedelem.
3. Az úti okmány tekintetében elkövetett közokirat-hamisítás bűncselekmény törvényi tényállását - tekintettel nagymértékű elszaporodottságára - a Btk. 274.§-án belül indokolt lenne minősített esetként kodifikálni.
4. Az embercsempészs és az úti okmány tekintetében elkövetett közokirat-hamisítás eredményesebb felderítése érdekében a jogalkotónak célszerű a Határőrséget kizárólagos nyomozó hatósági joggal felruházni.

A Határőrség vonatkozásában:

a) Elvi ajánlások

1. A szervezett bűnözés elleni fellépés határőrségi stratégiájának következetes és maradéktalan megvalósítása: az integrált határőrizeti szemlélet és rendszer kialakítása, a migráció kibocsátó országoktól a célországokig való folyamat átfogása, a koordináció, kooperáció, kommunikáció elvének érvényesítése idehaza és külföldön, ésszerű feladatmegosztás a rendvédelmi szervek között, valamint a magyar Határőrség Európai Unióban való helyének és szerepének meghatározása.
2. Az együttműködő szervek (Rendőrség, BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, Vám- és Pénzügyőrség, Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség) bevonásával offenzív idegenrendészeti tevékenység végzése a határterületen és az ország teljes mélységében, az illegális migrációval fertőzött területek, útvonalak, csomópontok, munkahelyek térben és időben összehangolt, szelektív és differenciált módon történő folyamatos ellenőrzése.
3. Az embercsempészs elleni új szemléletű bűnüldözési koncepció az embercsempész bűnszervezetek sajátos személyi kapcsolatrendszerét vegye továbbra is célba, és ne a cselekményre orientált bűnüldözési koncepciót folytassa.
4. A modern infrastruktúrát használó konspiratív bűnözési forma ellen csak a törvényi lehetőségek hatékonyabb kihasználása, a felderítő munka, az operatív és titkosszolgálati módszerek, eszközök teljes körű alkalmazása, a nemzetközi együttműködésben rejlő lehetőségek maximális kihasználása hozhat megfelelő eredményt.
5. Az embercsempészs elleni küzdelemben még hatékonyabbá szükséges tenni az összegyűjtött információkon alapuló elemző-értékelő munkát az erők és eszközök eredményesebb alkalmazása érdekében.

b) Gyakorlati ajánlások

1. A Határőrség stratégiai céljainak elérése, az integrált és komplex schengeni határőrizeti rendszer megvalósítása, az illegális migrációt ellenőrző háló hatékonyabb működtetése érdekében indokolt új, specializált mobil szervezeti elemek: a regionális határőr vasúti kirendeltségek és az autópálya-ellenőrzési szolgálatok létrehozása, valamint egyes határvadász századok jelenlegi diszlokációjának módosítása (*14. számú melléklet*).
2. A komplex schengeni határőrizeti rendszer kialakításával összhangban célszerű a Határőrség nyomozó szerveinek szervezeti átalakítását is végrehajtani, és a 26 bűnügyi és felderítő szolgálat helyett 14 bűnügyi irodát létrehozni az államhatárszakasszal rendelkező megyékben. Megyénként - határterületi illetékességgel - egy-egy osztály jogállású iroda működne. A felszabaduló létszámmal az igazgatóságok bűnügyi és felderítő osztályai bővülnének a határterületen kívüli nyomozó hatósági feladatok ellátása érdekében.

3. Az Európai Unió tagállamainak hasonló rendszerével összhangban tovább kell folytatni az összekötő tisztek és az okmányszakértők fogadását és kihelyezését.
4. A megbízható és gyors információcsere érdekében a belső határokon a szomszédos országok határrendészeti szerveivel további közös kapcsolattartási szolgálati helyek kialakítása és működtetése.
5. A határrendészeti feladatok hatékonyabb végrehajtása érdekében szükséges a bevetés-irányítási rendszer mielőbbi teljes kialakítása, a bevetés-irányítás központi és területi szervezeti elemeinek a korszerűsítése, a bevetés-irányítási központok, operatív irányító részlegek létrehozása, a térinformatika meghonosítása és a GPS támogatás magasabb színvonalú alkalmazása.
6. Elkerülhetetlen a meglévő technikai eszközök továbbfejlesztése, illetve a technikai ellátottság javítása, az informatikai háttér fejlesztése, így a járőr gépkocsik felszerelése modern fedélzeti komputerekkel, amelyek megfelelő és gyors összeköttetést biztosítanak a különféle ellenőrzési adatbázisokhoz.
7. Az illegális migráció elleni küzdelemben a menetközbeni és a mélységi mobil ellenőrzések technikai eszközeinek korszerűsítésére célszerű és indokolt, pályázat útján megvalósuló Mobil Okmányellenőrző Rendszer (MORE) Határőrségnél történő bevezetése *(15. számú melléklet)*.
8. A szervezett bűnözés mélyen konspirált megnyilvánulási formáinak, elkövetési módszereinek felfedésére a nemzetközi együttműködés keretében megvalósuló fedett műveletek alapelveinek és eljárásainak kidolgozása.
9. A határon átnyúló megfigyelés (obszerváció) és üldözés jogi, valamint gyakorlati megvalósításának az előkészítése.
10. A több országot érintő embercsempész szervezetek felderítése, felszámolása érdekében létrehozandó közös nyomozócsoportok részletes működési szabályainak meghatározása.
11. A korrupció elleni harcban továbbra is érvényesíteni kell a zéró tolerancia elvét, a megalkuvás nélküli határozott fellépést.
12. Javítani ajánlott a Határőrség tájékoztató munkáján, ki kell dolgozni a testület kommunikációs stratégiáját.
13. Végül kiemelt feladat a Határőrség személyi állományának az embercsempészség elleni sikeres küzdelemre való felkészítése, az embercsempészség jellemzőinek, elkövetési módszereinek a feltárása, feldolgozása és oktatása.

Befejezés

Dolgozatomban az elmúlt tizenhárom év gyakorlati tapasztalatai alapján, a témát érintő hazai és nemzetközi szakirodalom felhasználásával, átfogó képet adtam az embercsempészséről, mint társadalmi jelenségről, annak jogi megítéléséről, a hazánkat érintő megjelenési formáiról, módszereiről, hatásairól, az ellene való fellépés lehetőségeiről.

Véleményem szerint az értekezés tudományos eredményei közvetlenül hasznosíthatók az embercsempészés elleni küzdelemben mind a Határőrség központi, területi és helyi szerveinél, mind a katonai, rendvédelmi oktatási intézményekben.

Határőrség szerveinél:

- a) A Határőrség Országos Parancsnokság határrendészeti, bűnüldözési, képzési szakterületeinek szakirányítói, nyomozó hatósági és együttműködési feladatainak ellátásában,
- b) a határőr igazgatóságok határrendészeti, bűnüldözési, képzési szakterületeinek szakirányítói, nyomozó hatósági és együttműködési feladatainak végrehajtásában,
- c) a határrendészeti kirendeltségek, valamint a bűnügyi és felderítő szolgálatok végrehajtói tevékenységében.

Katonai, rendvédelmi oktatási intézményekben:

- a) Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Kossuth Lajos Hadtudományi Kar Határőr Tanszékén,
- b) Rendőrtiszti Főiskola Határrendészeti Tanszékén,
- c) Rendőrtiszti Főiskola Vezetőképző, Továbbképző és Kutató Intézet határrendész szervező képzésében,
- d) Belügyminisztérium Nemzetközi Oktatási Központjában,
- e) Nemzetközi Rendészeti Akadémián,
- f) Közép-Európai Rendőr Akadémián.

Az értekezés elkészítésével a témakörben végzett kutatási tevékenységet nem tekintem lezártnak. További kutatásokat tervezek folytatni a külső határon és a leendő schengeni belső határon az embercsempészés alakulásáról, módszereinek változásairól, valamint az ellene irányuló fellépés lehetőségeiről és feladatairól.

Felhasznált irodalom jegyzéke

Jogsabályok

1. Az 1881. évi XXXVIII. törvénycikk a kivándorlási ügynökségekről
2. Az 1903. évi VIII. törvénycikk a határrendőrségről
3. Az 1948. évi XLVIII. törvénycikk a büntetőtörvények egyes fogyatékoságainak megszüntetéséről és pótlásáról
4. Az 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmánya
5. Az 1961. évi V. törvény a Büntető Törvénykönyvről
6. Az 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről
7. Az 1997. évi XXXII. törvény a határőrizetről és a Határőrségről
8. Az 1998. évi XII. törvény a külföldre utazásról
9. Az 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról
10. Az 1999. évi LIV. törvény az Európai Unió bűnüldözési információs rendszere és a Nemzetközi Bűnügyi Rendőrség Szervezete keretében megvalósuló együttműködésről és információcseréről
11. Az 1999. évi LXXV. törvény a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról
12. A 2000. évi CXXXVI. törvény a Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központról
13. A 2002. évi LIV. törvény a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről
14. A 2003. évi CXXX. törvény az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről
15. A 66/1997. (XII.10.) BM rendelet a határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvény végrehajtásáról
16. A 26/1999. (VIII.13.) BM rendelet a különleges eszközök és módszerek engedélyezéséről és igénybeviteléről
17. A 40/2001. (XII.23.) BM rendelet a Határőrség Szolgálati Szabályzatáról
18. Az 1/2004. (I.9.) BM-IM együttes rendelet a Határőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről

Állami irányítás egyéb jogi eszközei

1. A 94/1998. (XII.29.) OGY. határozat a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelveiről
2. A 2259/1995. (IX.8.) Korm. határozat Magyarország vízümpolitikájáról
3. A 2221/1998. (X.6.) Korm. határozat a szervezett bűnözés elleni Koordinációs Bizottság létrehozásáról

Nemzetközi egyezmények

1. Az 1985. évi Schengeni Egyezmény
2. Az 1990. évi Schengeni Végrehajtási Egyezmény
3. Az Egyesült Nemzetek Egyezménye a határon átnyúló szervezett bűnözés ellen, Palermo, 2000. december
4. Az Egyesült Nemzetek határokon átnyúló szervezett bűnözés elleni Egyezményének kiegészítő Jegyzőkönyve a migránsok szárazföldön, légi úton és tengeren való csempészete elleni fellépésről, Palermo, 2000. december
5. A Magyar Köztársaság Kormánya és Ukrajna kormánya között a szervezett bűnözés elleni harcban történő együttműködésről szóló, Kijevben, 1995. május 19-én aláírt Egyezmény, kihirdetve a 135/1995. (XI.22.) Kormányrendelettel, illetve a végrehajtására Csernyigovban, 1997. november 19-én aláírt együttműködési jegyzőkönyv.
6. A Magyar Köztársaság Kormánya és Románia Kormánya között a szervezett bűnözés, a terrorizmus és a kábítószer tiltott forgalma elleni harcban történő együttműködésről szóló, Budapesten, az 1997. év február hónap 19. napján aláírt Egyezmény, kihirdetve a 151/1997. (IX.16.) Kormányrendelettel, illetve végrehajtására Budapesten, 1998. október 30-án aláírt határőrségi szintű együttműködési jegyzőkönyv.
7. A Magyar Köztársaság Kormánya és a Horvát Köztársaság Kormánya között a terrorizmus, a kábítószer tiltott forgalma és a szervezett bűnözés elleni harcban történő együttműködésről

szóló, Zágrábban, 1992. december 9-én aláírt Megállapodás, kihirdetve a 135/1994. (X.16.) Kormányrendelettel, illetve a végrehajtására szolgáló Pécsset, 1997. december 10-én aláírt jegyzőkönyv.

8. A Magyar Köztársaság Kormánya és a Szlovén Köztársaság Kormánya között a terrorizmus, a kábítószer tiltott forgalma és a szervezett bűnözés elleni harcban történő együttműködésről szóló, Budapesten, 1993. május 19-én aláírt Megállapodás, kihirdetve a 16/1994.(II.14.) Kormányrendelettel, illetve a végrehajtására Ljubljanában, 1994. szeptember 26-án aláírt együttműködési jegyzőkönyv.
9. A Magyar Köztársaság Kormánya és az Osztrák Köztársaság Kormánya között a nemzetközi terrorizmus, a nemzetközi illegális kábítószer kereskedelem és a nemzetközi szervezett bűnözés elleni harcban történő együttműködésről szóló, Nickelsdorfbán, 1996. július 12-én aláírt Megállapodás, kihirdetve a 165/1997. (X.3.) Kormányrendelettel.
10. A Magyar Köztársaság Kormánya és a Szlovák Köztársaság Kormánya között a terrorizmus, a kábítószer tiltott forgalma és az egyéb szervezett bűnözés elleni küzdelemben történő együttműködésről szóló, Budapesten 1995. évi június hó 28. napján aláírt Megállapodás, kihirdetve a 120/1995. (X.4.) Kormányrendelettel, illetve a végrehajtására Győrben, 1997. július hó 4-én aláírt együttműködési jegyzőkönyv.

Könyvek, jegyzetek, tanulmányok

1. A Büntető Törvénykönyv magyarázata, második kötet, szerkesztette: László Jenő, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1986.
2. Az embercsempészet és az ellene folytatott tevékenység a Magyar Köztársaság Határőrségénél, szerkesztette: Jósai János, ZMNE és a Határőrség Országos Parancsnoksága, Budapest, 1997.
3. Balázs Dezső: Az embercsempész szervezet mint a szervezett bűnözés alapiskolája, A IV. Országos Kriminológiai Vándorgyűlés anyaga, Győr, 2000. október 13-14. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2001. p.95-99.
4. Balogh Endre: A szervezett bűnözés fenomenológiája Németországban, Rendészeti Szemle 1993/8. p.103-114.
5. Barabás Andrea Tünde: A szervezett bűnözés egyes megnyilvánulásai Magyarországon (embercsempészet), Rendőrtiszti Főiskola Rendvédelmi füzetek 2001/31.
6. Belovics Ervin - Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog Különös Rész, HVG- ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2002.
7. Blaskó Béla – Miklós Irén – Pallagi Anikó– Schubauer László– Zentai Ágnes: Büntetőjog Különös Rész, átdolgozott kiadás, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004.
8. Bodgál Zoltán - Bodrogi Károly - Erdősy Emil - Fonyó Antal - Gál Andor - Gáspár Gyula-Kovács Lajos - Pintér Jenő - Wéber Gyula: Magyar Büntetőjog Különös Rész, BM Könyvkiadó, 1981.
9. Bócz Endre: A szervezett bűnözés néhány problémájáról, Belügyi Szemle 2001/11. p. 3-16.
10. Bócz Endre: „Egy államügyész vallomása...” Belügyi Szemle 1997/7-8. p.11-22.
11. Búzás Huba – Nagy Sándor: A bünszervezet fogalma, Magyar Jog 1998/4. p.203-206.
12. Csemáné Váradi Erika – Görgényi Ilona – Gula József – Lévay Miklós – Sántha Ferenc: Magyar Büntetőjog Különös Rész II. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2002.
13. Dános Valér: A szervezett bűnözés néhány elméleti kérdése, a szervezett bűnözés jegyeinek megjelenése a hazai bűnözésben, Magyar Jog 1988/1. p.18-23.
14. Dián József - Szűcs István: Az embercsempészet és annak jogi problémái, Rendészeti Szemle 1991/1. p.61-67.
15. Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog Különös Rész, Osiris Kiadó, Budapest, 2002.
16. Cyrille Fijnaut: Szervezett bűnözés: az Amerikai Egyesült Államok és Nyugat-Európa összehasonlítása, Magyar Jog 1991/2. p.119-124.
17. Fórizs Sándor: Néhány európai ország határőrizete, Belügyi Szemle 2000/3. p.87-100.
18. Földvári József: Büntetőjog Különös Rész, Janus Pannonius Tudományegyetem, Tankönyvkiadó, Budapest, 1972.
19. Fülöp Sándor: A szervezett bűnözés ismérvei, Ügyészségi Értesítő 1993/2. p.37.
20. Gönczöl Katalin – Korinek László – Lévai Miklós: Kriminológiai ismeretek Bűnözés Bűnözéskontroll, Corvina, Szekszárd, 1999.
21. Gubicza József: A Határőrség menekültügyi feladatai, doktori (PhD) értekezés, ZMNE, 2000.
22. Györgyi Dóra: A Büntetőjogi Kerekasztal krónikája, Magyar Jog 1997/5. p.312-314.

23. Horváth Tibor – Kereszty Béla – Maráz Vilmosné – Merényi Kálmán – Nagy Ferenc – Vida Mihály: Fejezetek a magyar Büntetőjog Különös Része köréből, József Attila Tudományegyetem, Szeged, 1993.
24. Jungbert Béla: Az embercsempészet mint az illegális migráció egy fajtája, Táborlakók, diaszpórák, politikák, Budapest, 1996. p.195-207.
25. Katona Géza: A magyarországi szervezett bűnözés kutatásának módszertani kérdéseiről, Rendészeti Szemle 1993/9. p.33-39.
26. Kertész Imre: A bűn európai útjain, Belügyi Szemle 1999/9. p.45-100.
27. Kiss Lajos: Az éjszakai határőrizet tapasztalatai, Hadtudomány 1998/1. p.95-101.
28. Kozma Endre – Héjja István – Stefancsik Ferenc: Katonaföldrajzi kézikönyv, Zrínyi Kiadó, Budapest, 1993.
29. Kóhalmi László: A Határőrség hatáskörébe tartozó bűncselekmények az új Btk. novella tükrében, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, Pécs, 2002. p.142-153.
30. Krimináltechnika II., szerkesztette: Illár Sándor, Rejtjel Kiadó, Budapest, 1998.
31. Nagy József: A profilalkotás, mint nyomozási módszer alkalmazásának lehetőségei az embercsempészség felderítésében, Határőrségi Tanulmányok 1996/1. p.134-143.
32. Nyilasi Tibor: Kriminálisztikai okmányvizsgálat, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004.
33. Pusztai László: A szervezett bűnözés néhány kérdése, Belügyi Szemle 1989/1. p.46-59.
34. Ritecz György: Az illegális migráció és az EU csatlakozás hatása a magyar határőrizetre, doktori (PhD) értekezés, ZMNE, 2003.
35. Sallai János – Szőke István – Varga János – Vass Ferenc – Vájlok László – Virányi Gergely: Határellenőrzés az Európai Unióban, Hanns Seidel Alapítvány, Budapest, 2000.
36. Szecsei József: Embercsempészet Magyarországon az 1990-es években, Belügyi Szemle 1997/7-8. p.93-99.
37. Szőke István: A bűnüldözés és bűnmegelőzés összefüggései határőrségi tapasztalatok alapján, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények II. Pécs, 2003. p.195-202.
38. Szűcs János: Az embercsempészet várható alakulása, Határőrségi Tanulmányok 1995/4. p.20-28.
39. Tóthné Demus Mária: A Határőrség lehetséges bűnmegelőzési feladatai a leendő belső határok térségében, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények II. Pécs, 2003. p.203-214.
40. Anita Trinkfaß: Szervezett bűnözés, Rendészeti Szemle 1993/6. p.97-104.
41. Vas Gizella: A határellenőrzés és az illegális migráció elleni fellépés az Európai Unióban, Belügyi Szemle 2000/3. p.74-86.
42. Vass Ferenc: Az embercsempészet mint az illegális migráció egy fajtája, Határőrségi Tanulmányok Különszám 1999/1. p.2-25.
43. Vass Ferenc: Az emberkereskedelem és az embercsempészség összefüggései a szervezett bűnözéssel, Rendőrtiszti Főiskola Rendvédelmi füzetek 2002/10.
44. Váradi Erika: Szervezett bűnözés- a hétköznapi erőszak megelőzése, Belügyi Szemle 1997/3. p.115-120.
45. Verhóczy János: Az embercsempészség a mai magyar büntetőjogban, Magyar Rendészet 2000/5-6. p.28-36.

Egyéb források

1. <http://web.b-m.hu> 2003. december 1. Tájékoztató a magyarországi szervezett bűnözésről, Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központ 2003. november
2. <http://web.b-m.hu> 2004. február 27. Határőreink érdeme is a migrációs útvonalak változása
3. Jelentések a Határőrség munkájáról 1991-2003 között, Határőrség Országos Parancsnokság Központi irattár, Budapest
4. Organisierte Schlepperkriminalität, Jahresbericht 2002, Wien, im Február 2003
5. Ór Zoltán: Az embercsempészet törvényi szabályozásának fejlődéstörténete, jogszabályi háttérnek alakulása napjainkig, ZMNE szakdolgozat, 1999.
6. Jana Randikova - Bohuslav Dermisek - Alfons Zehnter: A közép-európai térség határőrizeti szerveinek együttműködési elvei a szervezett, államhatáron áthaladó bűnözés elleni harcban, KERA szakdolgozat, 1995.
7. Risk analysis on EU external borders, Helsinki, June 2003
8. Unerlaubte Einreise und Schleusungskriminalität Jahresbericht 2002, Koblenz

9. Varga Sándor - Dusan Burian - Zlatko Halikovic - Reinhold Balk: A nemzetközi szervezett embercsempészet elleni fellépés lehetőségei és módszerei a határőrizeti szervek nemzetközi együttműködése keretében, KERA szakdolgozat, 1995.

Saját publikációk

Tanulmány:

1. Az útlevelek határátkelőhelyen történő kriminalisztikai vizsgálata, Határőrségi Kiadványok Különszám 3-6/4/1996 60p.
2. A határellenőrzés, határrezsím, embercsempészet helyzete az EU csatlakozás tükrében hazánk osztrák, szlovén, horvát államhatárán, Határőrségi Tanulmányok 1999/1. p. 58-94. (A Magyar Hadtudományi Társaság 1998. évi pályázatán III. díjat nyert, Hadtudomány 1999/1. p.131.)
3. Határőrizet és embercsempészet hazánk osztrák, szlovén, horvát államhatárán, Belügyi Szemle 1999/9. p.101-112.
4. Az embercsempészes elleni fellépés a Határőrség erőivel, eszközeivel, Határőrségi Tanulmányok Különszám 2001/3. p.68-75. (A Pécsi Határőr Igazgatóságon 2001.június 26-án a „ Határellenőrzés múltjáról, jelenéről és jövőjéről” rendezett nemzetközi szimpóziumon elhangzott előadás szerkesztett változata.)
5. Embercsempészet az osztrák-magyar határon, Belügyi Szemle 2001/11. p.129-134.
6. A biztonságot fenyegető specifikus kihívás: az embercsempészes, Új Honvédségi Szemle 2002/7. p.39-48.
7. Szervezett embercsempészes Magyarországon, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények 2002/1. p.120-126. (A Pécsi Határőr Igazgatóságon 2002. június 20-án a „Határőrség és rendszert” című tudományos konferencián elhangzott előadás szerkesztett változata.)
8. A hazánkban működő embercsempész szervezetek jellemzői (társszerző: Lubastyik Zoltán), Belügyi Szemle 2002/11-12. p. 227-237. (A Belügyi Szemle 2001. évi pályázatán I. díjat kapott, Határőr 57. évfolyam 6. szám 2002. június 1. p.26.)
9. Embercsempészes és az ellene való fellépés hazánkban, Hadtudomány 2003/1. p. 79-88. (A Magyar Hadtudományi Társaság 2002. évi pályázatára beküldött pályamű szerkesztett változata.)
10. Az embercsempészes elleni fellépés a határellenőrzésben, Belügyi Szemle 2003/ 6. p.19-28.
11. Embercsempészes az Európai Unióban, Belügyi Szemle 2004/4. p. 96-104.

Szakcikk:

1. Embercsempészet a végeken, Határőr 54. évfolyam 13.szám 1999. július 5. p.20-21.
2. Doktoranduszok kollégiuma, Határőr 58. évfolyam 1.szám 2003.január 1. p. 32.
3. Tudományos értékelés, Határőr 58. évfolyam 2.szám 2003.február 1. p. 27.

Előadás:

1. A Határőrség adatkezelése, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2000. március 22.
2. A Schengeni Információs Rendszer, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2000. november 13.

TDK dolgozat:

1. A határellenőrzés, határrendszert és embercsempészet helyzete az EU csatlakozás tükrében, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem 1998. november (különdíj és szakdolgozatnak elfogadva).

Egyéb:

1. Vasúti járműismeret, oktatási segédanyag az útlevelező állomány részére, Pécsi Határőr Igazgatóság 1998 24p.
2. A Dráva drámai válasza, Új Dunántúli Napló 1998. július 16. p.5.

3. Rádióinterjú az embercsempészás helyzetéről, Pécsi Rádió 2002. június 20. riporter: Gungl László
4. A Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportját bemutató kiadvány szerkesztése, Pécs, 2003. május 24p.
5. „A Határőrség szerepe a bűnmegelőzésben” című tudományos konferencia Határőrség és bűnmegelőzés szekciójának vezetése , Pécsi Tudományegyetem, 2003. június 19. (Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 2003/II. p.290)
6. A Magyar Tudomány Napja alkalmából a Rendőrtiszti Főiskolán 2003. november 13-án Rendészet-Rendészettudomány című tudományos konferencián hozzászólás (Rendőrtiszti Főiskola Rendvédelmi füzetek 2004/2 p.32-34.)

Mellékletek

1. számú: A Magyarországot érintő illegális migrációs útvonalak 2002-2003 – 1 lap – (Forrás: Samu István hőr. dandártábornok Határőrség rendészeti főigazgatójának 2003. november 17-én Budapesten a Kriminálexpon tartott előadása)
2. számú: Az illegális migrációs irányok Magyarországon 2002-2003 – 1 lap – (Forrás: Samu István hőr. dandártábornok Határőrség rendészeti főigazgatójának 2003. november 17-én Budapesten a Kriminálexpon tartott előadása)
3. számú: Fertőzöttségi térkép az embercsempészség területi megoszlása 2002-2003 – 1 lap – (Forrás: A szerző által készített ábrák az OSIRIS nyilvántartási rendszer alapján)
4. számú: Az illegális migráció fő irányai 2002-2003 – 1 lap – (Forrás: Határőrség Országos Parancsnokság)
5. számú: Az embercsempészség alakulása az ERÜBS tükrében 1991-2001 – 1 lap – (Forrás: A szerző által készített grafikon az Egységes Rendőrségi és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika alapján)
6. számú: Az embercsempészség viszonylati alakulása 1991-2003 – 1 lap – (Forrás: A szerző által készített grafikon)
7. számú: Az embercsempészség elkövetési hely szerinti megoszlása 1993-2003 – 1 lap – (Forrás: A szerző által készített grafikon)
8. számú: A közokirat-hamisítás megoszlása, módszerei 2002 –2003 – 3 lap – (Forrás: Határőrség Országos Parancsnokság)
9. számú: Embercsempészség havi alakulása 2000-2003 – 1 lap – (Forrás: Határőrség Országos Parancsnokság)
10. számú: Az embercsempészek számának alakulása hazánkban 1991-2003 – 1 lap – (Forrás: A szerző által készített grafikon)
11. számú: Összesített kimutatás az embercsempész tevékenységről igazgatósági bontásban 1998-2001 – 1 lap – (Forrás: Határőrség Országos Parancsnokság)
12. számú: Az embercsempészség alakulása 2001-2002 – 2 lap – (Forrás: Határőrség Országos Parancsnokság)
13. számú: Az embercsempészség alakulása 2002-2003 – 2 lap – (Forrás: Határőrség Országos Parancsnokság)
14. számú: Ajánlás az illegális migrációt ellenőrző háló határőrségi szervezeti elemeinek továbbfejlesztésére és diszlokációjára – 5 lap – (Forrás: A szerző által készített ábrák)
15. számú: Ajánlás Mobil Okmányellenőrző Rendszer (MORE) Határőrségnél történő bevezetésére – 6 lap – (Forrás: Projekt tervező céltanfolyam ZMNE, 2003 november-2004 január)